

การปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว
มีนาคม 2559
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

การปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

อำพร กันทา

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว

มีนาคม 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ของ อำพร กันทา

ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุตลันต์ สุทธิพิศาล)

.....กรรมการกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกอบศิริ ภัคดีพิณีจ)

(ดร.ฤทัยภัทร พิมลศรี)

.....กรรมการกรรมการ

(ดร.วาร์ชต์ มัชฌมบุรุษ)

(ดร.สุริยา สัมจันทร์)

อนุมัติ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นพรัถ)

คณบดีคณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์

มีนาคม 2559

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความสนับสนุนจากผู้มีอุปการะคุณหลายฝ่ายด้วยกัน อันดับแรกผู้เขียนขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ วช. ผู้ให้ทุนวิจัยภายใต้โครงการทุนอุดหนุนการวิจัย ประเภทบัณฑิตศึกษา ประจำปี 2557 และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพ เชียงใหม่ มอบทุนโครงการทุนข้างเผือก ประจำปี 2554 เพื่อศึกษาต่อระดับปริญญาโท อีกทั้งขอขอบคุณคณะวิทยาการจัดการสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ในการสนับสนุนทุนเพื่อการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของนิสิต

ลำดับต่อมาผู้เขียนขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ประกอบศิริ ภัคดีพินิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้คำปรึกษาด้านการเรียนและให้ความช่วยเหลือแก่นิสิตในทุกๆ ด้านตลอดระยะเวลาการศึกษา ดร.ฤทัยภัทร พิมลศรี และ ดร.สุริยา สัมจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมในการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำทางด้านกระบวนการงานวิจัยและเอกสารทางวิชาการอันเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาในการทำวิจัย อีกทั้งผู้เขียนขอขอบคุณ ดร.วราวิชต์ มัชฌิมบุรุษ และ ดร.พจน์พิตตา ศรีสมพงษ์ ผู้ให้คำปรึกษาด้านการวิจัยและความห่วงใยแก่นิสิตตลอดระยะเวลาที่ทำการวิจัย

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.สุตสันต์ สุทธิพิศาล ที่กรุณาให้เกียรติเป็นประธานคณะกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาตรวจทานและแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์พรพิมล วิกรัยพัฒน์ อาจารย์สลิลทิพย์ ตียาภรณ์ และอาจารย์สุภาภรณ์ ศุภพลกิจ พร้อมทั้งนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและโรงแรม และบุคลากร สาขาวิชาการท่องเที่ยวและโรงแรม คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาคพายัพ เชียงใหม่ ที่ให้ความอนุเคราะห์และช่วยเหลือผู้เขียนในหลายด้านตลอดระยะเวลาศึกษาที่ผ่านมา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์ด้วยความช่วยเหลือจากคุณสบโชค แซ่ก่อง ผู้เขียนขอขอบคุณในความช่วยเหลือเป็นอย่างยิ่ง ทั้งการเป็นผู้ช่วยวิจัยในการเก็บข้อมูลทางเอกสารและร่วมลงพื้นที่ภาคสนามกับผู้เขียนจนเสร็จสิ้นกระบวนการภาคสนาม อีกทั้งขอขอบคุณหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ผู้ให้การสนับสนุนข้อมูล ตลอดจนผู้ให้สัมภาษณ์และผู้มอบเอกสารทางวิชาการอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ซึ่งมีอาจกล่าวนามได้ทั้งหมดผู้เขียนจึงขอขอบคุณทุกท่านที่ได้ช่วยเหลือและให้ความอนุเคราะห์จนสามารถดำเนินงานเสร็จลุล่วงมาได้

ท้ายสุดผู้เขียนขอขอบคุณคุณอำไพ กันทา คุณทา กันทา คุณศรี กันทา คุณเพลิน กันทา คุณชอปปู แซ่ก่อง และ คุณกานดา แซ่ก่อง รวมทั้งทุกคนในครอบครัวที่ให้การสนับสนุนด้านการเรียนและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เขียนมาโดยตลอด อีกทั้งเพื่อนนิสิตปริญญาโท รุ่นที่ 2 อันได้แก่ คุณชนาพร จันทาพูน คุณพนิตนาฏ ไชยสาร คุณวิสา บุญนัตดา รุ่นน้องปริญญาโท และรุ่นพี่ปริญญาเอก สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ที่ได้เป็นกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จึงใคร่ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

อำพร กันทา

ชื่อเรื่อง: การปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัย: อำพร กันทา วิทยานิพนธ์: ศศ.ม. (สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว)

มหาวิทยาลัยพะเยา, 2559

ประธานที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประกอบศิริ ภักดีพินิจ, **กรรมการที่ปรึกษา:** ดร.อุทัยภัทร พิมลศรี,
ดร.สุริยา สัมจันทร์

คำสำคัญ: การปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรม, การพัฒนาการท่องเที่ยว

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ เรื่อง การปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ประกอบด้วย 1) ศึกษาศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาศักยภาพชุมชนในการจัดการแหล่งทางการทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ 3) เสนอแนวทางการปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยประเมินจากนักท่องเที่ยว ด้านสิ่งดึงดูดใจเป็นด้านที่มีศักยภาพมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านกิจกรรม และน้อยที่สุดคือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในส่วนศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการประเมินศักยภาพ พบว่า ด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวสะท้อนให้เห็นถึงการเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตท้องถิ่น แหล่งโบราณสถาน ศาสนสถาน และกลุ่มชาติพันธุ์ ของพื้นที่อำเภอสันป่าตอง ส่วนการประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจและด้านกิจกรรมที่มีศักยภาพมากที่สุด คือ การทำตุ๊กตาบ้านดงขี้เหล็ก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเข้าถึง และด้านการจัดการที่มีศักยภาพมากที่สุด คือ โบราณสถานเวียงท่ากาน บ้านท่ากาน ซึ่งนำไปสู่แนวทางการปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่มุ่งเน้นการนำคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวมาปรับใช้เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

Title Adaptive use of Cultural Resources for Tourism Development in Sanpatong District, Chiangmai Province.

Author: Amporn Kanta Thesis Bachelor of Arts B.A. (in Hotel and Tourism Management)

University of Phayao, 2016

Advisor: Asst.Prof.Dr.Prakobsiri Pakdeepinit, **Co–advisor:** Dr.Luethaipat Pimonsree, Dr.Suriya Somjan

Keyword: Adaptive use of Cultural, Cultural tourism of development

Abstract

The research of Adaptive Use of Cultural Resources for Tourism Development in Sanpatong District, Chiangmai Province, collected the data in both qualitative and quantitative method, aims 1) to study the potential of cultural resources in Sanpatong District, Chiangmai Province, 2) to study the potential of the community in cultural management for tourism in Sanpatong District, Chiang Mai Province, and 3) to suggest the guidelines in adaptive use of cultural resources for tourism in Sanpatong District, Chiangmai Province.

The results revealed that the most potential in cultural resources in Sanpatong District, Chiangmai Province was the motivation, the second was the activity, and the least was the facility. In terms of the potential of the community in cultural management, the data were collected by interview and potential assessment. The result showed that the value of tourist attractions reflected the links among history, local lifestyles, the ruins, religious place, and ethnicity in Sanpatong District, Chiangmai Province. Regarding the potential assessment of the community in cultural resources management, the outcome revealed that the Doll Making Center in Baan Dong Khilek had the most potential in the motivation and the activity aspects. Vieng Ta Kan Ancient City, Baan Ta Kan had the most potential in the facility, the access and the management. The results led to the guidelines of adaptive use in cultural resources for tourism, focusing on applying the value of tourist attractions into the cultural tourism development.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	7
งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	24
ข้อมูลประวัติอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่.....	27
3 วิธีดำเนินการวิจัย	32
วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรม ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ประเมินโดยนักท่องเที่ยว	32
วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่.....	35
วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อจัดทำแนวทางการปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่	39
4 ผลการวิจัย	40
ผลการวิจัยที่ 1 ศึกษาศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรม ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยประเมินจากนักท่องเที่ยว.....	40
ผลการวิจัยที่ 2 ศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่.....	59

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 (ต่อ)	
ผลการวิจัยที่ 3 จัดทำแนวทางการปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่.....	107
5 บทสรุป.....	115
สรุปผลการวิจัย	115
อภิปรายผลการวิจัย	119
ข้อเสนอแนะ	124
บรรณานุกรม.....	125
ภาคผนวก	131
ภาคผนวก ก แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการประเมินจากนักท่องเที่ยว.....	132
ภาคผนวก ข แบบประเมินศักยภาพของชุมชนด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมของ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่	144
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์.....	154
ภาคผนวก ง รายชื่อผู้ร่วมประชาคม.....	155
ภาคผนวก จ ภาพกิจกรรมการลงพื้นที่	157
ประวัติผู้วิจัย	159

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามเพศ.....	40
2	แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามอายุ.....	41
3	แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามสถานภาพ	42
4	แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามระดับการศึกษา	43
5	แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน	44
6	แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามอาชีพ	45
7	แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามสัญชาติ	46
8	แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามการรับรู้ข้อมูล.....	47
9	แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามวัตถุประสงค์ ในการเดินทาง	48
10	แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามลักษณะการท่องเที่ยว	49
11	แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามจำนวนคนที่ร่วมเดินทาง .	50
12	แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามแหล่งท่องเที่ยวที่ชอบ เดินทางมาและพื้นที่ใกล้เคียง	51

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
13	แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามการใช้จ่ายเงินต่อครั้ง...	52
14	แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามการเลือกที่พัก	53
15	แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามพาหนะที่ใช้ใน การเดินทาง	54
16	แสดงระดับศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านสิ่งดึงดูดใจ	55
17	แสดงระดับศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	56
18	แสดงระดับศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการเข้าถึง	57
19	แสดงระดับศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านกิจกรรม.....	58
20	แสดงคุณค่าทางวัฒนธรรมของการตีมีด บ้านร้องตีมีด.....	60
21	แสดงคุณค่าทางวัฒนธรรมของการแกะสลักไม้ บ้านกิวแล่น้อย.....	67
22	แสดงคุณค่าทางวัฒนธรรมของการทำตุ๊กตา บ้านดงขี้เหล็ก	72
23	แสดงคุณค่าทางวัฒนธรรมของการปั้นสิงห์ บ้างเปียง.....	75
24	แสดงคุณค่าทางวัฒนธรรมของกาตวักกาตควาย (ตลาดนัดทุ่งฟ้าบด) เทศบาลตำบลยุหว่า.....	79
25	แสดงคุณค่าทางวัฒนธรรมของการทำกระดาษสา บ้านดงป่าซาง.....	83
26	แสดงคุณค่าทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านไทเขิน บ้านต้นแห่น้อย	87
27	แสดงคุณค่าทางวัฒนธรรมของวัดศรีนวลรัฐ บ้านทุ่งเสี้ยว	92
28	แสดงคุณค่าทางวัฒนธรรมของโบราณสถานเวียงท่ากาน.....	95

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
29	แสดงการประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกด้านสิ่งดึงดูดใจ.....	100
30	แสดงการประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกด้านสิ่งอำนวยความสะดวก.....	101
31	แสดงการประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกด้านการเข้าถึง.....	102
32	แสดงการประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกด้านกิจกรรม.....	103
33	แสดงการประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกด้านการจัดการ.....	104
34	แสดงภาพรวมการประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่.....	106

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในงานวิจัย	31
2 เขตพื้นที่ในการทำวิจัย	59
3 มิตเหนือบใช้ในการเข้าป่าหรือเข้าสวน	63
4 กระบวนการตีมิติที่บ้านร้องตีมิติ	65
5 มิตของบ้านร้องตีมิติ	65
6 ช้างบ้านกิวแลน้อย	69
7 การแกะสลักไม้บ้านกิวแลน้อย	70
8 ศูนย์ผลิตตุ๊กตาเชียงใหม่	71
9 ชุดโขนรามายณะ	73
10 ตุ๊กตาแต่งกายชุดชนเผ่า	74
11 ลิงที่บ้านเปียง	75
12 การแลกเปลี่ยนซื้อขายวัวควาย ที่กาดวัวกาดควาย	78
13 กาดวัวกาดควายอีกฝากหนึ่ง	81
14 การทำกระดาษสา บ้านดงป่าซาง	82
15 การร่วมกันฉีกเยื่อปอสา ของกลุ่มแม่บ้านดงป่าซาง	85
16 เรือนไทเขินของคุณอนเนก ปวงคำ	86
17 หลอมข้าว (ยุ่งฉาง) บ้านต้นแห่น้อย	89
18 ผ้าทอพาดป่าของชาวไทเขิน	90
19 วัดศรีนวลรัฐ	92
20 พระเจ้าอภิลักขิตสามองค์ พระพุทธรูปไม้	93
21 ภาพจิตรกรรมผนัง ภาพพระอินทร์ขี่ช้างเอราวัณสาม (ซ้าย) พระสุธน มโนราห์ (ขวา)	94
22 โบราณสถานเวียงท่ากาน	95

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกำลังเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญของเศรษฐกิจโลกและสร้างรายได้เป็นอย่างมากแก่หลายๆ ประเทศทั่วโลก และองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: UNWTO) ได้พยากรณ์ว่าเมื่อปี พ.ศ. 2563 จะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจำนวน 1,600 ล้านคน และภูมิภาคที่มีแนวโน้มเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม คือ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แปซิฟิก และกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นจุดหมายการท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่มีผู้นิยมเดินทางเข้ามาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีนักท่องเที่ยวเป็น 1 ใน 3 ของนักท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) และประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งนำไปสู่การจ้างงาน สร้างอาชีพ การกระจายรายได้ และการลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องมากมาย พร้อมทั้งเป็นการสร้างความมั่งคั่งให้กับประชาชนและประเทศชาติซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนภายในประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (2555).)

ประเทศไทยมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เริ่มตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์หรือยุคแรกเริ่มที่มีชุมชนมนุษย์ถือกำเนิดขึ้น รวมตัวก่อตั้งเป็นชุมชนและก่อกำเนิดวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ อีกทั้งมีลักษณะกายภาพทางพื้นที่เด่นชัดการอยู่ร่วมกันของคนและธรรมชาติ มีสิทธิเสรีภาพทางด้านกรนับถือศาสนา มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สิ่งเหล่านี้นับได้ว่าเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมของประเทศที่ไม่ได้ด้อยกว่าประเทศใดในโลก ซึ่งขณะเดียวกันในปี 2558 นี้ ประเทศไทยกำลังจะก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ทำให้ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าคนไทยและภาคธุรกิจทุกแขนง ต้องตื่นตัว และเรียนรู้ภาษา วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียนด้วยกันให้มากขึ้น เพื่อเป็นการเปิดโลกกว้าง และเป็นจุดเริ่มต้นการเตรียมความพร้อมก้าวสู่ประชาคมอาเซียนในอนาคต (นิชานันท์ เอี่ยมเพชร, 2555) พร้อมทั้งการเปิดเสรีด้านการบริการการท่องเที่ยว รวมไปถึงธุรกิจท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้องเนื่องกันภายใต้กรอบอาเซียนทำให้ภาวการณ์แข่งขันที่สูงขึ้นอีก การเชื่อมโยงประเทศในเพื่อน

บ้านอาเซียนด้วยกัน โดยเฉพาะภาคเหนือของประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงทั้งในระดับชาติและนานาชาติ อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงไปยังกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1, 2556, หน้า 21) ทำให้ในแต่ละพื้นที่เตรียมความพร้อมเข้าสู่อาเซียน โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ที่เป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวและยุทธศาสตร์เศรษฐกิจของภาคเหนือ มีการพัฒนาเส้นทางการคมนาคม เช่น สายการบินที่สามารถบินตรงจากเชียงใหม่สู่ประเทศเพื่อนบ้าน รถไฟความเร็วสูง เป็นต้น อีกทั้งระบบสาธารณสุขปโภค ที่พัก สถานที่จัดการประชุมทางการท่องเที่ยวในด้านวัฒนธรรมวิถีชีวิต ธรรมชาติ หรือทางด้านสุขภาพและด้านอื่นๆ อีกหลากหลายด้าน

จังหวัดเชียงใหม่อันอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมจนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ และได้รับการจัดอันดับให้เป็นเมืองน่าเที่ยว 10 อันดับแรกของโลก ในปี พ.ศ. 2554 โดยนิตยสาร Lonely Planet (ศูนย์บริการข้อมูลการลงทุนจังหวัดเชียงใหม่, 2554, สื่อบนออนไลน์) จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ถูกสร้างมาแล้ว 700 กว่าปี ถูกสถาปนาและสร้างโดยพญามังรายในปี พ.ศ. 1839 ปฐมกษัตริย์พระองค์แรกของอาณาจักรล้านนาหรือนครพิงค์เชียงใหม่ ได้มีการปกครองและวิวัฒนาการของเมืองสืบเรื่อยมาจะเห็นจากการจารึกบันทึกประวัติศาสตร์ ที่ถูกขนานนามว่า ศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนา (สร้อยดี อ่องสกุล, 2552) มีการแผ่กระจายอำนาจหรือการถูกเป็นเมืองในการปกครองของพม่าหรือแม้แต่สยามประเทศในอดีต เกิดการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมวิถีชีวิตหรือแม้แต่ชาติพันธุ์ ทำให้พื้นที่แห่งนี้เต็มไปด้วยทรัพยากรทางกายภาพด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและประวัติศาสตร์ ซึ่งกระจายตัวไปตามพื้นที่และแหล่งทางการท่องเที่ยวในชุมชนต่างๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ แต่แหล่งทางการท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวส่วนมากมักอยู่ในเขตอำเภอที่มีชื่อเสียงของเชียงใหม่ เช่น งานหัตถกรรมบ้านถวายของอำเภอหางดง ดอยอินทนนท์ ที่อำเภอจอมทอง การทอผ้าขึ้นตีนจกที่อำเภอแม่แจ่ม การทำร่มที่ปอสร้างอำเภอสันกำแพง เป็นต้น

สันป่าตองหรืออำเภอสันป่าตอง ถูกก่อตั้งให้เป็นอำเภอใน พ.ศ. 2477 เป็นอำเภอ 1 ใน 25 อำเภอ ของจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ไปทางทิศใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีระยะทางห่างจากตัวอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ 22 กิโลเมตร โดยมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 ถนนสายเชียงใหม่-ฮอด เป็นเส้นทางการคมนาคมหลัก ซึ่งระยะเวลาในการเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง จากตัวเมืองเชียงใหม่ถึงเขตอำเภอสันป่าตอง ปัจจุบันได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 ตำบล 122 หมู่บ้าน และมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่ประกอบไปด้วย คนเมือง

หรือไท่ยวน ไท่เชิน ไท่ยง ลี้วะ จิน มอญ อินเดีย และอิสลาม ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ดังกล่าว อำเภอหนึ่งที่ยังคงอุดมไปด้วยทรัพยากรทางวัฒนธรรมในด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และความเป็นอยู่ที่ยังคงหลงเหลือสืบเนื่องจนถึงปัจจุบันพร้อมทั้งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก ดังนั้น ทำให้ตระหนักถึงว่าพื้นที่อำเภอสันป่าตองยังคงมีทรัพยากรที่มีคุณค่าอันเป็นเสน่ห์แห่งเมืองสันป่าตองอยู่อีกเป็นจำนวนมาก

ดังนั้น หากทรัพยากรทางวัฒนธรรมดังกล่าวได้รับการศึกษารวบรวมและทำความเข้าใจถึงคุณค่าวัฒนธรรมจะส่งผลให้เกิดการส่งเสริมศักยภาพของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อันสอดคล้องกับลักษณะกายภาพของชุมชนในพื้นที่ที่จะก่อเกิดประโยชน์อย่างสูงต่อกระบวนการพัฒนาด้านมิติของการท่องเที่ยวรวมถึงการผสมผสานกับแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสร้างความสมดุลให้ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวอยู่บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการอนุรักษ์ให้คงอยู่และมีใช้ตลอดไป ก่อให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548) โดยใช้กระบวนการของการวิจัยเป็นเครื่องมือในการหาคำตอบ ซึ่งตอบสนองกับนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2555-2559) ในยุทธศาสตร์การวิจัยที่ 2 ที่ว่าด้วยเรื่องการสร้างศักยภาพและความสามารถ เพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ตามกลยุทธ์การวิจัยที่ 4 ข้อ 4.4 ที่ว่าด้วยการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2554) ที่มุ่งเน้นให้เกิดการสร้างรายได้พร้อมทั้งการบริหารทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของพื้นที่อำเภอสันป่าตอง ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีจุดมุ่งหมายหลักในการเข้าไปศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับทรัพยากรทางวัฒนธรรม เพื่อทำความเข้าใจในการนำทรัพยากรดังกล่าว มาปรับใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งกำหนดพื้นที่ศึกษาหลักในเขตอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีความพร้อมในมิติของการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสู่ความยั่งยืนต่อไป

คำถามการวิจัย

1. จะปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์กับอำเภอสันป่าตองอย่างไร
2. แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตองได้ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมทางการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการประเมินจากนักท่องเที่ยว

2. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

3. เพื่อจัดทำแนวทางการปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. **ขอบเขตด้านพื้นที่** การวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการวิจัยในอำเภอสันป่าตอง 8 ตำบล อันได้แก่ 1) เทศบาลตำบลยู่หว่า 2) ตำบลบ้านกลาง 3) ตำบลท่าวังพร้าว 4) ตำบลมะขามหลวง 5) ตำบลมะขุนหวาน 6) เทศบาลตำบลบ้านแม่ 7) เทศบาลตำบลทุ่งสะโตก 8) เทศบาลตำบลบ้านกลาง

2. **ขอบเขตด้านประชากรในการวิจัยครั้งนี้** ผู้วิจัยได้แบ่งผู้ให้ข้อมูลหลักออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

2.1 ตัวแทนแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 27 คน ประกอบไปด้วย

2.1.1 วัดศรีนารัฐ จำนวน 2 คน

2.1.2 การทำตุ๊กตา บ้านดงขี้เหล็ก จำนวน 3 คน

2.1.3 การทำกระดาษสา บ้านดงป่าซาง จำนวน 2 คน

2.1.4 โบราณสถานเวียงท่ากาน บ้านท่ากาน จำนวน 3 คน

2.1.5 การปั้นสิงห์ บ้านเปียง จำนวน 3 คน

2.1.6 กาดวัวกาดควาย (ตลาดนัดทุ่งฟ้าบด) จำนวน 3 คน

2.1.7 การแกะสลักไม้ บ้านกิวแลน้อย จำนวน 3 คน

2.1.8 การตีมีด บ้านร้องตีมีด จำนวน 4 คน

2.1.9 บ้านไทเขิน หมู่บ้านต้นแห่น้อย จำนวน 5 คน

2.2 กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 9 คน ประกอบด้วย

2.2.1 กำนันตำบลบ้านกลาง

2.2.2 ผู้ใหญ่บ้านบ้านดงขี้เหล็ก

2.2.3 กำนันตำบลบ้านดงป่าซาง

2.2.4 ผู้ใหญ่บ้านบ้านท่ากาน

2.2.5 ผู้ใหญ่บ้านบ้านเปียง

2.2.6 ผู้ใหญ่บ้านบ้านกิวแลน้อย

- 2.2.7 ผู้ใหญ่บ้านบ้านร้องตี่มิด
- 2.2.8 ผู้ใหญ่บ้านบ้านต้นแห่น้อย
- 2.2.9 กำนันตำบลทุ่งเสียว

2.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 14 คน ประกอบด้วย

- 2.3.1 นายกเทศมนตรีตำบลบ้านกลาง
- 2.3.2 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง
- 2.3.3 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลมะขุนหวาน
- 2.3.4 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง
- 2.3.5 นายกเทศมนตรีตำบลบ้านแม่
- 2.3.6 นายกเทศมนตรีตำบลยุหว่า
- 2.3.7 นายกเทศมนตรีตำบลทุ่งสะโตก
- 2.3.8 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลท่าวังพร้าว
- 2.3.9 เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมอำเภอสันป่าตอง
- 2.3.10 เจ้าหน้าที่พัฒนาการอำเภอสันป่าตอง
- 2.3.11 นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว
- 2.3.12 นักวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรม
- 2.3.13 ตัวแทนจากสมาคมมัคคุเทศก์เชียงใหม่
- 2.3.14 ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

2.4 นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ช่วงตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม-31 สิงหาคม 2558 จำนวน 140 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

3.1 ศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการประเมินจากนักท่องเที่ยว

3.2 ศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

3.3 จัดทำแนวทางการปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์เฉพาะ

การปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ในการวิจัยในครั้งนี้ หมายถึง การนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมซึ่งประกอบไปด้วยด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเข้าถึง ด้านกิจกรรม และด้านการจัดการ มาพัฒนาสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยสร้างมูลค่าทางการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยว ในการวิจัยในครั้งนี้ หมายถึง การนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง สู่การท่องเที่ยวเกิดการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นและยั่งยืน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของได้ตระหนักถึงศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
2. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
3. ชุมชน ท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แนวทางการปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ และสามารถนำไปปรับใช้กับพื้นที่อื่นๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพที่ใกล้เคียงกัน
4. ก่อให้เกิดการร่วมมือและรวมกลุ่มของแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้เคียงกัน เพื่อพัฒนาและสร้างสรรค์การท่องเที่ยวในพื้นที่

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้ารวบรวมแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบไปด้วยหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการปรับใช้
 - 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
 - 1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
 - 1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม
 - 1.5 แนวคิดเกี่ยวกับด้านการประเมินศักยภาพแหล่งทางการท่องเที่ยว
 - 1.6 แนวคิดเรื่องการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม
2. งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง
3. ข้อมูลประวัติอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการปรับใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้รวบรวมความหมาย หลักการคิดที่เกี่ยวข้อง เหตุผลของการปรับใช้ ไว้ดังนี้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2554) การปรับใช้ เป็นคำที่มาจากคำว่า “ประยุกต์” เป็นการนำสิ่งใดมาปรับใช้อย่างเหมาะสมกับบริบทแวดล้อมที่เป็นอยู่อย่างเหมาะสม ซึ่งบางสิ่ง ที่นำมาปรับใช้นอกจากเหนือจากบทบาทหน้าที่เดิมเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ ซึ่งมีหลักการ ประยุกต์ ดังนี้

1.1 การประยุกต์ เป็นการนำ “ภาคทฤษฎี” สู่ “การปฏิบัติ” คือ การนำทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์ แนวคิด เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะในศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ มักมีการประยุกต์ทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ ในการนำไปใช้จริงในการแก้ปัญหา เพราะมีความรู้เป็นรูปธรรมมากกว่า

1.2 การประยุกต์ เป็นการนำ “ความรู้สาขาหนึ่ง” มาปรับใช้กับ “อีกสาขาหนึ่ง” คือ การนำความรู้ในสาขาหนึ่งมาปรับใช้กับอีกสาขาหนึ่งเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะเจาะจงบาง

ประการ เช่น ความรู้ในทางคณิตศาสตร์จะถูกนำมาประยุกต์ใช้ในแทบจะทุกด้านของชีวิตตั้งแต่เรื่องเล็กๆ ไปจนถึงเรื่องใหญ่ในศาสตร์สาขาต่างๆ ได้แก่ การคำนวณภาษีเงินได้ การตัดเย็บเสื้อผ้าการกีฬา เป็นต้น

1.3 การประยุกต์ เป็น “การปรับใช้” มิใช่ “การลอกเลียน” คือ การนำสิ่งหนึ่งหรือแนวคิดหนึ่งมาปรับใช้เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง การประยุกต์จึงแตกต่างจากการลอกเลียน ซึ่งการลอกเลียนเป็นการนำสิ่งที่อยู่บริบทหนึ่งมาใช้ในอีกบริบทหนึ่งทั้งหลักการ วิธีการและรูปแบบ โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมในบริบทที่แตกต่างกัน ส่วนการประยุกต์เป็นการนำเพียง “บางสิ่ง” จากภายนอกมาใช้ประโยชน์ การนำมาใช้จะอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจถึงความแตกต่างกันในบริบท สถานที่ เวลา และองค์ประกอบอื่นๆ

1.4 การประยุกต์ นำ “บางส่วน” ของ “บางสิ่ง” มาใช้ คือ การใช้ประโยชน์เพียงบางส่วนของสิ่งนั้นไม่ใช่การนำทั้งหมดมาใช้ แต่ดึงมาเฉพาะส่วนที่ตอบวัตถุประสงค์ เช่น การประยุกต์อาจเป็นการนำเอา “หลักการ” และ “รูปแบบ” บางส่วนของสิ่งนั้นมาปรับใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทใหม่ โดยเปลี่ยนแปลง

1.5 การประยุกต์นำสิ่งหนึ่งมาปรับใช้ใน “บทบาทหน้าที่ใหม่รูปแบบและวิธีการใช้งานให้สอดคล้องกับส่วนประกอบอื่นๆ ในบริบทใหม่” เพื่อ “เป้าหมายใหม่” เป็นลักษณะที่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ตามหน้าที่ที่ควรเป็น แต่เป็นการนำไปใช้ประโยชน์ในวัตถุประสงค์อื่นซึ่งอาจทำได้ทั้งสิ่งของและแนวคิด เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและตอบสนองวัตถุประสงค์การใช้งาน

เหตุผลสำคัญของการประยุกต์ มีหลายประการ ดังนี้

1. การประยุกต์ช่วยลดข้อจำกัดในการแก้ปัญหา บุคคลที่มีความคิดไม่ยึดติดกับบทบาทหน้าที่จะคิดประยุกต์ได้ดี เนื่องจากจะมีมุมมองที่หลากหลาย สามารถประยุกต์สิ่งๆ หนึ่งให้สามารถปรับใช้ได้หลายๆ บริบทสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสม โดยไม่คำนึงว่าเคยใช้มาก่อนหรือไม่ จึงทำให้แก้ปัญหาได้ดีกว่าคนอื่น เพราะมีทางออกที่ไม่จำกัด นอกจากนี้การประยุกต์ช่วยให้สามารถแก้ปัญหาได้รวดเร็วมากขึ้น เพราะไม่ยึดติดกับวัตถุประสงค์หรือบทบาทหน้าที่ของสิ่งนั้น แม้จะไม่มีคำตอบที่ชัดเจน แต่การคิดจะทำให้พยายามค้นหาความเป็นไปได้จากสิ่งที่มีอยู่ และนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาในเวลานั้นได้

2. การประยุกต์ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่แตกต่างไป แนวคิดที่ดีหากไม่สามารถประยุกต์เข้ากับบริบทให้เหมาะสมอาจจะประสบความล้มเหลวเมื่อนำมาใช้ เนื่องจากเป็นสิ่งใหม่ที่ขัดแย้งกับ วิถีชีวิต ประจำวัน ความเคยชินค่านิยมของผู้ปฏิบัติ ไม่เหมาะสมกับช่วงเวลา

สถานการณ์หรือขัดกับบริบทความเคยชินของสังคม จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมภายใต้บริบทแวดล้อมที่แตกต่างกัน เพื่อให้คนสามารถรับแนวคิดที่ต้องการนำเสนอได้

3. การคิดประยุกต์ช่วยเพิ่มศักยภาพของการคิดสร้างสรรค์ การคิดสร้างสรรค์เป็นการระดมความคิดที่แตกต่างหลากหลาย เป็นความคิดนอกกรอบความคิด หรือความรู้เดิมๆ เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ที่ใช้การได้ดี และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ส่วนหนึ่งของการคิดสร้างสรรค์เกิดจากการประยุกต์สิ่งหนึ่งเข้ากับอีกสิ่งหนึ่งจนกลายเป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน

4. การคิดประยุกต์ช่วยให้ลดการลอกเลียนงาน การคิดประยุกต์จะช่วยให้ผู้คิดไม่ด่วนฉกฉวยความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งมาใช้ แต่ช่วยให้เกิดการคิดใคร่ครวญว่าจะนำมาใช้อย่างเหมาะสมได้อย่างไร ซึ่งจะช่วยลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นตามมาภายหลัง เนื่องจากก่อนที่จะนำสิ่งใดมาประยุกต์ใช้จะต้องมีการคิดพิจารณาปัจจัยต่างๆ อย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมมากที่สุด เพื่อเป้าหมายใหม่ วัตถุประสงค์ใหม่ จึงช่วยป้องกันการเกิดปัญหาเมื่อต้องนำสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาใช้

5. การคิดเชิงประยุกต์เป็นแนวทางนำไปสู่วัตถุกรรมใหม่ๆ การมีเครื่องมือที่ประยุกต์ประโยชน์จากความรู้อื่นๆ มาใช้จะช่วยพัฒนาความก้าวหน้าในสาขาวิชานั้นๆ หรือพัฒนานวัตกรรมของสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ให้ทันสมัยต่อไป ซึ่งการที่จะมีความคิดประยุกต์ที่ดีจำเป็นต้องพัฒนาทัศนคติ และนิสัยต่างๆ เหล่านี้ให้สอดคล้องเหมาะสมด้วย อาทิเช่น

5.1 เป็นนักพัฒนาที่ไม่หยุดนิ่ง นักพัฒนาต้องมีความปรารถนาที่จะทำให้สิ่งที่มีอยู่ดีขึ้นอยู่เสมอเป็นบุคคลที่ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่มีความพยายาม มีการแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้เป็นบุคคลที่ช่างสังเกต ช่างเรียนรู้ นำส่วนดีที่พบเห็นจากภายนอกมาปรับใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาสิ่งที่ตนเองมีอยู่ให้ดีขึ้น

5.2 เป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การจำกัดของทรัพยากรทำให้นักเศรษฐศาสตร์พยายามใช้สิ่งที่มีอยู่อย่างคุ้มค่ามากที่สุด เพื่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด

5.3 ใช้ความรู้คู่การเรียนรู้ ความรู้ที่มีจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานิสัยของนักประยุกต์ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้และต้องการที่จะใช้ความรู้ เพื่อประยุกต์ใช้ประโยชน์ในบริบทต่างๆ ในแง่มุมมองใหม่ โดยต่อยอดพัฒนาความรู้ที่ตนมีอยู่

5.4 ยืดหยุ่น และแฉะบวก บุคคลที่ประยุกต์ต้องเป็นผู้ที่มีความยืดหยุ่นทางความคิด ไม่ยึดติดในกรอบบทบาทหน้าที่หรือ วัตถุประสงค์ของสิ่งใด และเป็นบุคคลที่มีความคิดแฉะบวกคิดแก้ปัญหาจัดหาสิ่งทดแทนในสิ่งที่ทำได้

5.5 มีความสามารถในการคิดมิติอื่นๆ การคิดประยุกต์เกี่ยวข้องกับการคิดในมิติอื่นๆ ที่มีความคล้ายคลึงกัน เพราะการประยุกต์เรื่องใดๆ มาใช้จำเป็นต้องพึ่งพาการคิดในมิติอื่นๆ ร่วมด้วย ได้แก่

5.5.1 ความสามารถในการคิดแบบมโนทัศน์จะช่วยในการค้นหาสิ่งที่จะนำมาใช้ประยุกต์ได้อย่างรวดเร็ว การหาสิ่งทดแทนจะรวดเร็วขึ้นมาก

5.5.2 ความสามารถในการเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ ในด้านต่างๆ เพื่อคัดเลือกสิ่งที่มีคุณสมบัติเหมาะสมตอบสนองต่อ วัตถุประสงค์มาใช้ประโยชน์ได้

5.5.3 ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์คิดแตกแขนงความรู้ที่มีอยู่ให้ขยายในขอบเขตที่จะนำไปใช้กับคนกลุ่มต่างๆ คนในบริบทต่างๆ ได้อย่างกว้างขวางมากที่สุด เพื่อให้สิ่งนั้นสามารถได้รับการนำไปใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่าเหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายภายใต้สถานการณ์นั้น

5.5.4 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์สามารถแยกแยะส่วนประกอบหรือความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของสิ่งนั้นเพื่อให้ตั้งส่วนประกอบ หรือหลักการที่เกี่ยวข้องมาตอบสนอง วัตถุประสงค์ที่ต้องการได้

5.5.5 ความสามารถในการคิดวิพากษ์ เพื่อช่วยให้ได้การมองในมุมตรงกันข้าม หาจุดอ่อน จุดที่ต้องการแก้ไขของสิ่งนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์

5.6 รอบคอบแต่กล้าเสี่ยง ผลผลิตของการคิดประยุกต์เป็นสิ่งใหม่สำหรับบริบทใหม่ที่เกิดขึ้นการนำมาใช้จะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องเหมาะสมของปัจจัยต่างๆ ภายใต้บริบทใหม่นั้น ซึ่งอาจจะมีผลพลาดล้มเหลวเกิดขึ้นได้ การคิดประยุกต์จึงต้องมีความรอบคอบในการวิเคราะห์หรือวิจัยองค์ประกอบที่มีความแตกต่างกัน และการคำนึงถึงสิ่งที่ต้องการนำมาใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ทดสอบความเป็นไปได้ ก่อนที่จะนำมาใช้จริง มิฉะนั้นสิ่งที่จะช่วยแก้ปัญหาอาจจะทำให้เกิดปัญหาเพิ่มมากขึ้น

จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการปรับใช้ ผู้วิจัยสามารถพอจะสรุปได้ว่า การประยุกต์เป็นการเป็นการคิดเพื่อจัดทำ โดยนำหลักการคิดต่างๆ มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับพื้นที่หรือบริบทให้เหมาะสม ไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ และไม่ใช้การลอกเลียนแบบ พร้อมทั้งการตอบสนอง วัตถุประสงค์ในการใช้งาน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้รวบรวมความหมาย องค์ประกอบ และประเภทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

วัฒนธรรมเป็นคำที่เกิดขึ้นในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม มาจากภาษาอังกฤษ คำว่า Culture ซึ่งแปลในครั้งแรกว่า ภูมิธรรม เนื่องจากสมัยนั้นมักมองวัฒนธรรมเป็นภาพนิ่ง โดยมุ่งเน้นสิ่งที่เป็นศิลปวัฒนธรรมเป็นมรดกทางภูมิปัญญา และสิ่งที่ดึงดูดใจของชาติบ้านเมือง และแผ่นดินที่ต้องอนุรักษ์ รวมถึงอาคารบ้านเรือนที่พิก หรือแม้แต่โบราณสถาน ภาษา และการแต่งกาย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2555ก, หน้า 5) ซึ่งความหมายของคำว่า วัฒนธรรม ในภาษาอังกฤษ คือ Culture ซึ่งมีรากศัพท์ภาษาละตินมาจากคำว่า Cultural” มีความหมายว่า การเพาะปลูกหรือการปลูกฝัง แปลความได้ว่า มนุษย์เป็นผู้สร้าง ผู้ปลูกฝังอบรมบ่มนิสัยให้เกิดความเจริญงอกงาม ส่วนคำว่า “วัฒนธรรม” เป็นคำสมาสภาษาบาลี สันสกฤต มาจากคำว่า “วัฒนธรรม” ที่มีความหมายว่า เจริญงอกงาม รุ่งเรือง ส่วนคำว่า “ธรรม” หมายถึง กฎ ระเบียบหรือข้อปฏิบัติ เมื่อรวมความแล้ว คำว่า “วัฒนธรรม” น่าจะหมายถึง ความเป็นระเบียบ หรือข้อปฏิบัติที่ทำให้เจริญรุ่งเรือง และกระทรวงวัฒนธรรมได้สรุปความหมายของคำว่า วัฒนธรรม คือ วิธีการดำเนินชีวิต (The Way of Life) ของคนในสังคม นับตั้งแต่การกิน การอยู่ การแต่งกาย การทำงาน การพักผ่อน การแสดงอารมณ์ การสื่อความ การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ การแสดงความสุขทางใจ และหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต โดยแนวทางการแสดงถึงวิถีชีวิตนั้นอาจจะมาจากเอกชน หรือคณะบุคคลทำเป็นตัวอย่าง และคนส่วนใหญ่ก็ปฏิบัติสืบต่อกันมา ซึ่งวัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไข และกาลเวลา เมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิธีใหม่ที่ใช้แก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า ซึ่งอาจทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยม และในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมเดิม ดังนั้น การรักษาหรือธำรงไว้ ซึ่งวัฒนธรรมเดิมจึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาวัฒนธรรมให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย (กระทรวงวัฒนธรรม, 2556, สื่อออนไลน์)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) คือ การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนออกจากสถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยประจำไปยังท้องถิ่นอื่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการท่องเที่ยว การแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ประกอบการเรียนรู้สัมผัส ชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงามทางวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชนกลุ่มอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคมไม่ว่าจะเป็นในด้านศิลปะ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษา

การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจที่สำคัญกระตุ้นให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมขึ้น ทำให้ชุมชนท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมเกิดการสร้างรายได้ การจ้างงาน นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (วาลิกา แสนคำ, 2545) ซึ่งลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสามารถแบ่งออกเป็น 9 ข้อ คือ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548ก, หน้า 287)

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ให้สามารถสืบต่อถึงคนรุ่นหลัง

2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน ทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือกระทบน้อยที่สุด

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น สังคม และวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่า ต้องเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย

4. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยว และประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยว และจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยววัฒนธรรมและสังคม

5. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ทำให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว และได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น

6. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการตลาดของบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์อนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

7. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยว

8. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกินขีดความสามารถรองรับพื้นที่ในทุกๆ ด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

9. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้นักท่องเที่ยวอุ่นใจ

ทั้งนี้การที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจด้วยกัน 10 ข้อ ดังนี้

1. มีประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น
2. มีแหล่งโบราณสถานและพิพิธภัณฑสถาน
3. มีงานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ในท้องถิ่น สิ่งปลูกสร้าง ผังเมือง และซากปรักหักพังของเมือง
4. มีศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และงานแกะสลัก
5. มีศาสนาและความเชื่อพิธีกรรมต่างทางศาสนา
6. มีดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่างๆ
7. มีภาษา วรรณกรรม และระบบการศึกษา
8. มีวิถีชีวิต เสื้อผ้า และเครื่องแต่งกาย
9. มีขนบธรรมเนียมประเพณี ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน และเทศกาลต่างๆ
10. มีลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่างๆ ที่นำมาใช้เฉพาะถิ่น

ปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการดำเนินการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ คนในชุมชน ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ควรมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแสดงความคิดเห็น กำหนดถึงระดับความต้องการในการรองรับนักท่องเที่ยว และการพัฒนาชุมชนสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมยังต้องอาศัยความร่วมมือทั้งจากคนในท้องถิ่นและเอกชน ในฐานะที่เป็นผู้ชำนาญการ เพื่อการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชนต่อไป (สุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธยา, 2551)

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548ข, หน้า 283) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ อันประกอบด้วยการเรียนรู้ การสัมผัส การชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามของวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคม ไม่ว่าจะป็นด้าน

ของศิลปะสถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี ล้วนแต่เป็นสิ่งดึงดูดใจที่สำคัญช่วยกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่ต้องรับผิดชอบต่อบัจจัยพื้นฐานทางวัฒนธรรม อยู่ 4 ประการ คือ

1. เพื่อมุ่งเน้นคุณค่าของวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น
2. เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องดูแลรักษาให้คงไว้ถึงคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคุณค่าของวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
3. เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจสูงสุด แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเคารพในวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย
4. เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างเพียงพอ พร้อมทั้งปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น

จุฑามาศ คงสวัสดิ์ (2550) ได้กล่าวว่า เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดี ประวัติศาสตร์ งานประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตชาวบ้านในชนบท และสถานที่ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อความเพลิดเพลินได้ความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวหรือเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม วัฒนธรรม ประเพณีที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวในเชิงการให้ความรู้และความภูมิใจ

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยอาจจะพอสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ เป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นศิลปวัตถุ โบราณสถานหรือสถานที่ซึ่งเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีต่างๆ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตและสถานที่ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทนี้ถือได้ว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติ ทำให้ทราบเกี่ยวกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวประเภทโบราณสถานเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ โบราณคดี และวัฒนธรรม ซึ่งหลักฐานทางโบราณคดีเหล่านี้แสดงถึงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เป็นรูปธรรม เป็นสิ่งที่แสดงถึงความสามารถและภูมิปัญญาของคนในสมัยอดีต และเป็นแหล่งความรู้ให้กับนักท่องเที่ยว

3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการจัดการอย่างดีเยี่ยมของกลุ่มคนในการดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย และธุรกิจท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้ได้ผลกำไรอย่างเป็นธรรม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยือนสม่ำเสมอเพียงพอ

แต่มีผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมที่สุดอย่างยั่งยืนยาว และได้กล่าวถึงลักษณะการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ 6 ประการ ดังนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548ค, หน้า 7)

1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภททุกแห่ง
2. เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว
3. เป็นการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
4. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม
5. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนยาว
6. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนผลประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

อีกทั้ง การจะพัฒนาให้การท่องเที่ยวไทยยั่งยืนได้ต้องมีความเข้าใจทางจิตวิทยาเบื้องต้นก่อนว่า สินค้าทางการท่องเที่ยวมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ด้านรูปธรรม ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น ส่วนในด้านนามธรรมนั้น ผลผลิตขั้นสุดท้ายของการท่องเที่ยว คือ “ความรู้สึกที่ดี” ภายหลังจากการท่องเที่ยวเป็น การจะสร้าง “ความฝัน” หรือ “ความรู้สึกที่ดี” ให้แก่นักท่องเที่ยวนั้นจะต้องเน้นที่การวางแผนทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในทุกๆ ด้านด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบันให้ได้ โดยที่ที่มีการจัดการทรัพยากรต่างๆ เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ในขณะที่ยังคงสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศไว้ด้วย (มานิต มัดนาวิ, 2544 อ้างอิงใน สุจิตราภาพันธุ์วิไล, 2545) ซึ่งจะต้องมีกระบวนการวางแผน และมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอน โดยต้องอาศัยแนวทางการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นควบคู่กันไป ด้านการพัฒนาเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ขณะเดียวกันท้องถิ่นก็ยังคงดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของตนเองได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมในปัจจุบัน และยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องในอนาคต ทั้งนี้ยังรวมถึงการพัฒนาและการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอีกด้านหนึ่งนอกเหนือจากทางสังคม (ภูสวัสดิ์ สุขเลี้ยง, 2545) ทำให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนอย่างสม่ำเสมอ และจำนวนเพิ่มขึ้น แต่ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาไว้ยังคงเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ดั้งเดิมไว้ไม่เสื่อมคลายทำธุรกิจบริการที่มีผลกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ เกิดผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม

ทั้งทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นน้อยที่สุด จึงสามารถคงความยั่งยืนของการท่องเที่ยวไว้ได้ยาวนานที่สุด (รัฐกรณ์ แสงโชติ, 2554) พร้อมกับเป็นการกระจายผลประโยชน์ไปสู่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง เพราะถ้าหากทุกคนได้รับผลประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวของตนก็จะเกิดกระแสที่เป็น ความภาคภูมิใจ รัก ห่วงแหน อนุรักษ์ โดยไม่ต้องออกกฎใดมาบังคับหรือคาดโทษ และความรู้สึกนี้ก็จะถูกถ่ายทอดไปยังคนรุ่นต่อไป (วาสิกา แสนคำ, 2545)

โดยมีหลักการพัฒนาที่สำคัญ 6 ประการ ดังต่อไปนี้ (ไกรยุทธ ไชยพรหม, 2554)

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น และระดับภูมิภาคการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างจริงจังก่อนการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวระหว่างประเทศอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้ เพื่อเป็นการหลักประกันถึงความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวกับระบบสาธารณูปโภคที่มีอยู่

2. การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น (Local Participation) ควรส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในโครงการต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่

3. ขอบเขตของการพัฒนาการท่องเที่ยว (Scale of Tourism Development) ควรพิจารณาอย่างรอบคอบถึงขอบเขตที่เหมาะสมของการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว (Carrying Capacity) ทั้งนี้ ควรพยายามผลักดันให้การท่องเที่ยวได้รวบรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของพื้นที่นั้นๆ

4. การใช้วัสดุและผลผลิตจากท้องถิ่น (Local Product) ควรสนับสนุนการใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นในการก่อสร้าง ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากผลผลิตต่างๆ ของคนในท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยลดดุลการค้ากับต่างประเทศได้ทางหนึ่งและเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในท้องถิ่นนั้นๆ ได้ด้วย

5. การกระจายรายได้ (Income Distribution) การพัฒนาการท่องเที่ยวควรเป็นรูปแบบที่จะนำรายได้เข้าท้องถิ่นนั้นให้มากที่สุดเพื่อประโยชน์ระยะยาวของชุมชน

6. การจ้างงาน (Employment) คุณภาพของงานสำหรับคนในท้องถิ่นควรเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว กล่าวคือ มุ่งเสริมรูปแบบของงานที่มีความน่าสนใจและได้รับผลตอบแทนสูง

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยอาจจะพอสรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน คือ การท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับแหล่งทางการท่องเที่ยว โดยมีการวางแผนบริหารจัดการ

อย่างเป็นทางการ และการดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน อันได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ที่เข้ามาจัดการทำให้เกิดการท่องเที่ยวซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกที่ดีและประทับใจในบริการ นำไปสู่การสร้างรายได้เกิดผลกำไรและการจ้างงานของคนในท้องถิ่น

4. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม (Community Based Tourism for Participation)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism) คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชนจัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยจะต้องคำนึงถึงความต้องการของชุมชนเป็นหลักให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การหาสาเหตุของปัญหา การวางแผนและควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องมีการประสานงานเรื่องผลประโยชน์กับทุกฝ่าย ทั้งในภาคส่วนของชุมชนท้องถิ่น ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยการมีส่วนร่วมที่ดีต้องให้ความสำคัญในรูปแบบของกลุ่มมากกว่าบุคคล ดังนั้น อาจถือได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นเป็นพื้นฐานของการนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน (ฉัญญักมณ ทองดีผา, 2550) ซึ่งองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีดังนี้ต่อไปนี้

4.1 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

4.2 ด้านองค์กรชุมชน มีระบบสังคมที่เข้าใจกัน มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่างๆ พร้อมทั้งความรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

4.3 ด้านการจัดการ มีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนเข้าด้วยกัน กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

4.4 ด้านการเรียนรู้ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือน สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน

4.5 ด้านเศรษฐกิจ กิจกรรมนี้ควรนำไปสู่การกระจายรายได้ และผลกำไรที่เกิดจากการท่องเที่ยวให้เกิดกับชุมชนอย่างแท้จริง ดังนั้น ประชาชนในพื้นที่จะเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาและควบคุมการเติบโตของการท่องเที่ยวในพื้นที่ของตนเอง ภายใต้มิติที่ไม่ขัดแย้งกับการรักษา

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยอาจจะพอสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วมว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ ทั้งการขายสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน การแสดงทางวัฒนธรรม กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงหมู่บ้านที่ชุมชนจัดเพื่อเสนอนักท่องเที่ยว การผลิตของที่ระลึก การบริการอาหาร และการนำเที่ยวในพื้นที่ โดยมีการกระจายได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมทำให้ท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยทุกคนจะมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

5. แนวคิดด้านการประเมินศักยภาพแหล่งทางการท่องเที่ยว

มัลทิกา ศิริพิศ (2542) (อ้างอิงใน รุ่งรัตน์ หัตถกรรม, 2545) ได้กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นศูนย์รวมสิ่งที่น่าสนใจต้องการและมีความจำเป็นประกอบด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกสบายของนักท่องเที่ยวทุกประเภทซึ่งได้แก่

1. สิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว (Attraction) มี 2 ประเภท คือ สิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติ (Natural Attraction) และ สิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-Made Attraction) ได้แก่ โบราณสถานแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ

2. สิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว (Amenities) ที่เป็นปัจจัยจำเป็น ซึ่งเป็นตัวชี้รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ด้วย ได้แก่ ที่พัก อาหาร เครื่องดื่ม ร้านขายของที่ระลึก

3. การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวและการคมนาคมขนส่ง (Access) เป็นการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวและภายในแหล่งท่องเที่ยว และสามารถเชื่อมต่อระหว่างแหล่งท่องเที่ยวอื่น รวมถึงการจัดบริการรับส่งในบริเวณที่พักนักท่องเที่ยว

4. บริการเกี่ยวหนุน (Ancillary Services) เป็นบริการอื่นที่เกี่ยวหนุนหรือเพิ่มความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เช่น บริการด้านข้อมูลข่าวสาร บริการด้านรักษาความปลอดภัย

5. โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่นอกเหนือจากโครงสร้างพื้นฐาน โครงสร้างพื้นฐาน หมายถึง สิ่งที่สำคัญต่างๆ ต่อการดำรงชีวิตมนุษย์โดยรัฐบาลเป็นผู้ลงทุนในการสร้างจัดหา ส่วนสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่นอกเหนือจากโครงสร้างพื้นฐานซึ่งโดยมากเป็นการลงทุนของภาคเอกชน

Collier and Harraway (1997) (อ้างอิงใน ชูสิทธิ์ ชูชาติ, 2544) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้น แหล่งท่องเที่ยวต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ หรือ 3 As ดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งดึงดูดใจเกิดจากสถานที่ท่องเที่ยว (Sites) และเหตุการณ์ (Events) สถานที่อาจเกิดจากธรรมชาติสร้างหรือมนุษย์สร้างขึ้น แต่เหตุการณ์ที่น่าประทับใจเกิดจากมนุษย์สร้างเพียงอย่างเดียว

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ความสะดวกสบายทำให้นักท่องเที่ยวหรือคนเดินทางเข้าไปถึงสถานที่ได้รวดเร็ว ปลอดภัย และสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ดังนั้นโครงสร้างปัจจัยพื้นฐานในการผลิต (Infrastructure) เช่น ระบบขนส่ง ระบบการสื่อสาร ระบบสาธารณสุข และสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ได้แก่ โรงแรม ร้านอาหาร เป็นต้น

3. การเข้าไปถึง (Accessibility) การเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบการขนส่ง (Transportation) ซึ่งประกอบด้วยเส้นทาง (Way) พาหนะ (Vehicle) สถานี (Terminal) และผู้ประกอบการขนส่ง (Carrier) มีวัตถุประสงค์ในการลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทางโดยผ่านเส้นทางหรือท่าลำเลียง

บุปผา วงษ์พันธุ์ทา (2544) ได้กล่าวว่า ศักยภาพการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความสามารถหรือความพร้อมในตัวเองของสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่สามารถเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการปรับปรุงการจัดการหรือการเปลี่ยนแปลงใดๆ ฉะนั้นแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจึงมีศักยภาพหรือความสำคัญของตัวเองแตกต่างกันออกไป การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มพื้นที่ต่างๆ จำเป็นต้องพิจารณาถึงความพร้อมหรือความสามารถของสถานที่ว่ามีมากน้อยเพียงใด สมควรต่อการพัฒนาปรับปรุงอย่างไร ซึ่งหากมีแหล่งท่องเที่ยวอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่นั้นๆ จำเป็นที่จะต้องคัดเลือกเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ หรือความสามารถในการรองรับการพัฒนาได้สูง มาดำเนินการพัฒนาก่อนในลำดับแรก ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมในข้อจำกัดทางด้านเครื่องมือ บุคลากร และงบประมาณเป็นสำคัญ

ละเอียด ศิลาน้อย (2550) ได้กล่าวว่า การประเมินศักยภาพของพื้นที่ (Site Evaluation) เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้น ควรมีหลักในการพิจารณาอยู่ 2 ประการ คือ ประการแรก พื้นที่ที่ต้องการที่ส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้น มีทรัพยากรทาง

ด้านการท่องเที่ยวอะไรบ้าง แรงงาน เพื่อดูรองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีเพียงพอหรือไม่ และสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยว และประการที่สอง คือ ต้องการประเมินพื้นที่นั้นว่า มีความต้องการในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติมหรือไม่ เช่น ระบบการขนส่งที่มีประสิทธิภาพ ร้านอาหาร ที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวและร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น

รพีพงศ์ อินตะสีบ (2550) ได้กล่าวว่า การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องศึกษาความเป็นไปได้ของพื้นที่ก่อนที่จะวางแผนนำการท่องเที่ยวสู่พื้นที่นั้น โดยการประเมินความพร้อมของปัจจัยภายในและภายนอกก่อนที่จะส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

1. ด้านความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว โดยตระหนักถึงการมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ มีลักษณะทางกายภาพที่เป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น
2. ด้านความสามารถในการเข้าถึง โดยตระหนักถึงความยากง่ายในการคมนาคม ความคุ้มค่าในการเดินทาง และความปลอดภัย เป็นต้น
3. ด้านความสามารถในการอำนวยความสะดวกและบริการ โดยตระหนักถึงโครงสร้างพื้นฐานทางด้านการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ที่พักแรม ร้านอาหาร เป็นต้น

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยอาจจะพอสรุปได้ว่าศักยภาพการท่องเที่ยวว่าควรที่จะเห็นถึงศักยภาพการท่องเที่ยวต้องมีการศึกษาความพร้อมของพื้นที่หรือแหล่งว่ามีความพร้อมในด้านต่างๆหรือไม่ มีมากน้อยอย่างไรและดูบริบทโดยรอบของพื้นที่ และทำการประเมิน นำผลที่ได้จากการประเมินมาสู่กระบวนการส่งเสริมหรือพัฒนาต่อไป โดยกำหนดกลุ่ม วัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ด้านความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านความสามารถในการเข้าถึง 3) ด้านความสามารถในการอำนวยความสะดวกและบริการ 4) บริการเกี่ยวเนื่อง 5) โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งก่อสร้างอื่นๆ หรือแม้แต่การประเมินคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ

6. แนวคิดเรื่องการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม

ความหมาย

การให้ความหมายของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม (Cultural Resource Management หรือเรียกย่อว่า CRM) หรือในบางที่บางประเทศก็นิยมเรียกว่า การจัดการมรดกวัฒนธรรม (Cultural Heritage Management หรือ CHM) มีจุดเริ่มต้น ได้แรงบันดาลใจ และมีที่มาจากจากการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น การอนุรักษ์แหล่งน้ำ การอนุรักษ์ป่าไม้ ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นก่อนการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม โดยมนุษย์เป็นผู้สร้าง

วัฒนธรรมขึ้นมา ดังนั้น ทรัพยากรวัฒนธรรม คือ ผลผลิตของวัฒนธรรมหรือลักษณะต่างๆ ของระบบวัฒนธรรม (ทั้งในอดีต หรือ ปัจจุบัน) ที่มีค่า หรือเป็นตัวแทน หรือสามารถสื่อถึง วัฒนธรรมต่างๆ ได้ ดังนั้น ทรัพยากรทางวัฒนธรรมจึงรวมถึงซากสิ่งของที่มนุษย์ทำขึ้น และผสมผสานกับวัฒนธรรมอื่นๆ (นิตี ภัทรพันธุ์, 2556 หน้า 205) ที่ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมที่ ต่างกันเข้าสองวัฒนธรรมมาประสมกันจะเรียกว่า การคลุกเคล้าทางวัฒนธรรม จนเกิดความ กลมกลืนที่คนในท้องถิ่นนั้นมีวัฒนธรรมร่วมกัน เป็นวิถีชีวิตที่ในอีกด้านหนึ่งมีลักษณะเฉพาะเป็น ของตนเองมีความแตกต่างกันน้อยต่างจากวัฒนธรรมข้างเคียง ซึ่งอีกด้านหนึ่งเกิด การเปลี่ยนแปลงจากการปรับตัวกับสิ่งใหม่ๆ และอิทธิพลต่างๆ ที่เคลื่อนเข้ามาจากภายนอก ดังนั้น ชีวิตผู้คนในท้องถิ่นในแต่ละแห่ง จึงมีความซับซ้อนเป็นชีวิตที่มีความยืดหยุ่น เคลื่อนไหว อยู่เสมอ เพื่อตอบรับการเปลี่ยนแปลง

คำว่า “มรดกวัฒนธรรม” (Cultural Heritage) เป็นคำที่กำหนดโดยองค์การยูเนสโกเป็น คำที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งตามนิยามขององค์การยูเนสโก มรดกวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งของที่เป็น รูปธรรม เช่น โบราณสถาน แหล่งโบราณคดี งานสถาปัตยกรรม รวมทั้งกลุ่มสิ่งก่อสร้างและสิ่งของ ที่มีขนาดเล็กและไม่โดดเด่นดึงดูดสายตาด้วย เช่น ร่องรอยต่างๆ ที่มีคุณค่าในเชิงประวัติศาสตร์ สุนทรียะ ศิลปะ มานุษยวิทยา ชาติพันธุ์วรรณาและวิทยาศาสตร์

“มรดกวัฒนธรรม” หมายถึง สิ่งของที่เป็นมรดกตกทอดจากบรรพบุรุษของแต่ละ ตระกูล หรือกลุ่มบุคคล หรือสังคม อาจเป็นสมบัติส่วนตัวและมีแนวโน้มว่าไม่สมควรนำมาใช้งาน ใช้ประโยชน์ แต่ควรเก็บรักษาไว้เพื่อความภาคภูมิใจ

“ทรัพยากรวัฒนธรรม” (cultural resource) มักจะมีความหมายเฉพาะที่เชื่อมโยงถึง ทรัพยากรโบราณคดีหรือหลักฐานโบราณคดี และสถานที่ทางประวัติศาสตร์มากกว่าอย่างอื่น และมีความหมายกว้างมากขึ้นในแง่ของเนื้อหาที่ครอบคลุม ทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ และนามธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้เช่น ความเชื่อ ค่านิยมและภาษา เป็นต้น รวมถึงการมีนัย ว่าเป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้ได้ไม่ใช่สิ่งที่ต้องเก็บไว้ มองว่าสิ่งของ (ทั้งนามธรรมและรูปธรรม) เป็นทรัพยากรที่มีประโยชน์หลายประการต่อสังคม “การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม” อาจเห็น ความแตกต่างในวิธีคิดเริ่มจากคำว่า “การจัดการ” (management) ซึ่งหมายถึง การกระทำ หรือศาสตร์และศิลป์ และการดำเนินการธรรมาอย่างหนึ่งอย่างใด (ธนิช เลิศชาญฤทธิ์, 2554)

ประเภททรัพยากรวัฒนธรรม

ทรัพยากรหรือมรดกมีอยู่ 2 ประเภท โดยแบ่งตามลักษณะที่ปรากฏหรือที่มีอยู่ (existence) ได้แก่ ทรัพยากร/มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (intangible cultural resource) และ ทรัพยากร/มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (tangible cultural resource)

1. ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

ทรัพยากร/มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้หมายถึง การปฏิบัติ (practices) การแสดงออก (expression) การนำเสนอ (representation) ความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) จะปรากฏออกมาในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

1.1 ประเพณีมุขปาฐะ (oral traditions) และการแสดงออกซึ่งรวมถึงภาษา (language)

1.2 ศิลปะการแสดง (performing arts)

1.3 ชอปฏิบัติ/กฎระเบียบทางสังคม (social practices) พิธีกรรม (rituals) และ เทศกาล (festive events)

1.4 ความรู้และการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล (knowledge and practices concerning nature and universe)

1.5 ทักษะในงานฝีมือเชิงช่าง (traditional craftsmanship)

1.5.1 ชีวิตครอบครัว (family life)

1.5.2 นิทานปรัมปรา (myth)

1.5.3 คติชาวบ้าน (folklore)

1.5.4 เพลงพื้นบ้าน (folk song)

1.5.5 การแสดงเต้นรำพื้นบ้าน (folk dance)

ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้นั้น สามารถสร้างขึ้นใหม่ได้ (renewable) และ ถ่ายทอดผ่านยุคสมัยจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนรุ่นต่อไปได้ อีกทั้งยังสะท้อนออกมาในรูปสิ่งของ เครื่องใช้ด้วย

2. ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้

ทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทที่จับต้องได้ หมายถึง ซากสิ่งของสิ่งก่อสร้าง รวมถึง วัตถุที่จับต้องและสัมผัสได้ด้วยมือและมองเห็นด้วยตาของมนุษย์ (และในบางครั้งด้วยเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์) สิ่งเหล่านี้สัมพันธ์และเป็นตัวแทนของมนุษย์ วัฒนธรรมของมนุษย์ กิจกรรมของมนุษย์ และเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบัน ได้แก่ พิษ สัตว์ และทรัพยากรธรรมชาติ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในฐานะต่างๆ เช่น เป็นอาหาร เป็นวัตถุดิบสำหรับทำสิ่งของ เครื่องใช้ พิธีกรรม ที่อยู่อาศัย สถานที่ก่อตั้งชุมชน เป็นต้น

ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้ สามารถแบ่งออกเป็นประเภทย่อยตามลักษณะที่ปรากฏได้อีก 2 กลุ่ม คือ ทรัพยากรประเภทที่อยู่ติดที่ (immovable resource) และประเภทที่เคลื่อนย้ายได้ (movable resource)

1. ทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทที่อยู่กับติดที่ (immovable resource) ได้แก่ ร่องรอยต่างๆ (features) สิ่งก่อสร้าง (building) แหล่งโบราณคดี (site) ย่านหรือสถานที่ (place/districts)
2. ทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทที่จับต้องได้ เคลื่อนย้ายได้ (movable resource) ได้แก่ โบราณวัตถุ (artifacts) สิ่งที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของมนุษย์ (ธนิท เลิศชาญฤทธิ, 2554)

การจัดการมรดกทางวัฒนธรรม

การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องก่อนที่จะดำเนินการอนุรักษ์หรือพัฒนาใดๆ ต้องตระหนักคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมให้ถ่องแท้ แล้วทำการประเมินคุณค่า ทั้งคุณค่าของ Australia ICOMOS (2013) ในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมของออสเตรเลียได้ให้ความสำคัญทางวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ โดยได้แบ่งคุณค่าออกเป็น 4 คุณค่า เช่น คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางสุนทรียภาพ คุณค่าทางวิทยาศาสตร์ และคุณค่าทางสังคมและวิหุรย์ เหลียวรุ่งเรือง (2552) ได้เพิ่มคุณค่าทางวัฒนธรรมเฉพาะแต่ละด้าน เช่น คุณค่าทางสุนทรียภาพ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางโบราณคดี คุณค่าทางศิลปกรรม คุณค่าทางสถาปัตยกรรม คุณค่าทางวิทยาการและการศึกษา คุณค่าในเรื่อง ขนาด โครงสร้างและวัสดุ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ทำการศึกษาและการวิจัย (Study and Research)
2. การดูแลรักษา และการรักษาให้คงสภาพ (Maintenance and Preservation)
3. การบูรณะและปฏิสังขรณ์ (Restoration)
4. การฟื้นฟู (Habitation) และการปรับประโยชน์ใช้สอยใหม่ (Adaptation)
5. การพัฒนา (Development) และการสร้างสรรค์ใหม่ (Adaptation)

ทั้งนี้จากการที่สืบค้นมรดกทางวัฒนธรรมยังสามารถหาสิ่งที่เรียกว่า “ความจริงแท้” (Authenticity) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะของมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ครอบคลุมไปถึงด้านคุณค่าต่างๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ดังต่อไปนี้

1. ความจริงแท้ของที่ตั้ง
2. ความจริงแท้ในแง่ของวัสดุและคุณลักษณะ

พร้อมทั้งความสำเร็จของการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม คือ การที่ชุมชนเข้าใจตระหนักถึง เรียนรู้ และเห็นคุณค่า มีจิตมุ่งจะอนุรักษ์รักษาไว้ (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2551)

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยอาจจะพอสรุปได้ว่า การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมคือมรดกที่จะต้องมีการอนุรักษ์รักษาไว้ มีการเก็บรวบรวมด้วยขั้นตอนที่แสดงถึงความเข้าใจ และผู้ที่ทำให้มรดกวัฒนธรรมนั้นคงอยู่คือชุมชนในพื้นที่นั้นที่มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึง และพร้อมจะรักษา

งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

มธุรส ปราบโพรี (2543) ได้ศึกษาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาชุมชนไทยทรงดำ บ้านเขาย้อย ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่าชาวไทยทรงดำมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว โดยพบว่าศักยภาพของชุมชนคือ การรวมกลุ่มการทำงาน ของสมาชิกโครงการหมู่บ้านท่องเที่ยว โดยมีผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มี ศักยภาพความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่สะท้อนถึงความเป็นชุมชนเดียวกัน ความเข้มแข็งทาง วัฒนธรรม ชุมชนที่สามารถเกิดการสืบทอดและถ่ายทอด โดยเฉพาะระบบอุดมการณ์ของชุมชน การดำเนินรูปแบบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ และการเปิดโอกาสให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วม เพื่อตัดสินใจร่วมกันอย่างสมัครใจและยุติธรรม นอกจากนี้ชุมชนยังประกอบไปด้วยศักยภาพ ด้านลักษณะภูมิประเทศ การคมนาคม วัฒนธรรม สิ่งปลูกสร้าง และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนที่ สามารถพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้ ส่วนปัจจัยที่มีผลในการทำให้ชุมชนเกิด ศักยภาพ ประกอบด้วย 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) วัฒนธรรมชุมชนที่มีความเข้มแข็งโดยได้รับการสืบทอด อย่างต่อเนื่องและมีผลต่อความเป็นชุมชนไทยทรงดำและระบบเครือญาติ 2) การพึ่งตนเองของ ชุมชนโดยการจัดปัจจัยภายในชุมชนที่มีอาชีพและรายได้โดยเห็นว่าการท่องเที่ยว คือ อาชีพ เสริมจึงไม่เกิดการพึ่งพาการท่องเที่ยว การมีผู้นำอาสา ผู้นำอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่ได้รับความเคารพนับถือจากชุมชนและเป็นผู้ที่มีความรู้ จึงทำให้ชุมชนต่างมีการช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน และ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนใน การจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตั้งแต่ระดับของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จนถึงการรับประโยชน์ ร่วมกันของสมาชิกโครงการซึ่งเป็น ปัจจัยสนับสนุนทำให้เกิดการยอมรับต่อการพัฒนาชุมชนให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ภูสวัสดี สุขเลี้ยง (2545) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยโป่งผาลาด อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พบว่าบ้านห้วยโป่งผา ลาดจัด พบว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถพัฒนาศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมที่ยั่งยืนได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นชุมชนที่มีความพร้อมทั้งทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ประกอบด้วยวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม และวิถีการดำเนินชีวิตมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ เพียงพอสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ในปัจจุบันการวางแผนพัฒนาใน อนาคต เช่น การจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวของชุมชน การสร้างห้องสุขาสำหรับ นักท่องเที่ยว และมีแผนการพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการฟื้นฟู และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว คือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้ประสบผลสำเร็จนั้น มิใช่สิ่ง

จะทำได้โดยง่ายเพียงว่ามีสถานที่แล้วจะปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสภาพให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวก็สามารถทำได้ทันที มีสิ่งสำคัญที่ต้องนำมาประเมินเพื่อประกอบการตัดสินใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างน้อยที่สุด 4 ประการ คือ ความปรารถนาของนักท่องเที่ยว ความสามารถในการใช้บริการ (Ability) ของนักท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทางและการเข้าถึง (Mobility & Accessibility) และความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ ซึ่งพิจารณาได้เป็น 3 ประเด็น คือ ความสามารถที่จะได้รับได้เชิงกายภาพ (Physical Carrying Capacity) ความสามารถที่จะรับได้ทางสังคม (Social Carrying Capacity) และความสามารถที่จะรับได้เชิงนิเวศวิทยา (Ecological Carrying Capacity)

สุวิภา จำปาวัลย์ และคณะ (2550) ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพและการจัดการการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ในตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน พบว่า ชุมชนที่เข้ามามีส่วนในการวิจัย เกิดความเข้าใจในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วมว่าเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน ชุมชนได้พิจารณาศักยภาพ ความพร้อม บทบาทของผู้นำ ตลอดจนบุคคลากรในชุมชนที่มีต่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและชุมชนเกิดแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในการการสร้างความรู้ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การฟื้นฟู วัฒนธรรมของตนเอง จากกลุ่มสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สืบสาน

ชวลีรัตน์ จันท์เชื้อ และคณะ (2556) การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรม พบว่า ทักษะความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา เพื่อให้สามารถดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่องและประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ทักษะความสามารถในการประสานงานและจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) ทักษะความสามารถในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวและปฏิบัติตามแผนที่มีผลกระทบด้านลบน้อยที่สุด และ 3) ทักษะความสามารถในการบริการนักท่องเที่ยว และทางด้าน ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริการที่ได้รับในด้านต่างๆ ในพื้นที่โดยเฉพาะด้านการให้บริการ (Service) ที่เปี่ยมไปด้วยอัธยาศัยไมตรี การสร้างความอบอุ่น ความสำนึกในความเป็นเพื่อนมนุษย์ และทางด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่มีศักยภาพในการรองรับ เชื่อมโยงโครงข่ายทางการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมลงตัว ก่อให้เกิดการวางแผนของพื้นที่ เพื่อพัฒนาสู่การท่องเที่ยว ดังนั้นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมพื้นที่ควรมีการส่งเสริมทางด้านกิจกรรมในพื้นที่ให้หลากหลายมากขึ้น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวกับตัวชุมชน เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

นิรมล พงศ์สถาพร (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษาแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาว ตำบลห้วยขุนราม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี พบว่า ผลจากการพัฒนาแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาวให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทำให้เกิดลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นลักษณะการรวมตัวกันของคนในหมู่บ้านโป่งมะนาว ทั้งที่เป็นกลุ่มทางการและไม่ทางการ โดยที่กิจกรรมต่างๆของแต่ละกลุ่มที่เกิดขึ้นนั้น เป็นไปตามแต่ละลักษณะของกลุ่มโดยที่มีกลุ่มแกนนำ คือ ชุมชนอนุรักษ์แหล่งโบราณคดี เกิดขึ้นก่อนที่จะพัฒนาให้เกิดกลุ่มอื่นๆตามมา โดยเน้นการพัฒนาที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นขั้นตอนและกระบวนการของการมีส่วนร่วมที่สร้างขึ้น โดยมีปัจจัยชัดเจน คือ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดอาชีพใหม่ คือ จัดทำของที่ระลึกสร้างรายได้ให้กับกลุ่มแม่บ้านโป่งมะนาวเป็นอย่างมาก ส่งผลต่อรายได้โดยรวมของหมู่บ้านที่สูงขึ้น และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในหมู่บ้านโป่งมะนาว

สุวรรณฤทธิ์ วงศ์ช่อม และคณะ (2553) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมสู่การสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าของตำบลท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ทุนทางวัฒนธรรมของตำบลท่าคา อำเภออัมพวา สามารถแบ่งกลุ่มได้ ดังนี้ คือ กลุ่มทุนทางวัฒนธรรมด้านอาชีพ กลุ่มทุนทางวัฒนธรรมด้านการตั้งบ้านเรือนและกลุ่มทุนทางวัฒนธรรมด้านศาสนาและความเชื่อ ภาพรวมของทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญหรือมรดกทางวัฒนธรรมของท่าคาประกอบด้วย ตลาดน้ำท่าคา การทำน้ำตาลมะพร้าว วิถีชีวิตริมน้ำ บ้านกำนันจัน เรือนไทยคุณทวีป เจือไทย วัดเทพประสิทธิ์ วัดมณีสวรรค์ และศาลเจ้าแม่ตัวเนี้ย โดยมีสายน้ำเชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรมเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งคุณค่า 4 ด้านได้แก่ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านสุนทรียภาพ ด้านวิชาการ และด้านสังคม รวมทั้งแสดงให้เห็นว่าทุนทางวัฒนธรรมของตำบลท่าคา มีระดับความสำคัญที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับปริมาณของคุณค่าที่อยู่ในตัวของทุนทางวัฒนธรรม และบทบาทและหน้าที่ของทุนทางวัฒนธรรมที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในท่าคา ซึ่งปัจจัยทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ อาจส่งผลกระทบต่อคุณค่าทางวัฒนธรรม ดังนั้น จึงต้องมีการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการพื้นที่

รัฐกรณ์ แสงโชติ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเทศบาลตำบลปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าข้อจำกัดด้านเวลาเป็นปัญหาที่สำคัญสุดในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว และมีการประชาสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ผู้ประกอบการ ประชาชนกลุ่มเดิม (อาศัยอยู่ที่นี้มากกว่า 15 ปี) และประชาชนกลุ่มใหม่ (อพยพมาอยู่และเข้ามาทำงาน) ที่ประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงและไม่มีการกระตุ้นให้เกิด

การมีส่วนร่วมในการจัดการ ซึ่งจากการประเมินการมีส่วนร่วมของทั้ง 4 กลุ่ม มีระดับการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และทุกกลุ่มเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและประเพณี ทำให้เห็นว่าภาครัฐควรที่จะเข้ามาบริหารจัดการ และให้ความสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พร้อมกับเป็นผู้ที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะเทศบาลเมืองปายที่เป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นจะต้องทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ กับผู้ประกอบการมีความเข้าใจตรงกัน และเข้ามาจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการ

จากการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยอาจจะพอสรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เมืองค้ประกอบด้วยด้านศักยภาพ ความเหมาะสมในด้านต่างๆ เช่น การเข้าถึงแหล่ง สิ่งอำนวยความสะดวก สิ่งดึงดูดใจในแหล่งทางการท่องเที่ยว เป็นต้น ส่วนการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นจุดที่สามารถสร้างแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ โดยใช้มุมมองของนักท่องเที่ยว ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จากการประเมินตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และหาแนวทางการแก้ไขพร้อมกับการทำให้เกิดความยั่งยืนในด้านการท่องเที่ยว

ข้อมูลประวัติอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ประวัติความเป็นมา

อำเภอสันป่าตอง ตั้งอยู่ด้านทิศตะวันตกของแม่น้ำปิง อยู่ระหว่างแม่น้ำปิงกับเทือกเขา ดอยอินทนนท์ มีลุ่มแม่น้ำสายหลัก 2 สาย คือ ลุ่มน้ำขานและลุ่มน้ำแม่วาง ซึ่งมีชุมชนหรือหมู่บ้านตั้งถิ่นฐานอยู่ติดบริเวณลุ่มน้ำทั้งสองเลี้ยงชีพด้วยการเพาะปลูก จากเอกสารตำนานพื้นเมืองของเชียงใหม่ได้กล่าวถึงบริเวณพื้นที่ของอำเภอสันป่าตองทางด้านเป็นพื้นที่ทางการเพาะปลูก หรือพื้นที่กิจกรรมที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่ในอดีต มีชื่อเรียกว่า พันนาขาน และ พันนาท่ากาน (พันนา มีรากศัพท์มาจาก ปันนา หมายถึงที่นาผืนหนึ่งของชาวนาในเขตหนึ่งของเจ้าเมือง) ซึ่งทั้งสันนิษฐานว่าระบบพันนาเป็นระบบการปกครองในสมัยราชวงศ์มังราย โดยพันนาท่ากาน หรือเวียงท่ากาน เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตการปกครองของแคว้นหริภุญไชยมาก่อน ต่อมาได้เป็นเมืองขึ้นหรือเมืองหน้าด่านของเมืองเชียงใหม่เมื่อสมัยพญามังรายได้ยึดครองแคว้นหริภุญไชย แล้วสร้างเมืองเชียงใหม่โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่เวียงกุมกาม ในปี พ.ศ. 1827 และ พันนาขาน สันนิษฐานว่าตั้งเป็นทางการในสมัยพญาติโลกราชปกครองเมืองเชียงใหม่ (ช่วงปี พ.ศ. 1985–2031) เนื่องจากพันนาท่ากาน และบริเวณลุ่มน้ำขาน ลุ่มน้ำแม่วางเป็นพื้นที่

ที่มีความอุดมสมบูรณ์ พญาติโลกราชจึงได้ขยายเขตอำนาจปกครองจากพันทาทากาน ออกไปจรดแม่น้ำขานในปัจจุบัน แล้วตั้งพันทาใหม่ขึ้น เพื่อพระราชทานแก่คนที่ช่วยเหลือ พระองค์ในการยึดอำนาจจากพญาสามฝั่งแกน หรือพระราชบิดาของพระองค์ได้สำเร็จ คือ “พันทาขาน” ตามตำนานพื้นเมืองของเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงเมื่อพญาติโลกราชได้ทำสงครามกับ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ พระองค์ให้เจ้าหมื่นสามล้านเป็นแม่ทัพเกณฑ์กำลังทหารจากพันทาทากานและพันทาขานไปร่วมสงครามด้วย ในช่วงปลายรัชสมัยพญาติโลกราช ทรงทำ สงครามกับเมืองต่างๆใน รัฐขานประเทศเมียนมาร์ รวม 11 เมือง ทรงได้กวาดต้อนเชลย สงครามคือ ชาวไทใหญ่ ไปเป็นทาสที่พันทาทากานและเมืองเก้าช่องพัวว เพื่อผลิตเสบียงให้แก่ เมืองเชียงใหม่ ซึ่งในสมัยนั้นพันทาทากานและพันทาขานมีฐานะเป็น “ลูกพันทา” ของเมือง เชียงใหม่ที่ยามศึกสงครามพันทาทากานทั้งสองต้องส่งเสบียงและทหารเข้าร่วมรบ ปัจจุบันพันทาทอง คือ บริเวณเวียงพันทากาน ตำบลบ้านกลางและตำบลบ้านแม่ ที่ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มแม่น้ำขาน และต่อมาพันทาทองทั้งสองถูกทิ้งร้างในช่วงที่พม่าปกครองล้านนนานถึงสองร้อยกว่าปีที่พันทาทอง สองที่ถูกละเลยไป แต่ชุมชนที่อาศัยอยู่เดิมนั้นก็มีการอยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่งนี้มีการติดต่อสัมพันธ์ กัน เพราะสงครามระหว่างพม่ากับล้านนาไม่ใช่สงครามเผาเมืองแบบสงครามพม่าอยุธยา ดังนั้น ชุมชนในพื้นที่แห่งนี้จึงไม่ขาดตอน จนต้องตั้งขึ้นใหม่เหมือนกับกรณีของกรุงศรีอยุธยาแตก ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ทำการค้าร่วมกัน และแต่งงานกันเกิดเป็น การผสมผสานวัฒนธรรมเกิดเป็นชุมชนที่มีมาแล้วกว่า 300 ปี เช่น บ้านร้องขุ่ม บ้านแม่ บ้านเปียง บ้านป่าจู้ เป็นต้น

และสมัยพระเจ้ากาวิละฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ร่วมสมัยกับต้นรัตนโกสินทร์ หลังจากที่ขับไล่พม่าออกจากล้านนา พระองค์ได้กวาดต้อน รวบรวมผู้คนจากเมืองต่างๆ ได้แก่เมือง แม่ฮ่องสอน เมืองเชียงราย ชาวไทใหญ่ และไทเขิน หลายเมืองที่อยู่ในรัฐฉาน ไทลื้อจากแคว้น ลิบสองปันนา ชาวยองจากเมืองยอง มาตั้งรกรากที่เมืองเชียงใหม่ “เก็บผักใส่ไส้ เก็บผ้าใส่ เมือง” และไพร่พลเหล่านั้นกระจายกลุ่มกันมายังพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของลุ่มน้ำและแม่น้ำ เกิดการตั้งชุมชนกันอย่างแพร่หลายในลุ่มน้ำขาน เป็นที่อยู่อาศัยของคนชนชาติต่างๆ ในพื้นที่ สันป่าตอง ได้แก่ ลัวะ ไทเขิน ไทลื้อ ไทยวน เม็ง ไทใหญ่ และยอง (พรพิไล เลิศวิชา และอรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2546)

คำว่า “สันป่าตอง” เป็นชื่อที่ตั้งตามหมู่บ้าน ซึ่งคำว่า “สัน” หมายถึงพื้นที่ที่เป็นดอน จึงได้ชื่อต้นว่า “สัน” ส่วนคำว่า “ป่าตอง” ได้มาจาก ต้นตองตึง มีลักษณะ เป็นพุ่มไม้ขนาดใหญ่ สูง 20-30 เมตร ลำต้นมีหนาม ดอกสีเหลือง ซึ่งขึ้นเป็นจำนวนมากในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง ก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2416 เดิมพื้นที่อำเภอสันป่าตองเป็นเขตการปกครองของอำเภอแม่วาง

และอำเภอบ้านแม ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2477 กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศยุบอำเภอแม่วาง ให้มารวมกับอำเภอบ้านแม รวมเป็นอำเภอเดียวกันชื่อว่า “อำเภอบ้านแม” โดยมีที่ว่าการอำเภอตั้งที่บ้านเปียง หมู่ที่ 13 ตำบลบ้านแม ต่อมาในวันที่ 24 มิถุนายนพ.ศ. 2482 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอบ้านแม มาตั้งที่บ้านสันป่าตอง หมู่ที่ 10 ตำบลยู่หว่า ซึ่งเป็นที่ตั้งปัจจุบันและเปลี่ยนชื่ออำเภอเป็น “อำเภอสันป่าตอง” โดยมีเขตการปกครอง เพิ่มอีก 2 ตำบลคือ ตำบลหารแก้ว และตำบลหนองตอง รวมเป็น 14 ตำบล (อนุ เนินหาด, 2557)

สภาพภูมิศาสตร์ในพื้นที่

อำเภอสันป่าตอง ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีระยะทางห่างจากตัวจังหวัดเชียงใหม่ 22 กิโลเมตร โดยมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 ถนนสายเชียงใหม่-ฮอด เป็นเส้นทางการคมนาคมหลัก มีพื้นที่ 178.188 ตารางกิโลเมตร โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อเขตอำเภอหางดง และอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
ทิศใต้	ติดต่อเขตอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันออก	ติดต่อเขตอำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันตก	ติดต่อเขตอำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

การปกครอง อำเภอสันป่าตอง มี 11 ตำบล 120 หมู่บ้าน คือ

3.3.1 ตำบลยู่หว่า	มี 15 หมู่บ้าน
3.3.2 ตำบลแม่ก๊า	มี 14 หมู่บ้าน
3.3.3 ตำบลบ้านแม	มี 13 หมู่บ้าน
3.3.4 ตำบลทุ่งสะโตก	มี 12 หมู่บ้าน
3.3.5 ตำบลทุ่งต้อม	มี 11 หมู่บ้าน
3.3.6 ตำบลน้ำป่อหลวง	มี 11 หมู่บ้าน
3.3.7 ตำบลบ้านกลาง	มี 11 หมู่บ้าน
3.3.8 ตำบลมะขามหลวง	มี 9 หมู่บ้าน
3.3.9 ตำบลสันกลาง	มี 9 หมู่บ้าน
3.3.10 ตำบลมะขุนหวาน	มี 8 หมู่บ้าน
3.3.11 ตำบลท่าวังพร้าว	มี 7 หมู่บ้าน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลตำบล 6 แห่ง คือ เทศบาลตำบลสันป่าตอง เทศบาลตำบลบ้านกลาง เทศบาลตำบลยู่หว่า เทศบาลตำบลทุ่งสะโตก เทศบาลตำบลบ้านแม

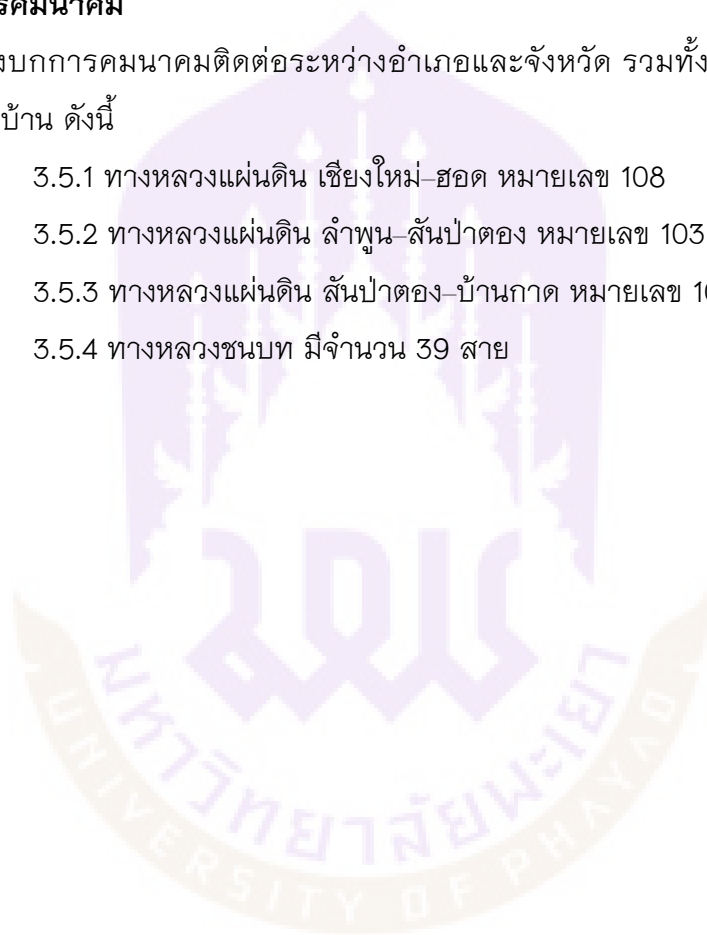
และเทศบาลตำบลทุ่งด้อม ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบล มี 7 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำป่อหลวง องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ก๊า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง องค์การบริหารส่วนตำบลสันกลาง องค์การบริหารส่วนตำบลมะขุนหวาน และองค์การบริหารส่วนตำบลท่าวังพร้าว

ประชากร มีจำนวน 75,360 คน เป็นชาย 35,705 คน หญิง 39,655 คน แบ่งเป็นครัวเรือน 31,007 ครัวเรือน (สถิติ ณ วันที่ 31 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2558)

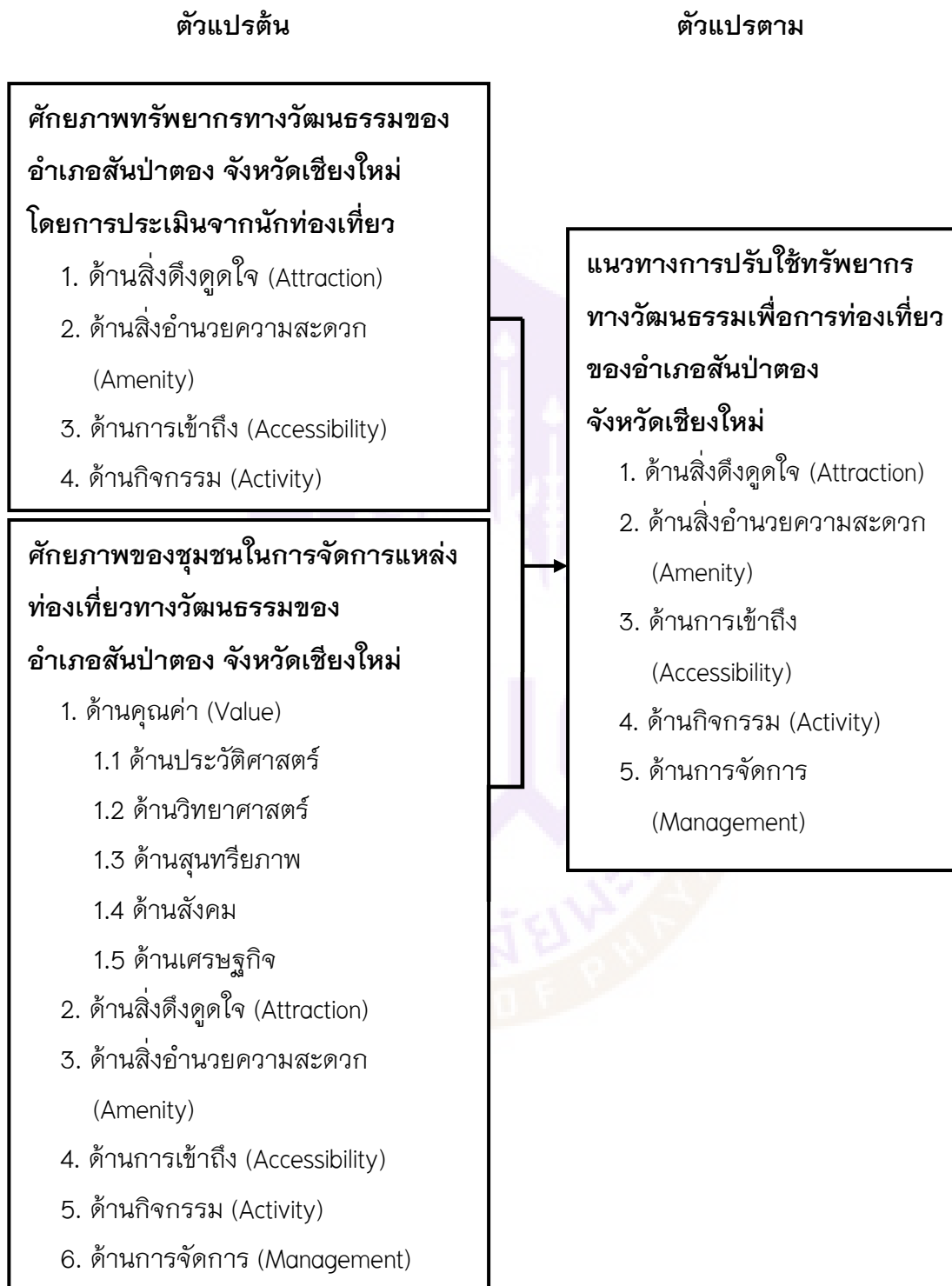
การคมนาคม

ทางบกการคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอและจังหวัด รวมทั้งการคมนาคมภายในตำบลและหมู่บ้าน ดังนี้

- 3.5.1 ทางหลวงแผ่นดิน เชียงใหม่-ฮอด หมายเลข 108
- 3.5.2 ทางหลวงแผ่นดิน ลำพูน-สันป่าตอง หมายเลข 103
- 3.5.3 ทางหลวงแผ่นดิน สันป่าตอง-บ้านกาด หมายเลข 1013
- 3.5.4 ทางหลวงชนบท มีจำนวน 39 สาย

กรอบแนวคิดในงานวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในงานวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยคุณภาพ โดยได้ใช้กระบวนการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลัก โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ทำให้เกิดเครื่องมือในการศึกษาหลายรูปแบบ ซึ่งทั้งหมดนี้ก็เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เที่ยงตรงมากที่สุด โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวทาง ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลหลัก
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การทดสอบเครื่องมือ
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยแต่ละวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้ได้กำหนดระเบียบวิธีการศึกษา ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยประเมินจากนักท่องเที่ยว

ประชากร

การศึกษาในครั้งนี้มีประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 140 คน โดยใช้วิธีการสุ่มโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) มีวิธีการคัดเลือกแบบบังเอิญ (Accidental sampling) เนื่องจากกลุ่มประชากรคือนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในช่วงตั้งแต่ 1 มิถุนายน-31 กรกฎาคม 2558 ในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง ซึ่งทางพื้นที่ไม่มีการเก็บสถิติจำนวนนักท่องเที่ยว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นเก็บนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในช่วงเวลาดังกล่าวของแหล่งท่องเที่ยว

ทางวัฒนธรรม เพื่อศึกษภาพของทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยประเมินจากนักท่องเที่ยว ซึ่งแบบประเมินประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

1. **ข้อมูลส่วนบุคคล** ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน อาชีพ และสัญชาติ โดยเป็นคำถามแบบเลือกตอบ โดยใช้สถิติคือ ความถี่ และค่าร้อยละ

2. **พฤติกรรมนักท่องเที่ยว** ได้แก่ การรับรู้ข้อมูล วัตถุประสงค์ในการเดินทาง ลักษณะการท่องเที่ยว จำนวนผู้เดินทางร่วม แหล่งท่องเที่ยวที่ชอบในอำเภอสันป่าตองและพื้นที่ใกล้เคียง ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยในการเดินทางท่องเที่ยว สถานที่พัก และพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง โดยเป็นคำถามแบบเลือกตอบ โดยใช้สถิติคือ ความถี่ และค่าร้อยละ

3. **ระดับศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่** ได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเข้าถึง และด้านกิจกรรม มีลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้คำถามแบบมาตรลิเคิร์ต (Likert Scale) (บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2555) แบ่งระดับศักยภาพออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับศักยภาพอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด

ระดับศักยภาพอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก

ระดับศักยภาพอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง

ระดับศักยภาพอยู่ในเกณฑ์ระดับน้อย

ระดับศักยภาพอยู่ในเกณฑ์ระดับน้อยที่สุด

4. **ข้อเสนอแนะ** มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. **การทดสอบค่าความเที่ยงตรง (Content Validity)** แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหาของเครื่องมือด้วยวิธีการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินศักยภาพ (Indexes of Item Objective Congruence = IOC) (Rovinelli & Hambleton, 1977 อ้างอิงใน บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2555) ในการตรวจสอบแบบประเมินจะเลือกใช้ข้อคำถามที่มีช่วงค่าคะแนนอยู่ที่ 0.66 ขึ้นไป

2. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำประเมินศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างหลัก จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการเลือกสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) และนำแบบสอบถามที่ได้ไปคำนวณด้วยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient- α) (Cronbach, 1970)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s_x^2} \right\}$$

เมื่อ

α คือ ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

n คือ จำนวนข้อของแบบสอบถาม

s_i^2 คือ ความแปรปรวนของข้อคำถามแต่ละข้อ

s_x^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนรวมของผู้ตอบทั้งหมด

ทั้งนี้ ถ้าผลการทดสอบรวมมากกว่า 0.70 หรือเท่ากับ มีความเที่ยงตรงที่สามารถนำไปเก็บกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาได้ ซึ่งได้ผลการทดสอบจากการผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ได้ผลการคำนวณเท่ากับ 0.83 ดังนั้น ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามจึงมีความเที่ยงตรงซึ่งสามารถนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลแบบประเมินศักยภาพ โดยใช้เทคนิคการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) นักท่องเที่ยวเดินทางมาในพื้นที่โดยนักท่องเที่ยวมาเป็นกลุ่มจะเลือกเก็บเพียง 1-3 คน ในกลุ่มนั้น

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล

แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยประเมินจากนักท่องเที่ยว เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีการประเมินค่าออกเป็น 5 ระดับ โดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนนคำถามแบบมาตรลิเคิร์ต (Likert Scale) และหาค่าช่วงของคะแนนด้วยการค่าอันตรภาคชั้น (Class Interval) เพื่อกำหนดระดับคะแนนระดับศักยภาพ โดยใช้วิธีการคำนวณ (กรรณิกา พิมพ์ศรี, 2554 หน้า 118) ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{อันตรภาคชั้น (Class Interval)} &= \frac{\text{พิสัย (Range)}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= 0.80
 \end{aligned}$$

ดังนั้น จึงกำหนดระดับของความคิดเห็น โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ แต่ละระดับมีค่าคะแนนต่างกัน 0.80 คะแนน ดังนี้

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

ค่าเฉลี่ย 4.21–5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41–4.20	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61–3.40	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81–2.60	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00–1.80	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

และนำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา (Descript Analysis) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อวิเคราะห์ระดับศักยภาพของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว โดยการโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS มาคำนวณและนำเสนอในรูปแบบตารางและบรรยายตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ

โดยผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้

1. **ตัวแทนแหล่งท่องเที่ยว** ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จากตัวแทนแหล่งท่องเที่ยวอำเภอสันป่าตอง เนื่องจากผู้วิจัยไม่รู้จำนวนประชากรที่แน่ชัดจึงใช้วิธีการสุ่มแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) จำนวน 27 คน ซึ่งประกอบไปด้วย วัดศรีนวรรฐ์ จำนวน 2 คน การทำตุ๊กตา บ้านดงขี้เหล็ก จำนวน 2 คน การทำกระดาษสา บ้านดงป่าซาง จำนวน 2 คน โบราณสถานเวียงท่ากาน

บ้านท่ากาน จำนวน 3 คน การปั้นสิงห์ บ้านเปียง จำนวน 3 คน กาดวัวกาดควาย (ตลาดนัดทุ่งฟ้าบด) จำนวน 3 คน การแกะสลักไม้ บ้านกิวแลน้อย จำนวน 3 คน การตีมีด บ้านร้องตีมีด จำนวน 4 คน และบ้านไทเขิน หมู่บ้านต้นแห่น้อย จำนวน 5 คน

2. กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้นำชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยวิธีการสุ่มแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) มีวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ทราบถึงข้อมูลและองค์ประกอบของพื้นที่ที่สามารถให้ข้อมูลได้ จำนวน 9 คน ซึ่งประกอบไปด้วยกำนันตำบลบ้านกลาง ผู้ใหญ่บ้านบ้านดงขี้เหล็ก กำนันตำบลบ้านดงป่าซาง ผู้ใหญ่บ้านบ้านท่ากาน ผู้ใหญ่บ้านบ้านเปียง ผู้ใหญ่บ้านบ้านกิวแลน้อย ผู้ใหญ่บ้านบ้านร้องตีมีด และผู้ใหญ่บ้านบ้านต้นแห่น้อย และกำนันบ้านทุ่งเสี้ยว

3. กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยวิธีการสุ่มแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) มีวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 14 คน ประกอบไปด้วย นายกเทศมนตรีตำบลบ้านกลาง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะขูนหวาน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง นายกเทศมนตรีตำบลบ้านแม่ นายกเทศมนตรีตำบลยุหว่า นายกเทศมนตรีตำบลทุ่งสะโตก นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าวังพร้าว เจ้าหน้าที่วัฒนธรรม อำเภอสันป่าตอง เจ้าหน้าที่พัฒนาการอำเภอสันป่าตอง นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว นักวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรม ตัวแทนสมาคมแม่คอกุศุคค์เชียงใหม่ และผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ใช้เครื่องมือในการทำวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ (Interview)

1.1 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ทำการสอบถามเพื่อหาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-adept interview) แบบมีโครงสร้าง โดยประเด็นสัมภาษณ์ประกอบไปด้วย ด้านประวัติศาสตร์ ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านสุนทรียภาพ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ ของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

2. แบบประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งในเครื่องมือวิจัยนี้ได้ประยุกต์เกณฑ์การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยว โดยแบบประเมินมีเนื้อหา 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน ประกอบด้วย ชื่อแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประเมิน ที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 เกณฑ์การประเมินมาตรฐาน ซึ่งประกอบด้วย ได้แบ่งรายละเอียดไว้ทั้งหมด 5 ด้าน และสัดส่วนคะแนนในการประเมินแต่ละด้านดังนี้

ด้านสิ่งดึงดูดใจ	คะแนนเต็ม 18 คะแนน	คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	คะแนนเต็ม 24 คะแนน	คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 25
ด้านการเข้าถึง	คะแนนเต็ม 15 คะแนน	คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15
ด้านกิจกรรม	คะแนนเต็ม 12 คะแนน	คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 15
ด้านการจัดการ	คะแนนเต็ม 27 คะแนน	คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30

และมีค่าคะแนนในรายละเอียดข้อย่อย คือ 0 คะแนน ถึง 3 คะแนน พร้อมเกณฑ์การอธิบายในแต่ละข้อประเมิน ซึ่งในการประเมินได้ใช้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 5 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่พัฒนาการอำเภอสันป่าตอง นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว นักวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรม ตัวแทนสมาคมมัคคุเทศก์เชียงใหม่ และผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

การทดสอบค่าความเที่ยงตรง (Content Validity) แบบประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหาของเครื่องมือด้วยวิธีการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Indexes of Item Objective Congruence=IOC) ในการตรวจสอบแบบประเมินจะเลือกใช้ข้อคำถามที่มีช่วงค่าคะแนนอยู่ที่ 0.66 ขึ้นไป (Rovinelli & Hambleton, 1977 อ้างอิงใน บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2555)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน ประกอบไปด้วย นายกเทศมนตรีตำบลบ้านกลาง นายกองค้การบริหารส่วนตำบลมะขามหลวง นายกองค้การบริหารส่วนตำบลมะขุนหวาน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านกลาง

นายกเทศมนตรีตำบลบ้านแม่ นายกเทศมนตรีตำบลยู่หว่า นายกเทศมนตรีตำบลทุ่งสะโตก นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าวังพร้าว เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมอำเภอสันป่าตอง ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และอยู่ในพื้นที่ที่จะบอกถึงแหล่งท่องเที่ยว และทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในส่วนคุณค่า (Value) ของแหล่งทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จำนวน 27 คน พร้อมทั้งการทบทวนงานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่

การประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 9 พื้นที่ โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน ซึ่งประกอบด้วย เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมอำเภอสันป่าตอง เจ้าหน้าที่พัฒนาการอำเภอสันป่าตอง นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว นักวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรม ตัวแทนสมาคมมัคคุเทศก์เชียงใหม่ และผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ทำการประเมินร่วมกันในแหล่งทางการท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการหาค่าคุณค่า (Value) ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตองที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำมาเชื่อมโยงและเขียนลักษณะพรรณนาความ

การประเมินศักยภาพชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

เกณฑ์การแปลผลแบบประเมินศักยภาพได้ประยุกต์มาจากการกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีวิธีการแปลความหมายข้อคำถามเป็นการประเมินค่าระดับมาตรฐานศักยภาพชุมชน มี 4 ตัวเลือก ได้แก่

ระดับคะแนน	81-100	หมายถึง ระดับศักยภาพดีมาก
ระดับคะแนน	66-80	หมายถึง ระดับศักยภาพดี
ระดับคะแนน	51-65	หมายถึง ระดับศักยภาพปานกลาง
ระดับคะแนน	50 หรือน้อยกว่า	หมายถึง ระดับศักยภาพต่ำ

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อจัดทำแนวทางการปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้นำชุมชน จำนวน 9 คน ตัวแทนจากแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จำนวน 18 คน ผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรม จำนวน 3 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน รวมทั้งหมด 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การประชาคม (The Community) โดยนำผลประเด็นสำคัญเร่งด่วนในจัดทำแนวทางการปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็นด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ด้านการเข้าถึง (Accessibility) ด้านกิจกรรม (Activity) และด้านการจัดการ (Management)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นการนำผลของการรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลด้านต่างๆ จากการศึกษาวิจัยในวัตถุประสงค์ที่ 1 และวัตถุประสงค์ที่ 2 มาทำการประชุมเพื่อหาแนวทางการปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้งเป็นการนำผลวิจัยมาเผยแพร่ และหาแนวทางร่วมกันพิจารณาข้อคิดเห็นในประเด็นการปรับใช้ในแต่ละด้านให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและนักท่องเที่ยว และจัดทำเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทำการการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สารระที่มีความเกี่ยวข้องกันและจัดหมวดหมู่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน แล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียง

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกิดจากการศึกษาและการวิเคราะห์ ซึ่งนำผลที่ได้ตอบวัตถุประสงค์ในการปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ให้เกิดคุณค่าและแนวทางการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถสรุปเป็นวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

ผลการวิจัย ที่ 1 เพื่อศึกษาภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการประเมินจากนักท่องเที่ยว

จากการวิจัยศึกษาภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้ทำการศึกษาโดยการประเมินจากนักท่องเที่ยว ใน 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ผลการวิจัยข้อมูลส่วนบุคคล

ตาราง 1 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามเพศ

ลำดับ	เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ชาย	60	42.90
2	หญิง	80	57.10
รวม		140	100.00

จากตาราง 1 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามเพศ สรุปการศึกษาได้ดังนี้ ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จำนวน 140 คน เป็นเพศชาย จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 42.90 และเป็นเพศหญิง จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 57.10

ตาราง 2 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามอายุ

ลำดับ	ช่วงอายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	อายุต่ำกว่า 20 ปี	13	9.30
2	อายุตั้งแต่ 21-30 ปี	66	47.10
3	อายุตั้งแต่ 31-40 ปี	28	20.00
4	อายุตั้งแต่ 41-50 ปี	18	12.90
5	อายุตั้งแต่ 51-60	13	9.30
6	อายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป	2	1.40
รวม		140	100.00

จากตาราง 2 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามอายุ สรุปผลการศึกษาดังนี้ จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จำนวน 140 คน พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ ร้อยละ 80.00 ซึ่งประกอบไปด้วยช่วงอายุ 21-30 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 47.10 ช่วงอายุ 31-40 ปี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และช่วงอายุ 41-50 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 12.90 รองลงมาคือเด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 9.30 และผู้สูงอายุ ร้อยละ 10.70 ซึ่งประกอบด้วยช่วงอายุ 51-60 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 9.30 และช่วงอายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.40

ตาราง 3 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามสถานภาพ

ลำดับ	สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	โสด	50	35.70
2	สมรส	44	31.40
3	คบกันแบบแฟน	33	23.60
4	หย่าร้าง	6	4.30
5	แยกกันอยู่	4	2.90
6	หม้าย	3	2.10
รวม		140	100.00

จากตาราง 3 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามสถานภาพ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จำนวน 140 คน พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์แบบไม่มีพันธะทางกฎหมาย ร้อยละ 59.30 ซึ่งประกอบด้วย สถานะโสด จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 35.70 สถานะคบกันแบบแฟน จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 23.60 รองลงมามีพันธะทางกฎหมายร้อยละ 40.7 ซึ่งประกอบด้วย สถานะสมรส จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 31.40 สถานะหย่าร้าง จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30 สถานะแยกกันอยู่ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.90 และสถานะหม้าย จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.10

ตาราง 4 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของ
อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามระดับการศึกษา

ลำดับ	ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ประถมศึกษา	13	9.30
2	มัธยมศึกษาตอนต้น	14	10.00
3	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.	22	15.70
4	อนุปริญญา/ ปวส.	11	7.90
5	ปริญญาตรี	71	50.70
6	ปริญญาโท	8	5.70
7	อื่นๆ	1	0.70
รวม		140	100.00

จากตาราง 4 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามระดับการศึกษา สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จำนวน 140 คน พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 50.70 รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 15.70 รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 รองลงมา คือ ระดับประถมศึกษา จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 9.30 รองลงมา คือ อนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 7.90 และระดับปริญญาโท จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.70

ตาราง 5 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของ
อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ลำดับ	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ต่ำกว่า 5,000 บาท	16	11.40
2	5,001-10,000 บาท	22	15.70
3	10,001-15,000 บาท	26	18.60
4	15,001-20,000 บาท	17	12.10
5	20,001-25,000 บาท	16	11.40
6	25,001-30,000 บาท	11	7.90
7	30,001-35,000 บาท	12	8.60
8	35,001-40,000 บาท	9	6.40
9	40,001-45,000 บาท	1	0.70
10	45,001 บาท ขึ้นไป	10	7.10
รวม		140	100

จากตาราง 5 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอ
สันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน สรุปผลการศึกษาดังนี้
จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง
จำนวน 140 คน พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-30,000 บาท
คิดเป็นร้อยละ 50.00 ซึ่งประกอบด้วย รายได้ 10,001-50,000 บาท จำนวน 26 คน
คิดเป็นร้อยละ 18.60 รายได้ 15,001-20,000 บาท จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 12.10
รายได้ 20,001-25,000 บาท จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 11.40 และรายได้ 25,001-30,000 บาท
จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 7.90 รองลงมา คือ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท
คิดร้อยละ 27.1 ซึ่งประกอบด้วย รายได้ 5,001-10,000 บาท จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 15.70
รายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 11.40 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 30,001 ขึ้นไป
คิดเป็นร้อยละ 22.8 ซึ่งประกอบด้วยรายได้ 30,001-35,000 บาท จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 8.60
รายได้มากกว่า 45,001 บาท ขึ้นไป จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 7.10 รายได้ 35,001-40,000 บาท
จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6.40 รายได้ 40,001-45,000 บาท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.70

ตาราง 6 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามอาชีพ

ลำดับ	อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	นักเรียน/นักศึกษา	36	25.70
2	ข้าราชการ	11	7.90
3	พนักงานบริษัทเอกชน	22	15.70
4	ธุรกิจส่วนตัว	48	34.30
5	เกษียณอายุ	4	2.90
6	แม่บ้าน	7	5.00
7	อื่นๆ	12	8.60
รวม		140	100.00

จากตาราง 6 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามอาชีพ สรุปผลการศึกษาดังนี้ จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จำนวน 140 คน พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่มีรายได้ คิดเป็นร้อยละ 60.8 ซึ่งประกอบด้วย อาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 34.30 พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 15.70 ข้าราชการ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 7.90 รองลงมาคือ นักเรียน นักศึกษา จำนวน 36 คิดเป็นร้อยละ 25.70 รองลงมา คือ แม่บ้าน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 และเกษียณอายุ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.90

ตาราง 7 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามสัญชาติ

ลำดับ	อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ไทย	90	64.30
2	จีน	22	15.70
3	อเมริกา	13	9.30
4	ออสเตรเลีย	7	5.00
5	แคนาดา	4	2.90
6	มาเลเซีย	1	0.70
7	รัสเซีย	1	0.70
8	ญี่ปุ่น	1	0.70
9	อังกฤษ	1	0.70
รวม		140	100

จากตาราง 7 แสดงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามสัญชาติ สรุปผลการศึกษาดังนี้ จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จำนวน 140 คน พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 64.30 และชาวต่างชาติ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 33.70 ซึ่งประกอบด้วย ชาวจีน จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 15.70 อเมริกา จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 9.30 ชาวออสเตรเลีย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 ชาวแคนาดา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.90 และมาเลเซีย รัสเซีย ญี่ปุ่น อังกฤษ คิดเป็นร้อยละ 2.80

2. ผลการวิจัยพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

ตาราง 8 แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามการรับรู้ข้อมูล

ลำดับ	การรับรู้ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	บริษัทนำเที่ยว	18	11.70
2	โทรทัศน์/วิทยุ	6	3.90
3	ครอบครัว	35	22.70
4	เพื่อน	52	33.80
5	เว็บไซต์	23	14.90
6	สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น นิตยสาร, ป้ายโฆษณา, หนังสือพิมพ์	19	12.30
7	อื่นๆ	1	0.70
รวม		154	100.00

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 8 แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามการรับรู้ข้อมูล สรุปผลการศึกษาดังนี้ จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จำนวน 140 คน พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่จากเพื่อน จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 33.80 รองลงมา คือ ครอบครัว จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 22.70 รองลงมา คือ เว็บไซต์ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 14.90 รองลงมาคือ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น นิตยสาร, ป้ายโฆษณา, หนังสือพิมพ์ จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 12.30 รองลงมา คือ บริษัทนำเที่ยว จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 11.70 และโทรทัศน์/วิทยุ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 3.90

ตาราง 9 แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามวัตถุประสงค์ในการเดินทาง

ลำดับ	วัตถุประสงค์ในการเดินทาง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	เลือกซื้อสินค้า/ของที่ระลึก	16	10.60
2	เดินทางท่องเที่ยว	72	47.70
3	ประชุม/สัมมนา/ศึกษาดูงาน	5	3.30
4	ติดต่อธุรกิจ	7	4.60
5	เยี่ยมญาติ/เพื่อน	28	18.50
6	เป็นทางผ่านเพื่อไปยังสถานที่อื่นๆ	22	14.60
7	อื่นๆ	1	0.70
รวม		151	100.00

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 9 แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามวัตถุประสงค์ในการ สรุปลผลการศึกษาได้ดังนี้ จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตองจำนวน 140 คน พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่เดินทางเพื่อท่องเที่ยว จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 47.70 รองลงมา คือ เยี่ยมญาติหรือเพื่อน จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 18.50 รองลงมา คือ เป็นทางผ่านเพื่อไปยังสถานที่อื่นๆ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 14.60 รองลงมา คือ เลือกซื้อสินค้าหรือของที่ระลึก จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 10.60 รองลงมา คือ ติดต่อธุรกิจ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.60 และ การประชุม สัมมนา ศึกษาดูงาน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.30

ตาราง 10 แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามลักษณะการท่องเที่ยว

ลำดับ	ลักษณะการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	มาคนเดียว	17	10.80
2	มากับครอบครัว	48	30.60
3	มากับเพื่อน	60	38.20
4	มากับกลุ่มทัวร์	21	13.40
5	มาทำงาน	9	5.70
6	อื่นๆ	2	1.30
รวม		157	100.00

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 10 แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามลักษณะการท่องเที่ยว สรุปผลการศึกษาดังนี้ จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จำนวน 140 คน พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่มีลักษณะการท่องเที่ยวมากับเพื่อน จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 38.20 รองลงมา คือ มากับครอบครัว จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 30.60 รองลงมา คือ มากกลุ่มทัวร์ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 13.40 รองลงมา คือ มาคนเดียว จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 10.80 และมาทำงาน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 5.70

ตาราง 11 แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามจำนวนคนที่ร่วมเดินทาง

ลำดับ	จำนวนคนที่ร่วมเดินทาง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	จำนวน 1 คน	7	5.00
2	จำนวน 2-5 คน	100	71.40
3	จำนวน 6-10 คน	30	21.50
4	จำนวน 11-15 คน	2	1.40
5	จำนวน 16-20 คน	0	0.00
6	จำนวน มากกว่า 20 คน ขึ้นไป	1	0.70
รวม		140	100.00

จากตาราง 11 แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามจำนวนคนที่ร่วมเดินทาง สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตองจำนวน 140 คน พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่คนที่ร่วมเดินทาง จำนวน 2-5 คน จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 71.40 รองลงมา คือ คนที่ร่วมเดินทางจำนวน 6-10 คน จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 21.50 รองลงมา คือ เดินทางจำนวน 1 คน จำนวน 7คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 และจำนวน 11-15 คน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.40

ตาราง 12 แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามแหล่งท่องเที่ยวที่ชอบ
เดินทางมาและพื้นที่ใกล้เคียง

ลำดับ	แหล่งท่องเที่ยวที่ชอบเดินทางมา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	วัด	77	24.80
2	หมู่บ้าน	48	15.40
3	แหล่งทางศิลปหัตถกรรม	63	20.30
4	ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	31	10.00
5	แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	92	29.50
6	อื่นๆ	0	0.00
รวม		311	100.00

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 12 แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามแหล่งท่องเที่ยวที่ชอบ เดินทางมาและพื้นที่ใกล้เคียง สรุปผลการศึกษาดังนี้ จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตองและพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน 140 คน พบว่าผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่เลือกเดินทางมาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 29.50 รองลงมา คือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 24.80 และแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปหัตถกรรม ร้อยละ 45

ตาราง 13 แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามการใช้จ่ายเงินต่อครั้ง

ลำดับ	การใช้จ่ายเงินต่อครั้ง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	ต่ำกว่า 1,000 บาท	42	30.40
2	1,001-1,500 บาท	27	19.60
3	1,501-2,000 บาท	22	15.90
4	2,001-2,500 บาท	11	8.00
5	2,501-3,000 บาท	15	10.90
6	3,001-3,500 บาท	11	8.00
7	3,501-4,000 บาท	6	4.30
8	4,001-4,500 บาท	1	0.70
9	4,501-5,000 บาท	0	0.00
10	มากกว่า 5,001 ขึ้นไป	3	2.20
รวม		140	100.00

จากตาราง 13 แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามการใช้จ่ายเงินต่อครั้ง สรุปผลการศึกษาดังนี้ จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตองจำนวน 140 คน พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่มีการใช้จ่ายต่อครั้งต่ำกว่า 2,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 65.90 ซึ่งประกอบไปด้วย ใช้จ่ายต่ำกว่า 1,000 บาท จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 30.40 ใช้จ่าย 1,001-1,500 บาท จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 19.60 ใช้จ่าย 1,501-2,000 บาทจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 15.90 รองลงมา คือ ใช้จ่ายเงินต่อครั้ง 3,001-3,500 บาทคิดเป็นร้อยละ 31.20 ซึ่งประกอบด้วย ใช้จ่าย 2,001-2,500 บาท จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 8.00 ใช้จ่าย 2,501-3,000 บาท จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 10.90 ใช้จ่าย 3,001-3,500 บาท จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 8.00 รองลงมา คือ ใช้จ่ายเงินต่อครั้ง 3,501-4,500 บาท จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 ซึ่งประกอบด้วย ใช้จ่าย 3,501-4,000 บาท จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30 ใช้จ่าย 4,001-4,500 บาท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.70 และใช้จ่ายมากกว่า 5,001 ขึ้นไป 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00

ตาราง 14 แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามการเลือกที่พัก

ลำดับ	การเลือกที่พัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	โรงแรม/รีสอร์ท	38	27.10
2	บ้านญาติ	26	18.60
3	บ้านเพื่อน	24	17.10
4	เกตส์เฮาส์	16	11.40
5	โฮมสเตย์	11	7.90
6	วัด	1	0.70
7	การเดินทางไปกลับ	24	17.10
รวม		140	100.00

จากตาราง 14 แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามการเลือกที่พัก สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จำนวน 140 คน พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่เลือกที่พักเป็นโรงแรมหรือรีสอร์ท จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 27.10 รองลงมา คือ บ้านญาติ จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 18.60 รองลงมา คือ บ้านเพื่อน จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 17.10 รองลงมา คือ การเดินทางไปกลับ จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 17.10 แสดงถึงว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงจึงไม่มีการค้างคืน รองลงมา คือ เกตส์เฮาส์ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 11.40 รองลงมา คือ โฮมสเตย์ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 7.90 และวัด จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.70

ตาราง 15 แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง

ลำดับ	พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	รถจักรยานยนต์	26	18.60
2	รถยนต์ส่วนตัว	63	45.00
3	รถตู้	33	23.60
4	รถรับจ้าง	8	5.70
5	รถประจำทาง	10	7.10
6	อื่นๆ	0	0.00
รวม		140	100.00

จากตาราง 15 แสดงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ จากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตองจำนวน 140 คน พบว่า ผู้ตอบแบบประเมินส่วนใหญ่เดินทางด้วยรถส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 63.60 ซึ่งประกอบด้วย รถยนต์ส่วนตัว จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 รถจักรยานยนต์จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 18.60 รองลงมา คือ รถตู้ จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 23.60 รองลงมา คือ รถประจำทาง จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 7.10 และรถรับจ้าง จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.70

3. ผลการวิจัยระดับศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการประเมินระดับศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมประกอบไปด้วย 4 ด้าน คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเข้าถึง และด้านกิจกรรม มีรายละเอียดของผลการประเมินดังนี้

3.1 ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)

ตาราง 16 แสดงระดับศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านสิ่งดึงดูดใจ

ลำดับ	ด้านสิ่งดึงดูดใจ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นทางวัฒนธรรม	3.88	0.68	มาก
2	มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์	3.84	0.67	มาก
3	มีบรรยากาศที่ทำให้ซึมซับถึงวัฒนธรรมวิถีชีวิตของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	3.87	0.72	มาก
4	ชุมชนมีความเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีมิตรไมตรีต้อนรับ	3.94	0.67	มาก
	รวม	3.88		มาก

จากตาราง 16 แสดงระดับศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านสิ่งดึงดูดใจ สามารถสรุปผลงานวิจัยได้ ดังนี้ พบว่า ระดับศักยภาพทางด้านสิ่งดึงดูดใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ชุมชนมีความเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีมิตรไมตรีต้อนรับอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.94$) รองลงมา คือ มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นทางวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.88$) รองลงมา คือ มีบรรยากาศที่ทำให้ซึมซับถึงวัฒนธรรมวิถีชีวิตของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.87$) และน้อยที่สุด คือ มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$)

3.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)

ตาราง 17 แสดงระดับศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

ลำดับ	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพียงพอต่อการบริการทางการท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำ, ไฟ	3.73	0.83	มาก
2	มีจุดให้บริการห้องน้ำสะอาดและเพียงพอแก่นักท่องเที่ยว	3.49	0.83	มาก
3	มีร้านอาหารและเครื่องดื่มเพียงพอต่อการบริการแก่นักท่องเที่ยว	3.70	0.69	มาก
4	สามารถบริการข้อมูลการจองทัวร์ผ่านทางโทรศัพท์และทางอินเทอร์เน็ต	3.48	0.90	มาก
5	มีบริการมัคคุเทศก์นำเที่ยวในชุมชน	3.32	0.98	ปานกลาง
6	สิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชนมีความกลมกลืนกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม	3.65	0.75	มาก
7	มีเส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชนที่เหมาะสมและครบถ้วน	3.59	0.81	มาก
8	มีสิ่งอำนวยความสะดวกบริการแก่ผู้สูงอายุและผู้พิการด้วย เช่น ห้องน้ำ ทางเดิน เป็นต้น	3.47	0.91	มาก
รวม		3.55		มาก

จากตาราง 17 แสดงระดับศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก สามารถสรุปผลงานวิจัยได้ดังนี้ พบว่าระดับศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.55$) เมื่อพิจารณาจากรายข้อพบว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพียงพอต่อการบริการทางการท่องเที่ยว อันได้แก่ น้ำ ไฟ มากที่สุด ($\bar{X}=3.73$) รองลงมา คือ มีร้านอาหารและเครื่องดื่มเพียงพอต่อการบริการแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.70$) รองลงมา คือ สิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชนมีความกลมกลืนกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม ($\bar{X}=3.65$) คือ มีบริการมัคคุเทศก์นำเที่ยวในชุมชน ($\bar{X}=3.32$)

รองลงมา คือ มีเส้นทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่เหมาะสมและครบถ้วน ($\bar{X}=3.59$) รองลงมา คือ มีจุดให้บริการห้องน้ำสะอาดและเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.49$) รองลงมา คือ สามารถบริการข้อมูลการท่องเที่ยวผ่านทางโทรศัพท์และทางอินเทอร์เน็ต ($\bar{X}=3.48$) รองลงมา คือ มีสิ่งอำนวยความสะดวกบริการแก่ผู้สูงอายุและผู้พิการด้วย เช่น ห้องน้ำ ทางเดิน เป็นต้น ($\bar{X}=3.47$) และน้อยที่สุด คือ มีบริการมัคคุเทศก์นำเที่ยวในชุมชน ($\bar{X}=3.32$)

3.3 ด้านการเข้าถึง (Accessibility)

ตาราง 18 แสดงระดับศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการเข้าถึง

ลำดับ	ด้านการเข้าถึง	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	ถนนมีความสะดวกสบายเข้าถึงได้ง่าย	3.85	0.73	มาก
2	มีความพร้อมของด้านการขนส่งมวลชนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เช่น รถประจำเส้นทางท่องเที่ยว, รถราง เป็นต้น	3.65	0.84	มาก
3	มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน	3.66	0.79	มาก
4	สถานที่จอดรถมีบริการที่เพียงพอต่อการท่องเที่ยว	3.69	0.74	มาก
5	สถานที่ท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล	3.63	0.77	มาก
6	มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้สื่อไอที	3.53	0.88	มาก
รวม		3.67		มาก

จากตาราง 18 แสดงระดับศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการเข้าถึง สามารถสรุปผลงานวิจัยได้ดังนี้ พบว่า ระดับศักยภาพด้านการเข้าถึงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$) เมื่อพิจารณาจากรายข้อ พบว่า ถนนมีความสะดวกสบายเข้าถึงได้ง่ายมากที่สุด ($\bar{X}=3.85$) รองลงมา คือ สถานที่จอดรถมีบริการที่เพียงพอต่อการท่องเที่ยว ($\bar{X}=3.69$) รองลงมา คือ มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน ($\bar{X}=3.66$) รองลงมา

คือ มีความพร้อมของด้านการขนส่งมวลชนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เช่น รถประจำเส้นทางท่องเที่ยว, รถราง เป็นต้น ($\bar{X}=3.65$) รองลงมา คือ สถานที่ท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล ($\bar{X}=3.63$) และน้อยที่สุด คือ มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้สื่อไอที ($\bar{X}=3.53$)

3.4 ด้านกิจกรรม (Activity)

ตาราง 19 แสดงระดับศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านกิจกรรม

ลำดับ	ด้านกิจกรรม	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	กิจกรรมการท่องเที่ยวแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน	3.80	0.69	มาก
2	กิจกรรมที่ทำร่วมกันได้ทั้งคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว	3.86	0.71	มาก
3	เป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้และการตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม	3.74	0.74	มาก
4	ในพื้นที่ทางการท่องเที่ยวมีความหลากหลายทางด้านกิจกรรม	3.83	0.72	มาก
5	มีกิจกรรมที่ทำให้ตระหนักถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรม	3.81	0.73	มาก
รวม		3.81		มาก

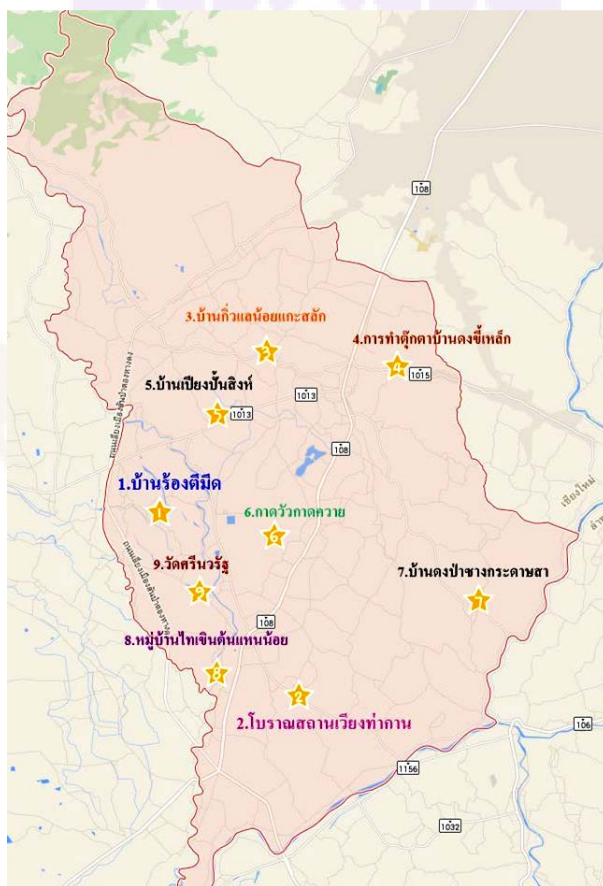
จากตาราง 19 แสดงระดับศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านกิจกรรม สามารถสรุปผลงานวิจัยได้ดังนี้ พบว่า ระดับศักยภาพด้านกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.81$) เมื่อพิจารณาจากรายข้อ พบว่า กิจกรรมที่ทำร่วมกันได้ทั้งคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวมากที่สุด ($\bar{X}=3.86$) รองลงมา คือ ในพื้นที่ทางการท่องเที่ยวมีความหลากหลายทางด้านกิจกรรม ($\bar{X}=3.83$) รองลงมา คือ มีกิจกรรมที่ทำให้ตระหนักถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรม ($\bar{X}=3.81$) รองลงมา คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ($\bar{X}=3.80$) และน้อยที่สุด คือ เป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้และการตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ($\bar{X}=3.74$)

ผลการวิจัยที่ 2 ศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัยที่ 2 ศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ข้อ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. คุณค่า (Value)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาคุณค่าทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว โดยประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านสุนทรียภาพ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ โดยทำการสอบถามผู้มีความรู้ จากผลการวิจัย พบว่า พื้นที่ทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพ จำนวน 9 แห่ง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ภาพ 2 เขตพื้นที่ในการทำวิจัย

1.1 การตีมีด บ้านร้องตีมีด

หมู่บ้านร้องตีมีดตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลทุ่งสะโตก อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ชาวบ้านในพื้นที่ประกอบอาชีพทำการเกษตรเพาะปลูกและการตีเหล็ก ทำเป็นอาชีพตีมีดขาย ซึ่งประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านไม่แน่ชัดไม่มีการจดบันทึกเรื่องราวไว้ แต่ชาวบ้านในพื้นที่ได้บอกว่าเดิมทีหมู่บ้านนี้ไม่ได้มีชื่อว่า บ้านร้องตีมีด แต่ชื่อว่า บ้านร้องปู่กอง มีเรื่องเล่าเป็นตำนานว่า สมัยก่อนมีพ่อค้านำปู่ (พลู) มาขายแล้วเห็นลำเหมืองน้ำร้อง (ลำธาร) มีปลาอาศัยอยู่เป็นอยู่มากพอพ่อค้าเห็นจึงลงไปจับและเทปู่ (พลู) ที่มาขายทิ้งเป็นกอง (กอง) ใกล้ลำธาร เพื่อเอาตะกร้าใส่ปลากลับบ้าน ทำให้ชาวบ้านเรียกหมู่บ้านแห่งนี้ว่า บ้านร้องปู่กอง เป็นชื่อหมู่บ้านที่มาจากตำนานเล่าขาน ต่อมาคนในหมู่บ้านประกอบอาชีพการตีมีดเป็นอาชีพที่ รong มาจากการทำเกษตรเกือบทุกหลังคาเรือนและมิดที่ตีขึ้นจากหมู่บ้านแห่งนี้ใช้งานได้ดี ทำให้หมู่บ้านมีชื่อเสียงทางด้านการตีมีดจนทำให้ชื่อหมู่บ้านเปลี่ยนจาก บ้านร้องปู่กอง กลายเป็น “บ้านร้องตีมีด” แต่ไม่การอ้างอิงถึงว่ามีการประกอบอาชีพตีมีดมาตั้งแต่เมื่อไหร่ ซึ่งในปี พ.ศ. 2547 ได้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มตีมีดของบ้านร้องตีมีด มีสมาชิกประมาณ 30-40 คน แต่ปัจจุบันกลุ่มตีมีดเหลือประมาณ 10 คน และเป็นกลุ่มวัยกลางคนที่มียุตั้งตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป อีกทั้งเตาหลอมในหมู่บ้านเหลือ เพียง 4 เตา ที่ยังมีการใช้งานอยู่ ประกอบด้วย เตาใหญ่ 1 เตา และอีก 3 เตา เป็นเตาขนาดเล็ก

ตาราง 20 แสดงคุณค่าทางวัฒนธรรมของการตีมีด บ้านร้องตีมีด

ด้าน	รายละเอียด
ประวัติศาสตร์	ความสำคัญของมิดกับวิถีชีวิตคนล้านนา
วิทยาศาสตร์	ภูมิปัญญาและความชำนาญต่อกระบวนการสร้างคมมีด
สุนทรียภาพ	1. รูปทรงของมิดที่เหมาะสมสำหรับการใช้งานที่ต่างกัน 2. การสร้างเครื่องหล่อหุ้มใบมีดและด้ามจับของมิด
สังคม	การทำงานร่วมกันของช่างตีมีดและการสืบทอด
เศรษฐกิจ	การสร้างรายได้จากการผลิตมีด

ด้านประวัติศาสตร์

จากการศึกษา พบว่า ในอดีตมีดเป็นทั้งเครื่องใช้และอาวุธที่ใช้ประดับกายของคนล้านนาและในยามศึกสงคราม ซึ่งถ้าเหล็กที่ถูกตีขึ้นมีวัตถุประสงค์ใช้ในการทำงานและการดำรงชีพหรือเป็นเครื่องใช้ภายในครัวเรือนจะเรียกว่า “มีด” แต่ถ้าใช้ในการต่อสู้ศึกสงครามจะมีชื่อเรียกว่า “ดาบเมือง” ทั้งสองชื่อที่ถูกเรียกต่างกันนั้นมาจากคุณลักษณะการใช้งานและรูปร่าง รูปทรงที่ต่างกันออกไป การตีมีดเพื่อใช้ดำรงชีพของสังคml้านนาในอดีตจะนิยมตีมีดภายในครัวเรือน ด้วยเตาไฟขนาดเล็ก โดยหน้าที่จะเป็นของผู้ชายที่อยู่ภายในครอบครัวนั้น หรือญาติพี่น้อง (เซาวลิต สัยเจริญ, 2557, หน้า 270-277) ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกันกับบ้านร้องตีมีดที่สมัยก่อนแทบทุกครัวเรือนในหมู่บ้านแห่งนี้จะมีเตาหลอมขนาดเล็กในครัวเรือนเพื่อใช้ในการตีมีด แต่ปัจจุบันการตีมีดถูกลดความสำคัญลงเหลือเพียงไม่กี่แห่งในหมู่บ้าน (อินตา ปันใต้, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2557) ส่วนในเรื่องของดาบถือว่าเป็นอาวุธที่ใช้ในการต่อสู้และป้องกันตัวของคนล้านนา จะมีรูปร่างปลายแหลมยาว อาจจะมีคมทั้งสองด้านหรือด้านเดียวจะขึ้นอยู่กับการใช้งาน เนื่องจากบันทึกประวัติศาสตร์ของล้านนานั้นมีการทำศึกสงครามต่อสู้ ทำให้ผู้ชายต้องเป็นทหารต้องมีอาวุธ คือ ดาบ ดังนั้น อาชีพช่างตีเหล็ก ตีมีด ตีดาบ จึงเป็นอาชีพที่มีความจำเป็นอย่างมากในสมัยอดีตของอาณาจักรล้านนา

ด้านวิทยาศาสตร์

จากการศึกษา พบว่า มีด ถือเป็นของจำพวกมีคม ที่ต้องการความคมและแข็งแรงเพื่อมาใช้งาน จึงเรียกกระบวนการนี้ว่า “การชุบ” ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญของการตีมีด เนื่องจากการเผามีดและตีจนได้ที่แล้วนั้น มีดจะต้องผ่านการชุบ เพื่อให้มีดมีความแข็งแรง คมมีดทนทานใช้งานได้นานไม่ที่้อ สามารถอธิบายเป็นกระบวนการวิทยาศาสตร์ได้ว่า มีด คือสิ่งที่ผลิตมาจากโลหะที่เป็นเหล็ก ซึ่งโลหะที่เป็นเหล็กจะเรียกว่าเหล็กกล้า มีคุณสมบัติในด้านความแข็งแรงแต่จะอ่อนตัวเมื่อถูกความร้อนจากเผาไฟในอุณหภูมิประมาณ 725 องศา ซึ่งโครงสร้างของเหล็กกล้าคาร์บอนจะเปลี่ยนเป็นเหล็กออสเตนไนต์ (Austenite) เมื่อเผาต่อไปจนมีอุณหภูมิ 780-950 องศา แล้วทำให้เย็นตัวลงทันทีด้วยการจุ่มน้ำอย่างรวดเร็ว การเย็นตัวของเหล็กออสเตนไนต์เกิดจากอะตอมคาร์บอนไม่สามารถเคลื่อนย้ายออกจากผลึกของเหล็กออสเตนไนต์ได้ทันที ถึงแม้เหล็กจะเย็นตัวลงทำให้เกิดเป็นโครงสร้างของเหล็กอีกชนิดหนึ่งขึ้นมา เรียกว่า เหล็กมาร์เทนไซต์ (Martensite) เป็นคุณสมบัติของเหล็กกล้าที่ถูกเผาด้วยความร้อน และทำให้เย็นในทันที ซึ่งมีดที่ทำมาจากเหล็กกล้าจะมีจำนวนคาร์บอนผสมอยู่มาก เมื่อผ่านการทำให้เย็นในทันที มีดจะมีความแข็งแรงไม่หักง่ายในเวลาใช้งาน จะเน้นเผาให้

ความร้อนแก่ตัวมิดในส่วนบริเวณคมมิดมากกว่าสันมิด ซึ่งเมื่อจุ่มคมมิดลงในน้ำอย่างรวดเร็ว คมมิดจึงมีโครงสร้างของเหล็กมาร์เทนไซต์จะมีความคมและบางเรียกว่าตัวสันมิด (อุษณีย์ กิตกัธร, 2558, สื่อออนไลน์) ซึ่งกระบวนการนี้สำหรับช่างตีมิดเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่เรียนรู้เอง จากประสบการณ์และการสืบทอดจากบรรพบุรุษ ซึ่งจะให้ช่างที่มีความชำนาญการตีมิดที่มี ประสบการณ์การตีมิดมาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี มาทำมีหน้าที่ในคาดคะเนอุณหภูมิและช่วงเวลา ที่ใช้ในการจุ่มน้ำ เพื่อมิดที่มีคุณภาพและสามารถใช้งานได้ดี (มานพ บันใต้, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2558)

ด้านสุนทรียภาพ

จากการศึกษา พบว่า กระบวนการผลิตมิดของบ้านร้องตีมิด จึงมีหลากหลาย รูปแบบ ซึ่งช่างจะตีมิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองการใช้งานของความต้องการของผู้ที่สั่งทำ ดังนั้น มิดที่ถูกตีขึ้นมาจึงมีรูปร่างหรือรูปร่างที่ต่างกันออกไป สามารถจำแนกมิดออกเป็นหลาย ประเภท ได้แก่ ตระกูลมิดทำครีวหรือคหกรรมจะมีรูปร่างบางมีขนาดกลางและขนาดเล็กใช้หั่น ตัด สับ ปอก และแกะสลัก เน้นใช้งานในครีวเร็วเพื่อทำอาหาร ส่วนตระกูลมิดที่ใช้ใน การเกษตรจะมีรูปร่างโค้งงอ เหลี่ยม และมีน้ำหนัก เช่น มิดดาบหญ้า จอบ เสียม พริก เคียว ขวาน และแสลง เป็นประเภทที่จะเน้นการใช้งานหนักในการถากหญ้าขุดดิน จึงทำให้มีดประเภท นี้มีรูปร่างที่ไม่สวยงาม แต่เน้นคุณสมบัติในการใช้งานมากที่สุด สำหรับมิดที่ใช้เข้าป่า จะมีรูปร่างเรียวกะทัดรัด ไม่หนัก เช่น มิดเหน็บ มิดเดินป่า เป็นมิดที่เหมาะสมสำหรับการพกพาไว้ข้าง กายเวลาภาษาเหนือเรียกว่า “เหน็บแหว” ซึ่งเป็นลักษณะของการผูกไว้บริเวณเอวสะดวกในการใช้ และสำหรับตระกูลมิดที่เป็นอาวุธในการต่อสู้ รูปร่างยาวเรียว เช่น ดาบเมือง เป็นมิดประเภทที่ ใช้ในการต่อสู้ในศึกสงครามของคนล้านนา ทำให้ดาบเมืองเป็นมิดที่มีกระบวนการผลิต การใช้งานมีขั้นตอนมากมาย เช่น มีการลงอักขระคาถาอาคมบนตัวดาบเมือง เพื่อความศักดิ์สิทธิ์ แม้แต่พิธีกรรมก่อนการสู้รบ เรียกว่า พิธีดาบพ้องเชิง ที่จะมีกระบวนการทำ ร่ายรำพร้อมดาบเป็นการข่มขาศึกศัตรู แต่ปัจจุบันดาบเมืองถูกเป็นเพียงของประดับตกแต่งบ้าน สำหรับนักสะสมของเก่าหรือพวกที่ชื่นชอบดาบไป (วิลักษณ์ ศรีป่าซาง, 2547)

นอกจากนี้การผลิตใบมิดแล้ว บ้านร้องตีมิดยังมีการผลิตปลอกมิด ปลอกดาบ เครื่องห่อหุ้มเพื่อไม่ให้เป็นอันตรายต่อผู้พกพาและสามารถสะพายข้างได้ ทางภาษาเหนือเรียก ปลอกมิดว่า “ฝักมิด และ ฝักดาบ” เช่น มิดเหน็บที่ใช้ในการเดินป่าจะต้องมีปลอกมิดหรือฝักมิด ในการเก็บมิดเหน็บไว้ข้างเอวหรือบริเวณลำตัว อาจจะสานด้วยตะกร้อ หรือการทำด้วยไม้มา ประบกันแล้วรัดด้วยหวายมีขนาดใหญ่กว่าตัวมิดเล็กน้อย ส่วนที่จับมิด จะเรียกว่า ด้ามมิด

เป็นส่วนที่เอาไว้จับจะทำมาจากไม้เนื้ออ่อนเพื่อเวลาฟันจะไม่สะท้านมือ ซึ่งไม้ที่นิยมทำคือ ไม้ไผ่สามารถนำมาเหลาเปลี่ยนได้ง่าย มีรูตรงกลางทำให้ไม่ต้องใช้ส่ววนในการเจาะรู และมีข้อที่แข็งทำให้ไม่แตกง่าย การใส่ด้ามมีดของคนโบราณเขาจะเอาปลายมีดส่วนที่จะใส่ด้ามจับเผาไฟให้เหล็กแดง แล้วใส่เข้าไปในด้ามไม้ที่มีรูอยู่แล้ว จับใบมีดตั้งขึ้นแล้วกระแทกลงกับพื้น หากยังไม่ล็อกก็จะทำซ้ำอีกจนโคนมีดเกือบติดกับด้าม (อินชัย กัญยากอง, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2558) ส่วนดาบเมืองที่จะมีการทำปลอกดาบที่จะเก็บดาบจะมีความพิถีพิถันในการทำฝักดาบ จะเลือกไม้ที่เป็นมงคลไมกินคมดาบ เช่น ไม้โมก ไม้สัก เป็นต้น โดยเฉพาะไม้โมกที่พอใช้ไปนานๆ จะมันวาวสวยงาม จะรัดด้วยแถบโลหะ หรือหวาย ตรงโคนฝักเป็นส่วนที่สัมผัสกับคมดาบจะใช้ปลอกหุ้มโลหะรัดไว้หรือใช้หนังสัตว์พันรอบแล้วพันรอบด้วยสาบดาบให้มันคงแข็งแรง และด้ามของดาบเมืองนิยมทำมาจากไผ่รวก ไผ่ไม้หก ไผ่บง ไผ่ไล่ (นิยมเอาเคล็ดไว้ไล่ศัตรูให้แพ่พ่าย) จะมีวิธีการใส่ด้ามเหมือนกับการใส่ด้ามมีด แต่มีความพิเศษตรงด้ามจะมีการแกะสลัก หรือการตกแต่งให้มีความสวยงาม

ภาพ 3 มีดเหน็บใช้ในการเข้าป่าหรือเข้าสวน

ด้านสังคม

จากการศึกษา พบว่า การจะตีเหล็กหรือตีมีดในบ้านร้องตีมีดแห่งนี้ทำงานเป็นกลุ่ม เนื่องด้วยกระบวนการผลิตมีหลากหลายขั้นตอน อันได้แก่ การสูมไฟ การตีมีด การทำด้ามมีด การลับมีด เป็นต้น ซึ่งกระบวนการทำงานเหล่านี้เป็นการทำงานระหว่างกลุ่มคนที่ทำงานที่เข้ากันได้เป็นอย่างดีในลักษณะการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และต้องใช้ความอดทนสูง นอกจากนี้ในอดีตช่างตีมีดและตีเหล็กจะนิยมสืบทอดวิชาความรู้ วิธีการทำ ในระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติ เช่น ปู่สอนพ่อ พ่อสอนลูก หรือบรรดาญาติพี่น้องด้วยกัน แต่ก็มีที่ไปเรียนจากที่อื่นแล้วกลับมาทำเอง ซึ่งในสมัยอดีตเด็กจะมีช่วงเวลาที่ว่างจากการเรียนหนังสือ ทำให้สามารถช่วยงานที่บ้านได้ โดยเฉพาะเด็กผู้ชายที่จะช่วยงานพ่อในด้านงานช่างก่อให้เกิดการเรียนรู้และเกิดการสืบทอด แต่ปัจจุบันคนที่จะสืบทอดอาชีพช่างตีมีดนั้นเริ่มจะลดน้อยลง สาเหตุหลักคือวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านเริ่มเปลี่ยนไปส่งผลต่อวิถีชีวิต ซึ่งในสมัยอดีตเด็กจะมีเวลาว่างในการทำงานแล้วช่วยงานที่บ้านหลังจากกลับจากโรงเรียน แต่เด็กปัจจุบันมีกิจกรรมในชีวิตของเด็กที่เปลี่ยนไปจากเดิม เช่น ต้องเรียนพิเศษ หรือเล่นกีฬา เป็นต้น ซึ่งงานประเภทนี้ต้องใช้ทักษะความอดทนที่ต้องทนกับความร้อนจากเตาเผาหรือการใช้แรงในการตีเหล็ก และใช้เวลามากทำให้คนออกไปหางานนอกหมู่บ้านหรือประกอบอาชีพที่สบายกว่านี้ จึงเป็นเหตุให้การสืบทอดการตีมีดไม่ได้รับการสนใจและสืบทอดต่อไป ซึ่งหมู่บ้านร้องตีมีดแห่งนี้มีคนช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไปอาชีพนี้อาจจะสูญหายไป (มานพ อินปันใต้, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2558)

ด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษา พบว่า จากการที่บ้านร้องตีมีดมีชื่อเสียงทางด้านการตีมีด เพราะมีดีมีคุณภาพใช้งานได้ดี ทำให้หมู่บ้านแห่งนี้มีอาชีพการตีมีดขายคนในพื้นที่และพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับมีดไปขายในพื้นที่และนอกพื้นที่ เช่น ที่กาดวัวกาดควาย (ตลาดนัดทุ่งฟ้าบด) ที่มีในวันเสาร์ หรือตามตลาดนัดท้องถิ่นอื่นๆ ซึ่งสามารถสร้างรายได้เพิ่มเติมจากการทำงานหลักคือการทำเกษตรกรรมเป็นการใช้เวลาที่ว่างจากช่วงฤดูเพาะปลูก

ภาพ 4 กระบวนการตีมีดที่บ้านร้องตีมีด

ภาพ 5 มีดของบ้านร้องตีมีด

1.2 การแกะสลักไม้ บ้านกิวแลน้อย

หมู่บ้านกิวแลน้อย ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 10 ตำบลบ้านแม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ งานแกะสลักไม้ของหมู่บ้านกิวแลน้อยได้มีมานานถึง 60 ปี ผู้ริเริ่มการแกะสลักในหมู่บ้านกิวแลน้อย คือ พ่อบุญมี ทำวปินตา ท่านมีบ้านเดิมอยู่ที่ตัวเมืองจังหวัดเชียงใหม่ ต่อมา ประมาณ พ.ศ. 2497 พ่อบุญมีได้ย้ายมาสร้างครอบครัวและตั้งถิ่นฐานอยู่ที่หมู่บ้านกิวแลน้อย ในสมัยนั้นหมู่บ้านกิวแลน้อยเป็นหมู่บ้านที่ทุรกันดาร การคมนาคมไม่สะดวก พ่อบุญมีไม่มีทรัพย์สินสมบัตินอกจากความรู้ที่ตนเองได้เรียนรู้สืบทอดวิชามาจากบิดามารดา นั่นคือการแกะสลักช่างท่านจึงได้คิดริเริ่มประกอบอาชีพแกะสลักช่างเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว ซึ่งในปี พ.ศ. 2515 ร้านนารายณ์ภักดิ์และห้างเซ็นทรัล กรุงเทพมหานคร จากกระทรวงอุตสาหกรรมได้มาติดต่อซื้อขายงานฝีมือแกะสลักของพ่อบุญมีและท่านได้ส่งผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลักกรุปช้างเข้าประกวด ฝีมืองานหัตถกรรมอันประณีตของท่าน ทำให้ได้รับรางวัลชนะเลิศเหรียญทองพร้อมเกียรติบัตร รางวัลในครั้งนั้นทำให้งานแกะสลักไม้ของพ่อบุญมีได้รับความนิยมนมากขึ้น ญาติพี่น้องบ้านใกล้เคียงรวมถึงชาวบ้านในชุมชนกิวแลน้อยบางส่วนต่างมาเรียนการแกะสลักจากพ่อบุญมี ต่อมาพ่อคำปัน ทองตัน ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้น เห็นว่าชาวบ้านบางส่วนยังไม่มีอาชีพและยังมีรายได้น้อย ต้องออกไปรับจ้างในชุมชนที่ห่างไกลออกไป ดังนั้นจึงส่งเสริมให้ชาวบ้านมีการแกะสลักไม้ จึงติดต่อช่างฝีมือให้มาดำเนินการสอนคนในหมู่บ้าน คือ พ่อครูใจ มโนแก้ว และพ่อครูตา ธรรมรังสี ครูช่างทั้งสองคนนี้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการแกะสลักลายไทย วิถีชีวิตชนบท ช้างลากซุง ภาพวิวป่าต่างๆ นอกจากพ่อครูทั้งสองแล้ว ยังมีพ่อหนานหงษ์ กิวแก้ว ที่มีมีความเชี่ยวชาญและเป็นพ่อครูสอนการแกะสลักไม้ในด้านลายพุทธประวัติและวรรณคดี จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2545 ท่านนายอำเภอภูซังค์ โพธิ์ภูสัย และหน่วยราชการได้ผลักดันให้มีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาด้านการแกะสลักไม้ จนกระทั่งงานแกะสลักไม้ของหมู่บ้านกิวแลน้อยได้รับเลือกให้เป็นผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) และเป็นผลิตภัณฑ์อันดับหนึ่งของอำเภอสันป่าตองได้รับตราสัญลักษณ์เชียงใหม่แบรนด์ จากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาหมู่บ้านกิวแลน้อยก็ได้รับเลือกให้เป็นหมู่บ้านหัตถกรรมเพื่อการท่องเที่ยว หรือ หมู่บ้านต้นแบบ OTOPI ในปี พ.ศ. 2548 เพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลและแสดงผลิตภัณฑ์ ปัจจุบันหมู่บ้านกิวแลน้อยถือเป็นหมู่บ้านต้นแบบในการแกะสลักไม้ เป็นที่ตั้งของศูนย์หัตถกรรมแกะสลักไม้แห่งอำเภอสันป่าตอง ภายในหมู่บ้านยังคงมีการแกะสลักไม้กันทุกวัน (โครงการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาเชิงหัตถกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2557, สื่อบนออนไลน์) และหมู่บ้านใกล้เคียงก็เริ่มเข้ามาเรียนการแกะสลักไม้

ที่หมู่บ้านกิ้วแลน้อยเกิดการแพร่หลายของอาชีพนี้ในช่วงเวลาหนึ่ง และในปัจจุบันถนนเลียยมืองเลียบบคลองชลประทานเส้นทางดง-สันป่าตอง ที่ตัดผ่านหน้าหมู่บ้านกิ้วแลน้อย ได้กลายเป็นถนนหัตถกรรมไม้แกะสลักของอำเภอสันป่าตองที่จะมีการตั้งโชว์ผลิตภัณฑ์ไม้แกะสลักไว้ทั้งสองข้างทาง

ตาราง 21 แสดงคุณค่าทางวัฒนธรรมของการแกะสลักไม้ บ้านกิ้วแลน้อย

ด้าน	รายละเอียด
ประวัติศาสตร์	การก่อกำเนิดการแกะสลักไม้ในอำเภอสันป่าตอง
วิทยาศาสตร์	การคัดสรรคุณสมบัติของไม้ที่ใช้แกะสลัก
สุนทรียภาพ	ฝีมือช่างในการสร้างลวดลายบนแผ่นไม้
สังคม	ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนต่อการแกะสลัก
เศรษฐกิจ	การสร้างรายได้จากการแกะสลักไม้

ด้านประวัติศาสตร์

จากการศึกษา พบว่า ช่างแกะสลักไม้ คือ ช่างที่จะสลักลวดลายลงบนแผ่นไม้ จัดอยู่ในตระกูลสายช่างสิบหมู่ ช่างที่มีมาแต่โบราณของชาติไทย ซึ่งในอดีตช่างแกะสลักจะมีชื่อเรียกว่า “ช่างจำหลักไม้” มีหน้าที่ในการแกะสลักไม้ให้มีรูปทรง รูปร่าง หรือลวดลายต่างๆ และแกะสลักไม้เกี่ยวกับพุทธศาสนาหรือเครื่องใช้ทางพุทธศาสนาที่ทำจากไม้และต้องการให้มีลวดลายที่สวยงาม โดยเฉพาะอาณาจักรล้านนาในช่วงของยุคเก็บผักใส่ซ้า เก็บผ้าใส่เมือง หนึ่งในสกุลช่าง หรือ สล่า ที่พระเจ้ากาวิละได้นำเข้ามาไว้ในเวียงเชียงใหม่ (สมโชติ อ๋องสกุล, 2558) คือ ช่างแกะสลัก อีกทั้งในอดีตล้านนามีความเจริญรุ่งเรืองทางพุทธศาสนาและทรัพยากรป่าไม้ จึงนิยมถ่ายทอดเรื่องราวผ่านการแกะสลักเพื่อประดับในศาสนสถาน เช่น วิหาร โบสถ์ และหอไตร เป็นต้น ในเรื่องราวของคติธรรม ความเชื่อ นิทานชาดก และเรื่องเล่าต่างๆ ของคนในท้องถิ่น เพื่อเป็นคติเตือนใจและส่งต่อถึงคนรุ่นหลัง ซึ่งเดิมทีในสวนหมู่บ้านกิ้วแลน้อยไม่ได้มีอาชีพแกะสลักตั้งแต่สมัยยุคสร้างเมืองของเชียงใหม่ แต่ริเริ่มเมื่อ 60 ปีที่ผ่านมา เพื่อประกอบเป็นอาชีพของคนในหมู่บ้านกิ้วแลน้อย และเป็นจุดเริ่มของการช่างแกะสลักในอำเภอสันป่าตอง

ด้านวิทยาศาสตร์

จากศึกษา พบว่า ด้านการแกะสลักไม้ ไม้ที่นิยมนำมาแกะสลักมากที่สุดคือ “ไม้สัก” เนื่องจากไม้สักเป็นไม้ท้องถิ่นของภาคเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็นแหล่งไม้สักที่มีชื่อเสียง อีกทั้งเป็นไม้ที่นิยมนำมาสร้างบ้าน ซึ่งไม้สักมีคุณสมบัติพิเศษในส่วนของเนื้อไม้เป็นไม้เนื้อแข็งแต่ไม่แข็งมาก เนื้อละเอียด ไม่เปราะ ไม้เหนียวกินไป มอด ปลวก ใม่กิน เพราะตัวไม้สักมีสารเคมีพิเศษ ที่เรียกว่า O-cresyl methyl ether (ฝ่ายวิจัยไม้กรมป่าไม้, 2558, สื่อออนไลน์) ทำให้ช่างแกะสลักไม้นิยมนำไม้สักมาแกะสลัก แต่เนื่องจากไม้สักเป็นไม้จำพวกไม้เนื้ออ่อนเป็นที่ต้องการของตลาดทำให้ไม้สักเป็นไม้หายากและทางกรมป่าไม้ได้ให้ไม้สักเป็นไม้หวงห้ามตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ทำให้ช่างในชุมชนก๊วแลน้อยประสบปัญหาเกี่ยวกับป่าไม้ไม่สามารถนำไม้สักมาแกะสลักได้ ดังนั้น จึงปรับเปลี่ยนมาใช้ไม้ท้องถิ่นอีกชนิดหนึ่ง คือ “ไม้จามจุรี” หรือเรียกอีกว่า ไม้จ๊อฉา ซึ่งเป็นไม้ที่ถูกนำมาปลูกโดยอธิบดีกรมป่าไม้คนแรกของไทยมาใน พ.ศ. 2443 จากประเทศพม่ามาปลูกที่เชียงใหม่เป็นไม้ที่โตเร็ว สมัยก่อนนิยมใช้ไม้จามจุรีเอาไว้เลี้ยงครั่ง (พืชเกษตรไทย, 2558, สื่อออนไลน์) อีกทั้งไม้จามจุรีเป็นไม้ที่มีเนื้อไม้แข็งมาก มีสีเหลืองและขัดแต่งแล้วขึ้นเงาสวยงาม ราคาไม่แพง และไม่เป็นไม้หวงห้ามเหมือนไม้สักนำมาใช้แกะสลักได้ง่ายและยังมีในท้องถิ่นจึงเป็นไม้ที่นิยมเอามาแกะสลักงานจำพวกของตกแต่งบ้านที่เป็นชิ้นใหญ่ ส่วนไม้อื่นๆ เช่น ไม้ขนุน ไม้ซี่เหล็ก ฯลฯ จะนำมาแกะอยู่เป็นบางครั้ง เนื่องจากไม้จำพวกนี้เนื้อไม้ที่เหนียวและแกะยากกว่าไม้จามจุรี และหายาก ซึ่งจะมีลูกค้าบางส่วนเท่านั้นที่สั่ง(อำพร ศรีหาคทา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2558)

ภาพ 6 ช้างบ้านกิวแลน้อย

ด้านสุนทรียภาพ

จากการศึกษา พบว่า ช้างแกะสลักชุมชนกิวแลน้อย จะเน้นการแกะสลักให้มีความสมจริงของรายละเอียดของรูปแบบที่แกะสลัก ลวดลายจะถูกเจาะร่องตามลวดลายของเส้นให้มีความหนักเบาเท่ากัน ถ้าภาพหุ่นต่ำจะแกะสลักภาพให้สูงขึ้นสูงจากพื้นแผ่นไม้เพียงเล็กน้อยไม่แบนราบเหมือนภาพลายเส้น และถ้าแกะสลักภาพหุ่นสูงจะแกะสลักภาพให้ลายสูงเกือบทั้งแผ่นไม้มีลวดลายและรายละเอียดของภาพมีมากกว่าภาพหุ่นต่ำ ส่วนการแกะสลักภาพแบบลอยตัวจะแกะสลักไม้ให้มีลักษณะเป็น 3 มิติ มองเห็นได้รอบด้าน เปรียบเสมือนจำลองสิ่งนั้นเป็นรูปแกะสลัก ก่อให้เกิดความสวยงามและความเสมือนจริงของภาพที่แกะสลัก ซึ่งจะนิยมแกะสลักเป็นรูปช้าง จะเน้นให้มีความสมจริงโดยการเคลือบสีมันวาวและการลงสีด้วยสีดำ

ด้านสังคม

จากการศึกษา พบว่า การแกะสลักไม้เป็นอาชีพหลักของคนบ้านกิวแลน้อย นอกจากการทำเกษตร ทำให้คนในหมู่บ้านมีอาชีพที่สร้างรายได้โดยไม่ต้องออกไปหางานนอกหมู่บ้าน อีกทั้งการแกะสลักไม้เป็นงานที่จะทำรวมกลุ่มทั้งกลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ เนื่องจากกระบวนการแกะสลักไม้มีหลายขั้นตอนที่ไม่สามารถทำตามลำพัง จึงเกิดการทำงานร่วมกันของคนในชุมชนที่มีการแบ่งสรรหน้าที่การทำงานในแต่ละขั้นตอน เช่น คนตัดไม้เป็นแผ่น คนแกะสลัก คนขัดเงา คนลงเคลือบเงา เป็นต้น อีกทั้งงานแกะสลักเป็นงานที่ต้องใช้สมาธิ ความอดทน และความมุ่งมั่นสูงในการทำงานสูง ดังนั้น ทำให้คนแกะสลักในหมู่บ้านลดน้อยลงเหลือแต่ช่วงอายุวัยกลางคนเท่านั้น

ภาพ 7 การแกะสลักไม้บ้านกิวแลน้อย

ด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษา พบว่า ในการประกอบอาชีพแกะสลักไม้ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่มีรายได้จากการแกะสลักไม้ สำหรับคนที่ประกอบเป็นอุตสาหกรรมธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางภายในครัวเรือน และแม้ว่าบางครอบครัวไม่สามารถประกอบเป็นธุรกิจภายในครอบครัวได้ก็จะรับจ้างแกะสลักในรูปแบบไม้เป็นชิ้นงาน โดยคิดค่าแรงเป็นชิ้นหรือรับจ้างเป็นรายวัน ซึ่งการแกะสลักไม้ของชุมชนบ้านกิวแลน้อยมีชื่อเสียง พร้อมทั้งส่งออกขายเป็นสินค้า OTOP

ของตำบลและอำเภอสันป่าตอง อีกทั้งยังเป็นแหล่งผลิตไม้แกะสลักรายใหญ่ในถนนสายใต้ของจังหวัดเชียงใหม่

1.3 การทำตุ๊กตา บ้านดงขี้เหล็ก

ภาพ 8 ศูนย์ผลิตตุ๊กตาเชียงใหม่

การทำตุ๊กตา บ้านดงขี้เหล็ก หรือเป็นที่รู้จักกันในชื่อ “ศูนย์ผลิตตุ๊กตาเชียงใหม่” ตั้งอยู่เลขที่ 187/2 หมู่ 9 บ้านดงขี้เหล็ก ตำบลมะขามหลวง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ริเริ่มการก่อตั้งการทำตุ๊กตา บ้านดงขี้เหล็ก คือ คุณยุทธนา บุญประคอง โดยสืบทอดมาจากคุณแม่ที่มีการผลิตตุ๊กตาเพื่อการส่งออกเมื่อหกสิบกว่าปีที่ผ่านมา โดยเริ่มผลิตเป็นตุ๊กตาชาวเขาในเริ่มแรก และพัฒนามาทำเป็นตุ๊กตาชุดไทยแบบ 4 ภาค ในรูปแบบของตุ๊กตาผ้าและตุ๊กตาดินพอสเลนเป็นของที่ระลึกและของตกแต่งภายในบ้าน ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงของที่นี่ ได้แก่ ตุ๊กตาผ้าชุดไทย ตุ๊กตาชาวเขา ตุ๊กตาชุดอาเซียน ตุ๊กตาชุดไขนรามายณะ และตุ๊กตา

ดินพอสเลนชุดไทย ซึ่งเจ้าของได้ทำการศึกษาวัฒนธรรมการแต่งกายของไทยและชนเผ่า เพื่อมาผลิตเป็นชุดตุ๊กตา และ ในปี พ.ศ. 2529 ได้ต่อเติมอาคารบริเวณบ้านให้เป็นพิพิธภัณฑ์ตุ๊กตาที่มีการจัดแสดงโชว์ตุ๊กตาที่ได้จากการรวบรวมของคุณยุทหนาที่เก็บสะสมมาเป็นเวลานานมีตุ๊กตาจากทั่วประเทศที่คุณยุทหนาได้เดินทางไปมีการซื้อเก็บสะสม ซึ่งมีจำนวนประมาณ 50,000 กว่าตัว โดยได้เปิดให้ผู้ที่สนใจเข้าชมได้และได้เปิดเป็นพิพิธภัณฑ์ตุ๊กตา

ตาราง 22 แสดงคุณค่าทางวัฒนธรรมของการทำตุ๊กตา บ้านดงขี้เหล็ก

ด้าน	รายละเอียด
วิทยาศาสตร์	การผลิตตุ๊กตาด้วยดินที่ผลิตเซรามิค
สุนทรียภาพ	ความงามของเครื่องแต่งกายของชุดตุ๊กตา
สังคม	ความสำคัญของตุ๊กตาที่เกิดขึ้นมา และกลายสื่อทางวัฒนธรรม
ทางเศรษฐกิจ	เป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ของ อำเภอสันป่าตอง

ด้านวิทยาศาสตร์

จากการศึกษา พบว่า การทำตุ๊กตาที่นี้จะมีหลากหลายของการใช้วัตถุดิบในการสร้างสรรค์ตุ๊กตา ไม่ว่าจะเป็นตุ๊กตาที่เย็บด้วยผ้า หรือตุ๊กตาที่ปั้นด้วยดิน ในส่วนของตุ๊กที่ปั้นด้วยดินจะใช้ ดินพอสเลน ซึ่งเป็นดินที่ใช้ทำเซรามิคหรือเครื่องเคลือบ คุณสมบัติของดินมีความเหนียวแต่ไม่โปร่งแสง มีความขาวและเนื้อมันวาว ซึ่งดินมีต้นกำเนิดมาจากประเทศจีนที่เป็นผู้คิดค้นใช้ผลิตเครื่องเซรามิค และเจ้าของแหล่งได้มีการนำดินนี้มาใช้เพื่อผลิตตุ๊กตา กระเบื้องของการทำตุ๊กตาบ้านดงขี้เหล็ก เพื่อก่อให้เกิดความหลากหลายในชิ้นงาน

ด้านสุนทรียภาพ

จากการศึกษา พบว่า ความสวยงามของตุ๊กตาของบ้านดงขี้เหล็กมีสี่ด้าน ความสวยงามของชุดตุ๊กตา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ ตุ๊กตาที่เย็บด้วยผ้ายัดนุ่น ที่จะให้แต่งกายด้วยชุดชนเผ่า หรือชุดไทย ที่จะเน้นนำเสนอรายละเอียดความงามของชุดชนเผ่าต่างๆ และตุ๊กตาที่ผลิตด้วยเซรามิคเป็นตุ๊กตากระเบื้องที่จะแต่งกายด้วยชุดไทยโบราณจะเน้นการนำเสนอรูปทรงการแสดงท่าทางของตุ๊กตาเด็กไทย และนอกจากการผลิตตุ๊กตาทั้งสองแบบนี้แล้วทางทางเจ้าของโรงงานยังมีการผลิตตุ๊กตาชิ้นเรื่องมหากาพย์รามเกียรติ์ (ชุดโขนรามายณะ ตอน

พระรามยกทัพบุกกรุงลงกา) ที่จะเน้นการแสดงถึงรายละเอียดของชุดตุ๊กตาและท่าทางที่แสดงออก ซึ่งตุ๊กตาใช้เวลาการทำประมาณ 1 ปี ทำให้เห็นถึงว่าช่างผู้สร้างจะเน้นรายละเอียดของชุดตุ๊กตาด้วยความใส่ใจในรายละเอียด และตุ๊กตาทุกตัวจะสามารถขยับแขนขาแสดงท่าทางได้ทั้งตุ๊กตาผ้าและตุ๊กตาเซรามิค

ภาพ 9 ชุดโขนรามายณะ

ด้านสังคม

จากการศึกษา พบว่า ในอดีตตุ๊กตาไม่ได้มีไว้ให้เด็กเล่นแต่มีไว้เพื่อพิธีกรรม เช่น การฝังศพหรือบรรจุในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ต่อมามีการขุดค้นพบจึงนำกลับบ้านเพื่อเป็นของฝากแก่เด็ก เมื่อเด็กเห็นเด็กชอบผู้ใหญ่จึงประดิษฐ์ขึ้นเพื่อให้เด็กไว้เล่นโดยตรง ซึ่งตุ๊กตาสั้นๆ มีรูปแบบไม่ซับซ้อนใช้วัสดุใกล้ตัว เช่น ดิน ฟ้า ไม้ รังไหม ฯลฯ ไม่ต้องซื้อหา เล่นเสียแล้วก็ทำใหม่ได้ นอกจากนี้จะยังการผลิตตุ๊กตาด้วยการปั้นเป็นรูปคนและปั้นเป็นรูปสัตว์ต่างๆ ที่เห็นในชีวิตประจำวันด้วย เช่น วัว ควาย หมู สุนัข เป็ด ไก่ นก ฯลฯ และนอกจากจะเป็นของเล่นให้เด็กแล้วตุ๊กตาก็มีวัตถุประสงค์อื่นหรือตามแต่ประโยชน์การใช้งานอีกด้วย เช่น ตุ๊กตาที่ใช้ในพิธีกรรม ตุ๊กตาตามความเชื่อพื้นบ้าน ตุ๊กตาสำหรับเด็กเล่น และตุ๊กตาฝีมือหรือตุ๊กตาที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม (เต็มสิริ บุญยสิงห์, 2532, สื่อออนไลน์) ดังนั้น ตุ๊กตาบ้านดงชี้เหล็กแห่งนี้ เป็นตุ๊กตาที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมในการถ่ายทอด นำเสนอเรื่องราวของการแต่งกาย วัฒนธรรมไทยหรือชนเผ่าให้กับเยาวชนหรือนักท่องเที่ยวที่สนใจให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมผ่านตุ๊กตา โดยเน้นใช้วัสดุท้องถิ่น

ด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษา พบว่า การทำตุ๊กตา บ้านดงขี้เหล็ก เป็นอุตสาหกรรมในชุมชนที่สร้างงานให้กับคนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงให้มีงานทำสร้างรายได้ให้เกิดขึ้น อีกทั้งยังเป็นสินค้า OTOP ประจำอำเภอ จำหน่ายในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศ ในเอเชีย คือ ประเทศญี่ปุ่นและโซนทวีปยุโรปที่การสั่งซื้อสูงมาก

ภาพ 10 ตุ๊กตาแต่งกายชุดชนเผ่า

1.4 การปั้นสิงห์ บ้างเปียง

ภาพ 11 สิงห์บ้านเปียง

ตาราง 23 แสดงคุณค่าทางวัฒนธรรมของการปั้นสิงห์ บ้างเปียง

ด้าน	รายละเอียด
ประวัติศาสตร์	ความสำคัญของงานปั้นสิงห์ในล้านนา
วิทยาศาสตร์	เทคนิคของช่างในการทำให้ปูนแห้งเร็ว
สุนทรียภาพ	ลวดลายและความอ่อนช้อยของรูปปั้น
สังคม	ความเชื่อของคนล้านนาต่อสิงห์ประจำวัด
เศรษฐกิจ	การสร้างรายได้

ด้านประวัติศาสตร์

จากการศึกษา พบว่า การทำสิ่งหีบระดับไว้หน้าวัดในล้านนา มีความเกี่ยวเนื่องกันของอาณาจักรล้านนากับพม่าที่มีการผสมผสานวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน เนื่องในสมัยที่พม่าเข้ามาปกครองล้านนาเกิดการผสมผสานศิลปะล้านนาและพม่า โดยเฉพาะวัดสุพรรณภูมิทางจิตใจของคน จุดที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ทำให้วัดได้อิทธิพลทางศิลปวัฒนธรรม และต่อมาเรื่องความเชื่อคติจักรวาลที่เชื่อเรื่องโลกสวรรค์และเรื่องปาหิมพานต์ที่จะเป็นทางไปสู่สวรรค์ซึ่งจะมีเหล่าสัตว์ป่าที่เฝ้าป่าแห่งนี้ และนั่นก็คือ “สิงห์” เป็นสัตว์ที่สามารถต่อสู้กับสิ่งชั่วร้ายปกปักรักษาให้ปลอดภัยจากสิ่งที่ชั่วร้ายจึงเกิดการเคารพนับถือสัตว์เหล่านี้ ซึ่งสิงห์ก็ยังเป็นสัตว์ที่พม่าเคารพ ยกย่อง ในการปกป้องจากสิ่งชั่วร้ายไม่ให้มาทำร้าย ดังนั้น ล้านนามีการรับอิทธิพลของวัฒนธรรม ความเชื่อ เข้ามาในพื้นที่จากเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่สำคัญของเชียงใหม่ เมื่อ 200 กว่าปีที่ผ่านมาจากพม่าที่เข้ามาปกครองอาณาจักรล้านนา (สร้อยดี อ่องสกุล, 2557) ทำให้ช่างฝีมือที่อาศัยอยู่บริเวณเมืองเชียงใหม่ได้รับอิทธิพล ความเชื่อและวัฒนธรรมในการสร้างวัดและการตกแต่งของล้านนามีการเปลี่ยนแปลงไป แสดงถึงการผสมผสานวัฒนธรรมของล้านนาและพม่าอย่างเช่น การวางสิงห์ไว้ตรงตำแหน่งของประตูเข้าวัด ต่อมาช่างปั้นได้เกิดความคิดการผสมผสานนำเอาสิงห์ไปผสมกับสัตว์อีกหลากหลายชนิด กลายเป็นกลุ่มสัตว์ที่เข้าใจว่าอาศัยในปาหิมพานต์ ได้แก่ คชสีห์ (สัตว์ที่มีลำตัวเป็นสิงห์มีหัวเป็นช้าง) ศิลปกรรมล้านนาพบมาแล้วตั้งแต่ราวปลายพุทธศตวรรษที่ 19 ที่เจดีย์วัดป่าสัก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นรูปปั้นนรสิงห์ (มีลำตัวเป็นสิงห์แต่มีรูปหน้าคน) สิงห์รามังกร (มีลำตัวเป็นสิงห์แต่หัวเป็นมังกร) ที่จะสร้างประดับในวัดอีกเช่นกัน (ศูนย์สถาปัตยกรรมล้านนาเชียงใหม่, 2558, สื่อออนไลน์) อีกทั้งช่างปั้นยังให้สัมภาษณ์อีกว่า “ตัวช่างเองก็เรียนรู้กระบวนการเป็นช่างปั้นสิงห์ หรือการปั้นปูนสด ในรูปแบบนูนสูง นูนต่ำ มาจากการบวชเณรเป็นสามเณรในวัด ได้เห็นช่างสล่าที่มาสสร้างวัด เห็นพวกเขาทำจึงความสนใจที่อยากจะเป็นช่างปั้น” หลังจากสึกพระก็เริ่มหันมาทำงานช่างปั้น” (สมาน ชาวสิงห์, ผู้ให้สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2558)

ด้านวิทยาศาสตร์

จากการศึกษา พบว่า การปั้นสิงห์ของบ้านเปียงนี้จะเป็นการปั้นปูนสด โดยการผสมปูน น้ำ ทราย เพื่อนำปูนที่ผสมแล้วเข้าไปในโครงร่างที่ทำเป็นรูปร่างสิงห์ไว้ ซึ่งการปั้นสิงห์เสร็จจะต้องมีการทำหน้าสิงห์ หรือลวดลายสิงห์ ซึ่งสิงห์ที่จะต้องแห้งพอดิบพอดไม่แห้งจนเกินไป กระบวนการต่อจากนี้ที่ทำให้การปั้นสิงห์ได้ใช้ อิฐมอญแดง มาช่วยในการดูดซึมความชื้นของปูนเพื่อความเร็วในการแกะสลักลวดลายสิงห์ อิฐมอญแดงมีส่วนผสมของ ดินเหนียวปนทราย

แกลบ ชี้อั่ว และน้ำ ซึ่งจากการที่ก้อนอิฐมีส่วนผสมของแกลบ ทำให้ดูดซับความชื้นได้ดี เนื่องจากแกลบมีซิลิกา สารที่ดูดซับความชื้น (บุญรักษ์ กาญจนวรรณชัย, 2558) ดังนั้น อิฐมอดูญแดงที่จะใช้ในการทำโครงสร้างสิงห์ จึงถูกนำมาใช้ในกระบวนการทำให้ปูนแห้งเร็วขึ้น อีกด้วย ทำให้เห็นถึงการปรับใช้วัสดุที่มีอยู่แล้วของช่างและเกิดการเรียนรู้

ด้านสุนทรียภาพ

จากการศึกษา พบว่า ลวดลาย สีลา ท่าทางของสิงห์ที่ช่างปั้นรังสรรค์เกิดจากการสร้างตามจินตนาของช่าง การสื่อสารของช่างผ่านงานปั้น ทำให้เห็นว่ารูปปั้นสิงห์บางตัวจะสามารถบอกเพศ การแสดงอากัปกริยา หรือแม้แต่การแสดงสีหน้าของสิงห์ ทำให้เห็นถึงความงาม การมีจินตนาการของช่างปั้น และการประดับสิงห์บริเวณหน้าวัดในแต่ละพื้นที่จึงมีรายละเอียดที่คล้ายกันแต่ไม่เหมือนกันทั้งหมด ทำให้สิงห์ในแต่ละวัดมีความงามในลักษณะของรูปทรง ลวดลาย ที่เป็นเอกลักษณ์

ด้านสังคม

จากการศึกษา พบว่า มีความเชื่อเรื่องการปั้นสิงห์ ของคนล้านนาว่าการที่จะเป็นช่างปั้นสิงห์นั้นจะต้องมีคาถาอาคม เคยบวชเรียนมาก่อน ในทางความเชื่อของคนล้านนา สิงห์เป็นสัตว์ใหญ่ มีนิสัยดุร้าย ถ้าเอามาไว้ในบ้านจะเกิดจะไม่เป็นมงคล หรือ ซีดบ้าน (เป็นการเกิดอาเพศแก่คนในครอบครัว) ดังนั้นช่างที่ปั้นสิงห์จะต้องมีคาถาอาคม และคนล้านนาจะไม่นำรูปปั้นสิงห์มาไว้ในบ้าน เป็นลักษณะความเชื่อที่ว่าสิงห์เป็นของสูงเปรียบเสมือนเทพชาวบ้านธรรมดาจะไม่สามารถปั้นสิงห์ได้ ทำให้คนที่จะเรียนหรือปั้นสิงห์เป็นอาชีพนั้นมึนน้อยในด้านของความเชื่อก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้ช่างฝีมือด้านนี้น้อยลงและเวลาที่ใช้ในการปั้นจะต้องมีใจรัก ความอดทนต้องสูงเป็นอาชีพที่ต้องใช้เวลาในการสร้างสรรค์นาน

ด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษา พบว่า การปั้นสิงห์บ้านเพียงแห่งนี้จะมีรายได้จากวัดที่กำลังก่อสร้างหรือบูรณะต่างๆ จากการบอกต่อของพวกช่างทำวัดและเห็นฝีมือการทำงาน จึงมาสั่งทำสั่งปั้น ช่างปั้นอย่างลุ่มสุมานจึงมีงานปั้นสิงห์เข้ามาเรื่อยๆ จากการบอกต่อของช่างด้วยกันสร้างรายได้แบบพออยู่พอกิน แต่ไม่สามารถเกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนแบบอาชีพช่างอื่นๆ ในสันป่าตอง

1.5 กาดวัวกาดควาย (ตลาดนัดทุ่งฟ้าบด) เทศบาลตำบลลุมพุก

ภาพ 12 การแลกเปลี่ยนซื้อขายวัวควาย ที่กาดวัวกาดควาย

กาดวัวกาดควาย หรือตลาดนัดทุ่งฟ้าบด เป็นกาดวัวกาดควายที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 9 ตำบลลุมพุก อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ของกาดมี 17 ไร่ และใช้เป็นพื้นที่ค้าขายประมาณ 8 ไร่ กาดมีมานานร่วมห้าสิบกว่าปี มีการซื้อขาย วัวควาย และสินค้าทั่วไปหลากหลาย ซึ่งผู้ก่อตั้ง คือ นายสม ลอมศรี ในปี พ.ศ. 2502 เดิมทีพื้นที่แห่งนี้เป็นสวนผลไม้ แต่ไม่ได้รับผลจากต้นไม้นั้นเท่าที่ควร จึงหันมาทำเป็นตลาด นายสม ลอมศรี จึงประกาศให้พ่อค้า แม่ค้า มาค้าขายในกาดโดยนำ ลิเก ซอพื้นเมือง มาแสดงให้พ่อค้าแม่ค้าและประชาชนที่เข้ามาซื้อขายในกาด เมื่อดำเนินไปได้ 2 ปี อยู่ในช่วง พ.ศ.2504 นายสม

ลอมศรี ได้เสียชีวิตลง นายอินสอน ลอมศรี ซึ่งเป็นลูกชายเข้ารับราชการครุอยู่ได้ลาออกและเข้ามาดูแลแทนที่ คือ “พ่อครูอินสอน” ซึ่งในปี พ.ศ.2505 ปรากฏว่าประสบปัญหาการขาดทุนเนื่องจากพ่อค้า แม่ค้าถูกตรวจจับเพราะขาดหลักฐานต่างๆ ได้แก่ หลักฐานแสดงการตรวจโรคของวัวควาย ขาดใบอนุญาตการเคลื่อนย้ายสัตว์ และขาดใบทะเบียนรถขนส่งสินค้า ทำให้กาดวัวแห่งนี้ต้องปิดตัวไปในปีนั้น

ต่อมาในปี พ.ศ. 2507 ได้ทำการปรับปรุงตลาดทุ่งฟ้าบดอีกครั้ง โดยนายอินสอน ลอมศรี ประกาศเชิญชวนให้พ่อค้า แม่ค้า มาค้าขายในกาด และก็มี การเพิ่มจำนวนพ่อค้า แม่ค้าเพิ่มขึ้น รวมถึงประเภทของสินค้าอื่นๆ หลากหลายมากขึ้น เช่น รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ พืชผัก ผลไม้ อาหารในท้องถิ่นเข้ามาขาย ตลาดถูกขยายใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ และในช่วงปี พ.ศ. 2513-2515 มีการจำหน่ายวัวควาย จำนวน 200-300 ตัว ต่อ 1 วันที่มีตลาดนัด และมีร้านค้าเพิ่มมากขึ้นถึง 50 ร้าน และมีการเพิ่มประเภทสินค้าเข้ามา อาทิ เช่น เครื่องใช้ในครัว เสื้อผ้า และเครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น เรื่อยจนถึงปี พ.ศ. 2552 นับจำนวนร้านค้าทั้งหมด 500 กว่าร้านค้า (แผ่นดิน อุณจะนำ, 2552) กลายเป็นพื้นที่ศูนย์กลางทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีการหมุนเวียนการเงินและแลกเปลี่ยนสินค้า ชื้อขายของประชาชนทั้งในเขตอำเภอสันป่าตอง และอำเภอใกล้เคียง ตลอดจนคนต่างถิ่นหรือนักท่องเที่ยวที่แวะเยี่ยมชม

ตาราง 24 แสดงคุณค่าทางวัฒนธรรมของกาดวัวกาดควาย (ตลาดนัดทุ่งฟ้าบด)

เทศบาลตำบลยุหว่า

ด้าน	รายละเอียด
ประวัติศาสตร์	จุดแลกเปลี่ยนการค้าขายในสมัยอดีต
สุนทรียภาพ	บรรยายกาศของการซื้อขายแลกเปลี่ยนวัวควาย และสินค้าท้องถิ่นพื้นถิ่น
สังคม	วัว ควาย กับวิถีชีวิตคนล้านนาที่ถูกลดความสำคัญ
เศรษฐกิจ	จุดแลกเปลี่ยนสินค้าท้องถิ่น

ด้านประวัติศาสตร์

จากการศึกษาพบว่า กาดวัวกาดควาย คือ ตลาดที่ซื้อขายวัวควาย เนื่องจากในอดีต วัว ควาย มีความสำคัญกับวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมของคนล้านนา

จึงมีการซื้อขายไว้ใช้สอยในการทำนา ใช้บรรทุกของ เป็นพาหนะในการเดินทาง ซึ่งหลังจากยุคที่มีการกวาดต้อนผู้คนเข้ามาแล้วนั้นของพระเจ้ากาวิละ ในช่วงปลายยุคนั้นเองที่มีความสงบลง ปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาต่างๆ ได้ผ่อนคลายและในปี พ.ศ. 2427 การค้าในล้านนามีการค้าแลกเปลี่ยน สิ่งของ และการค้าระหว่างหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงกัน ซึ่งเรียกว่า ตลาดนัด มีสัปดาห์ละ 1 วัน และมีการค้าขายโดยใช้วัวในการต่างสินค้าในการเดินทางค้าขายไปยังเมืองที่ห่างไกล จึงเรียกว่า “วัวต่าง” จะขายทั้งของและขายวัวที่ต่างไปด้วย ซึ่งพ่อค้าวัวคือ ชาวนา ซึ่งการค้าวัวต่างนี้จะเกิดขึ้นช่วงฤดูแล้งไม่มีการทำนา ซึ่งเส้นทางการค้าวัวต่างมีหลายเส้นทาง เช่น เชียงใหม่กับเชียงราย เส้นทางระหว่างเชียงใหม่-ลำพูน-ลำปาง เส้นทางเชียงใหม่-พะเยา-เมืองปง เป็นต้น โดยเชียงใหม่จะเป็นศูนย์กลางทางการค้าของล้านนาด้วยขบวนพ่อค้าวัวต่าง (สร้อยดี อ่องสกุล, 2557) ซึ่งมีต่อมาเรื่อยๆ โดยเฉพาะพื้นที่สันป่าตองมีพื้นที่สำหรับการทำการเกษตรปลูกข้าว และมีการเลี้ยงวัวควายไว้ใช้งานและมีการแลกเปลี่ยนซื้อขายวัวควาย และอำเภอสันป่าตองมีเส้นทางไปยังอำเภอทางใต้ของเชียงใหม่และจุดกึ่งกลางในการแวะพัก ซึ่งจะนิยมมาแวะพักตรงตลาดนัดทุ่งฟ้าบดแห่งนี้ และในปี พ.ศ. 2502 นายสม ลอมศรี เจ้าของพื้นที่ที่อยากสร้างรายได้กับพื้นที่จึงเปิดเป็นตลาดนัดขึ้นขายทั้งวัวควายและของกินของใช้อื่นๆ (บัวผิน ลอมศรี, ผู้ให้สัมภาษณ์ 24 กันยายน 2557) จนมาถึงปัจจุบันและตลาดนัดแห่งนี้เป็นตลาดค้าวัวค้าควายที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือที่จะทำการขายทุกวันเสาร์

ด้านสุนทรียภาพ

จากการศึกษา พบว่า ตลาดนัดทุ่งฟ้าบดที่ยังมีภาพบรรยากาศของการค้าขาย วัวควาย ในยามเช้าวันเสาร์ของทุกสัปดาห์ที่เหล่าพ่อค้า แม่ค้าจะเดินทางมาจากนอกพื้นที่และในพื้นที่มีแลกเปลี่ยนซื้อขายวัวควาย และมีสินค้าพื้นเมือง อาทิเช่น อาหารเมือง ผักผลไม้ท้องถิ่น เสื้อผ้า เครื่องมือการเกษตร ของใช้ในบ้านต่างๆ ฯลฯ ในการค้าขายแบบพื้นบ้านชนบทภาคเหนือ ห้างสรรพสินค้าท้องถิ่นที่เปิดเพียงสัปดาห์ละ 1 วัน ทำให้เห็นถึงความต่างระหว่างตลาดแบบเมืองกับบรรยากาศ “การนั่งฮ้าน(ร้าน)ขายตัว” ของเหล่าแม่ค้า

ด้านสังคม

จากการศึกษา พบว่า พื้นที่สันป่าตองในอดีตมีการทำนาเพาะปลูก และแรงงานที่ใช้ในการขุดไถ คือ ควาย และพาหนะในการเดินทาง คือ วัวล้อเกวียน ทำให้วัว ควาย คือ แรงงานที่เกษตรกรเกือบทุกรั้วเรือนจะมีไว้ครอบครอง ทำให้การค้าวัว ควาย เป็นการค้าที่มีความสำคัญในช่วงยุคของล้านนา จนมีการเปลี่ยนจากเครื่องทุ่นแรงที่เป็นเครื่องยนต์ จากวัวควายที่ถูกใช้งานในการทำการเกษตรและพาหนะ ก็ถูกนำมากินแทน เป็นอาหารพื้นบ้าน

“จิ้นลาบ” ลาบวัว ลาบควาย เป็นอาหารที่พวกผู้ชายคนเหนือชอบรับประทานกัน ในปัจจุบันพื้นที่กาดวัวกาดควายแห่งนี้นอกจากค้าขายวัว ควายเป็นตัวแล้วก็ยังมีประเภทอาหารเหล่านี้ให้รับประทานกันที่นี่ ทำให้สะท้อนให้เห็นว่าสัตว์เหล่านี้ถูกลดทอนจากสัตว์ที่ถูกใช้แรงงานลูกบริโภคแทน เพราะสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ตลาดค้าวัวควายแห่งนี้ถูกเปลี่ยนให้เป็นจุดขายวัว ควาย เพื่อที่จะส่งโรงฆ่าสัตว์ มากกว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อนำไปใช้แรงงานเหมือนในอดีต

ด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษา พบว่า กาดวัวกาดควาย ตลาดนัดทุ่งฟ้าบดแห่งนี้ เป็นจุดรวมสินค้าประเภทอื่นด้วย ได้แก่ ของกินของใช้ท้องถิ่น เครื่องมือการในเกษตร รวมไปถึงสินค้าสมัยใหม่ ซึ่งพื้นที่ตลาดแห่งนี้มีความกว้างและมีหลายเจ้าขายในการถือครองที่ดิน แต่ตรงส่วนของวัวควายเป็นของคุณบัวผิน ลอมศรี ทำให้ตลาดนัดแห่งนี้ปรับเปลี่ยนกาดเป็นตลาดนัดวันเสาร์ที่แม่ค้าในท้องถิ่นและจากที่อื่นมาทำการค้าขายสินค้าอื่นๆ จะเป็นสินค้าพื้นเมือง สินค้าบริโภค สินค้าเกือบทุกประเภทจะถูกนำมาขายจากคนในพื้นที่และพ่อค้าต่างถิ่น

ภาพ 13 กาดวัวกาดควายอีกฝากหนึ่ง

1.6 การทำกระดาษสา บ้านดงป่าซาง

ภาพ 14 การทำกระดาษสา บ้านดงป่าซาง

หมู่บ้านดงป่าซาง ตั้งอยู่ที่หมู่ 6 ตำบลขุนมะขามหวาน ซึ่งเดิมทีชาวบ้านดงป่าซาง มีอาชีพหลักเป็นการทำไร่ ทำสวน ทำนา ปลูกข้าว ปลูกกระเทียม ปลูกถั่วเหลือง พวกพี่ชออายุสั้น พี่ชล้มลุก ทั้งนี้การทำกระดาษสาของหมู่บ้านแห่งนี้ในสมัยก่อนนั้นเป็นการผลิตกันเป็นกลุ่มเล็กๆ เท่านั้น โดยผลิตเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน ทำแล้วนำไปจำหน่ายทั้งในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ต่อมาในหมู่บ้านชาวบ้านเริ่มเปลี่ยนมาปลูกลำไยกันมากขึ้นเพราะให้ผลผลิตเยอะและได้ราคาดี รวมทั้งไม่ต้องหมนเวียนปลูกบ่อยเหมือนพี่ชออายุสั้นที่เคยปลูก อีกทั้งไม่ต้องดูแลมาก ทำให้มีเวลาว่างที่จะใช้ในการผลิตกระดาษสามากขึ้น และในปี พ.ศ. 2531 มีการตั้งกลุ่มแม่บ้าน และเยาวชนพัฒนากระดาษสาบ้านดงป่าซาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหางานให้แม่บ้านได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเสริมสร้างรายได้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2538 คุณวงศ์พันธุ์ ต๊ะมา แกนนำหลักในพัฒนาและแปรรูปกระดาษสา สอนให้คนในหมู่บ้านดงป่าซางและออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีจุดเด่นเน้นวัสดุที่หาได้ในหมู่บ้าน ทำให้คนในหมู่บ้านหันมาสนใจทำกระดาษสาอย่างจริงจัง

ซึ่งการผลิตกระดาษสาในช่วงหลังปี พ.ศ. 2538 มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด คือ ก่อนหน้านั้นการผลิตกระดาษสาจะทำเฉพาะในช่วงเทศกาลไม่ได้ทำเป็นธุรกิจ ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2542 ถึง 2546 ถือได้ว่าเป็นช่วงที่การผลิตกระดาษสาของหมู่บ้านแห่งนี้มีความเจริญอย่างมาก มีการจำหน่ายส่งออกไปยังต่างประเทศ อาทิเช่น สหรัฐอเมริกา ฮองกง มาเลเซีย เกาหลี และหลายประเทศในยุโรป ในด้านการผลิตก็มีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งหมู่บ้านดงป่าซางได้รับรางวัลมากมาย อาทิเช่น รางวัลหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ห้าดาวระดับภาคเหนือในปี พ.ศ. 2549 รางวัลหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ห้าดาวระดับจังหวัด และรางวัลหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ห้าดาวระดับอำเภอในปี พ.ศ. 2550 ทางหมู่บ้านยังได้รับการประกาศเกียรติคุณมากมาย อาทิเช่น รางวัลชนะเลิศการประกวดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดีเด่นของจังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2545 รางวัลเกียรติคุณทางด้านการสนับสนุนกิจกรรมท่องเที่ยวเกษตรภาคเหนือของศูนย์ประสานงานท่องเที่ยวเกษตรและสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2545 รางวัลเกียรติคุณทางด้านการรับรองมาตรฐานสถานที่ทำงานน่าอยู่น่าทำงาน “สะอาด ปลอดภัย สิ่งแวดล้อมดี มีชีวิตชีวา” ระดับพื้นฐาน ในปี พ.ศ. 2551 (วงศ์พันธุ์ ต๊ะมา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2557)

ตาราง 25 แสดงคุณค่าทางวัฒนธรรมของการทำกระดาษสา บ้านดงป่าซาง

ด้าน	รายละเอียด
ประวัติศาสตร์	ความสำคัญของกระดาษสาในพุทธศาสนาของล้านนา
วิทยาศาสตร์	การนำวัสดุพืชมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์
สุนทรียภาพ	ประยุกต์ลวดลายเพื่อความสวยงามจากธรรมชาติบนผลงาน
สังคม	การรวมกลุ่มของคนในชุมชน
เศรษฐกิจ	การสร้างรายได้

ด้านประวัติศาสตร์

จากการศึกษา พบว่า กระดาษสา มีความเป็นมาที่ไม่แน่ชัด สันนิษฐานว่ามาจากประเทศจีนโดยการเข้ามาจากการเผยแพร่พุทธศาสนาเข้ามาในล้านนาในยุคสมัยใดนั้นไม่สามารถระบุได้แน่ชัด ไม่ได้ถูกบันทึก แต่กระดาษสาก็ถูกใช้มาเนิ่นนาน นับแต่อดีตใช้เป็น

กระดาษในการบันทึกประวัติศาสตร์ด้วยตัวอักษร รูปภาพ หรือสัญลักษณ์ต่างๆ ซึ่งรวมไปถึง พิธีกรรมทางศาสนาการประดับตกแต่ง และการทำเป็นของใช้ภายในบ้าน ได้แก่ ราวไฟ ไล่เทียน ปักกะตั้นหรือปักสา (ภาษาถิ่น แปลว่าสมุดบันทึก) พระธรรมคำสอน ใบสูติบัตร โคมไฟ ประรำ พิธีประสาทศพสำหรับพระเถระ เป็นต้น (สุวิภา จำปาวัลย์, 2557) ดังนั้น กระดาษสาจึงไม่เพียงกระดาษมีคุณสมบัติเพียงแค่การจดบันทึกของคำสอนในพุทธศาสนาหรือเรื่องราวประวัติศาสตร์เท่านั้น แต่ถูกใช้ทำงานด้านอื่นๆ ด้วยเช่นกัน ถึงแม้ความเป็นมาที่ไม่แน่ชัดของกระดาษสาว่าเกิดขึ้นช่วงไหน แต่กระดาษสาก็เป็นองค์ประกอบเล็กๆ ของประวัติศาสตร์ ดังนั้น จึงถูกสืบทอดกันจากรุ่นสู่รุ่นแผ่ขยายไปในพื้นที่อาณาจักรล้านนา จนปัจจุบันกลายเป็นภาคเหนือของประเทศไทยที่มีชื่อเสียงด้านการผลิตกระดาษสาส่งออกไปยังพื้นที่ต่างๆ ซึ่งบ้านดงป่าซางก็เป็นอีกหมู่บ้านที่มีฝีมือการทำกระดาษสาจนมีชื่อเสียง

ด้านวิทยาศาสตร์

จากการศึกษา พบว่า กระดาษสานั้นผลิตมาจากต้นปอสา ซึ่งถือว่าเป็นพืชสภาพดินร่วนซุย มีความชื้นสูง มีถิ่นกำเนิดในประเทศจีน และแถบมลายู ชาว อินเดีย และในประเทศไทยพบบริเวณใกล้แหล่งน้ำริมลำธาร ตามซอกเขาที่อยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ และพบมากในจังหวัดต่างๆ ทางภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันตก ซึ่งคุณสมบัติของต้นปอสาเหมาะนำมาผลิตกระดาษ เนื่องจากเนื้อเยื่อของปอสามีความทนทานไม่กรอบ เปื่อยยุ่ยเก็บรักษาได้นาน จากคุณสมบัตินี้ทำให้เกิดการคิดค้นทำกระดาษสาและใช้ในงานทางศาสนา นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของคนในอดีตที่คิดค้นกระดาษหรือที่จดบันทึกขึ้นมา

ด้านสุนทรียภาพ

จากการศึกษา พบว่า กระดาษสาในอดีตมีความสวยงามตรงความเรียบง่ายของกระดาษใช้ในการบันทึกและกิจทางศาสนาจึงนิยมให้มีสีขาวขุ่นตามธรรมชาติของกระดาษ แต่ปัจจุบันกระดาษสาถูกแปรรูปไปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ โดยเฉพาะหมู่บ้านดงป่าซางที่จะนำวัสดุท้องถิ่นที่มีในหมู่บ้านมาเพิ่มสีสัน ลวดลาย ของกระดาษด้วยการนำไปไม้ กิ่งไม้ ดอกไม้ วัสดุพื้นบ้านต่างๆ มาเพิ่มสีสัน ลวดลาย ความสวยงาม และความหลากหลายให้แก่กระดาษสา เกิดเป็นความงามที่แตกต่างออกไป เพื่อแปรรูปเป็นของใช้ ของที่ระลึก เป็นการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าที่ผลิตจากกระดาษสา

ด้านสังคม

จากการศึกษา พบว่า การทำกระดาษสาของหมู่บ้านดงป่าซางเป็นการทำงานกลุ่มของหมู่บ้านโดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้าน และผู้สูงอายุ ที่จะใช้เวลาว่างมาทำมากกว่ากลุ่มของผู้ชาย ทำให้ผู้หญิงในหมู่บ้านดงป่าซางมีรายได้จากการทำงานในบ้าน จากการผลิตกระดาษสา

ภาพ 15 การร่วมกันฉีกเยื่อปอสา ของกลุ่มแม่บ้านดงป่าซาง

ด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษา พบว่า เดิมทีในหมู่บ้านดงป่าซางมีการเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ แต่เนื่องจากสถานการณ์เศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปทำให้ชาวบ้านดงป่าซางมาทำผลิตภัณฑ์กระดาษสา มากกว่าการทำไร่ไถนา ทำให้กระบวนการผลิตกระดาษมีการเปลี่ยนแปลง และปรับให้เข้ากับ ยอดการสั่งซื้อให้คนในพื้นที่มีการหันมาทำกระดาษสาเพิ่มขึ้น เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในหมู่บ้าน แห่งนี้ (วงศ์พันธุ์ ต๊ะมา, ผู้ให้สัมภาษณ์, 13 ธันวาคม 2557)

1.7 หมู่บ้านไทเขิน บ้านต้นแห่น้อย

ภาพ 16 เรือนไทเขินของคุณอเนก ปวงคำ

หมู่บ้านต้นแห่น ตำบลท่าวังพริ้ว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จะแบ่งเป็นหมู่บ้านต้นแห่นหลวงกับหมู่บ้านต้นแห่น้อย ซึ่งบ้านต้นแห่นน้อยตั้งอยู่ที่ หมู่ 7 ตำบลท่าวังพริ้ว อำเภอสันป่าตอง เป็นคนไทเขินทั้งสองหมู่บ้าน คำว่า ต้นแห่น เป็นชื่อพรรณไม้ยืนต้นสกุล *Terminalia* ในวงศ์ *Combretaceae* มีหลายชนิด หรืออีกชื่อหนึ่ง คือ ต้นสมอ ชาวบ้านเอาชื่อต้นไม้นี้เป็นชื่อหมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านต้นแห่นหลวงตั้งอยู่ฝั่งแม่น้ำขานทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนหมู่บ้านต้นแห่นน้อย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือมีน้ำขานไหลผ่าน

สภาพของหมู่บ้านต้นแห่นทั้งสองในอดีต อาศัยแม่น้ำขานเป็นเส้นทางสัญจร และการค้า การกสิกรรมเป็นอาชีพหลัก มีเรือหางแมงป่องขนาดใหญ่หลายลำบรรทุกสินค้าทั้งการส่งออกและนำเข้า จากน้ำแม่ขานสู่แม่น้ำปิง ชาวบ้านต้นแห่นมีการทำนาเลี้ยงชีพและขายข้าวเปลือก มีหลงข้าวกันทุกหลังคาเรือนบรรจข้าวได้มาก 500-1,000 ต่างต่อครัวเรือน

“เขิน” เป็นชาติพันธุ์หนึ่งที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตพื้นที่ของอำเภอสันป่าตองในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำขาน ปัจจุบันชุมชนเขินที่ยังคงเอกลักษณ์ด้านภาษาพูดของตน ได้แก่ บ้านดงก้า บ้านป่าสัก บ้านต้นแห่นน้อย บ้านต้นแห่นหลวง บ้านต้นกอก บ้านทุ่งเสี้ยว นอกจากนี้ยังมีอีกหลายหมู่บ้าน ซึ่งมีการกลืนทางวัฒนธรรมไปบ้าง เช่น บ้านท่าเตื่อ บ้านป่าลานดอนแก้ว ตำบลทุ่งสะโตก บ้านป่าลาน ตำบลทุ่งต้อม บ้านป่าจี้ บ้านสันกาวาฬ บ้านศรีบุญเรือง เป็นต้น

ไทเขินในอำเภอสันป่าตองอาจแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ตามลักษณะการพูด กลุ่มแรกคือ กลุ่ม “เขินก้อ-เขินแต่” มาจากคำพูดที่ว่า “มะสังก้อ, มะสังก้อแต่” กลุ่มนี้ประกอบด้วย

บ้านดงกำ้า บ้านป่าสัก บ้านทุ่งเสี้ยว บ้านต้นแห่น้อย บ้านต้นแห่นหลวง บ้านป่าลาน บ้านท่าเตื่อ กลุ่มที่สอง คือกลุ่ม “เขินอุ” กลุ่มนี้มีมักเรียกตัวเองว่า “อุ” เช่น “อันนี้ของอุ” กลุ่มนี้ ประกอบไปด้วยบ้านต้นกอก และบ้านสันกวาวาพี และกลุ่มที่สาม คือกลุ่ม “เขินหว่า” มาจาก คำพูดที่ว่า “มะสังหว่า” กลุ่มนี้ได้แก่ บ้านศรีบุญเรือง และบ้านแสนคันทา ในเขตอำเภอแม่วาง เป็นต้น (พรพิไล เลิศวิชา และอรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2546)

ตาราง 26 แสดงคุณค่าทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านไทเขิน บ้านต้นแห่น้อย

ด้าน	รายละเอียด
ประวัติศาสตร์	การเข้ามาของชาติพันธุ์ไทเขินในล้านนา
วิทยาศาสตร์	ลักษณะการสร้างที่อยู่อาศัยของชาติพันธุ์ไทเขิน
สุนทรียภาพ	1. ความงามของสถาปัตยกรรมเรือนไทเขินบ้านต้นแห่น้อย 2. ของใช้ของชาวไทเขินที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ในบ้านต้นแห่น้อย เช่น ผ้าทอไทเขิน เครื่องเขิน เครื่องเคียน
สังคม	1. การตระหนักถึงชาติพันธุ์ไทเขินในพื้นที่สันป่าตองด้วยเอกลักษณ์ ภาษาพูดไทเขินที่มีในพื้นที่บ้านต้นแห่น้อย
เศรษฐกิจ	สร้างรายได้จากการท่องเที่ยว

ด้านประวัติศาสตร์

จากการศึกษา พบว่า “ไทเขิน” ที่อยู่ในอำเภอสันป่าตองได้สันนิษฐานว่าอพยพมาจากเมืองเชียงตุง มีการเข้ามาเป็นระยะ และอพยพการย้ายถิ่นฐานเข้ามาเป็นช่วงๆ เพราะเมืองเชียงตุงเดือดร้อนจากสงครามของพม่า หรือแม้แต่ช่วงยุคของพระเจ้ากาวิละ (พ.ศ. 2323-2356) ที่มีการนำชาติพันธุ์กลุ่มนี้เข้ามาในช่วง ยุคฝักใฝ่สัก เก็บผ้าใส่เมือง จึงนำชาวไทเขินเข้ามาในเชียงใหม่ส่วนหนึ่งอยู่แถวถนนวัวลาย (ดิถี ตัณฑุโพบูลย์, 2552) และชาวไทเขินอีกส่วนหนึ่งได้อพยพมาแยกกระจายไปตั้งถิ่นฐานในดินแดนที่เป็นรอยต่อระหว่างไทยและพม่า โดยการค้าขายมาเรื่อยๆ จนมาเจอพื้นที่แห่งนี้บริเวณลุ่มแม่น้ำขาน ในเขตอำเภอสันป่าตอง (พรพิไล เลิศวิชา และอรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2546) และเกิดการตั้งรกรากถิ่นฐานขึ้น กระจายตัว บริเวณลุ่มน้ำขานสร้างที่อยู่อาศัยจนไปถึงลุ่มน้ำวาง ประกอบอาชีพค้าขายในช่วงฤดูแล้งและเกษตรกรรมในฤดูฝน ซึ่งชาวไทเขินบ้านต้นแห่น้อยแห่งนี้จะเดินไปค้าขาย ถ้าขึ้นเหนือไปหรือ

บริเวณใกล้เคียงจะมีการขนย้ายสินค้าเพื่อไปขายในต่างสถานที่นั้นด้วย วัตถุประสงค์และส่วนถ้าลงใต้จะล่องเรือที่มีรูปร่างคล้ายเรือหางแมงป่องล่องไปตามแม่น้ำที่จะไหลลู่ น้ำปิงขายไปจนถึงนครสวรรค์และกรุงเทพฯ และซื้อของกลับมาขายต่อที่บ้านอีกเป็นด้วย แต่เมื่อเวลาผ่านไปชาวไทเขินไม่ทำการค้าขาย แต่กลับไปรับราชการ แต่สังคมเกษตรกรรมยังคงหลงเหลืออยู่ (อเนก ปวงคำ, ผู้ให้สัมภาษณ์, 25 กันยายน 2557)

ด้านวิทยาศาสตร์

จากการศึกษา พบว่า การสร้างที่อยู่อาศัยของไทเขิน ที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของไทเขินบ้านต้นแห่น้อย เช่น หลังคาทรงรั้วเล็กแต่ชายคาลิ้นกว่าและหลังคาหน้าจั่วแบบล้านนาซึ่งเป็นปรับเปลี่ยนให้เข้ากับอากาศในเชียงใหม่ไม่ฝนสาดเข้าหลังคาและไม่อับชื้นพื้นที่ใช้สอยแบ่งออกเป็นห้องนั่งเล่น ห้องนอน ห้องรับแขก จะเป็นพื้นที่มีการทำหน้าต่างสูงเกือบชายคาในตอนกลางวันที่พักผ่อนจะเปิดหน้าต่างทำให้อากาศถ่ายเทได้มากเลยเย็นสบายหรือแม้แต่ใต้ถุนของเรือนจากเมื่อก่อนเคยใช้เป็นพื้นที่เลี้ยงสัตว์ แต่ปัจจุบันปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่นั่งเล่นข้างนอกเต็น (ห้องนั่งเล่นบนเรือน) มีอากาศถ่ายเทไม่ร้อนอบอ้าว (ฐาปนีย์ เครือระยา, 2553) เป็นการสร้างเพื่อความสะอาดสบายของผู้อยู่อาศัยและภูมิปัญญาที่มีมานานของคนไทเขิน

นอกจากภูมิปัญญาด้านที่อยู่อาศัยที่กล่าวข้างต้นแล้วชาวไทเขินยังมีภูมิปัญญาในเรื่องของเครื่องเขินที่ผลิตเครื่องจักสานแล้วนำมาเคลือบด้วยยางรักที่มีคุณสมบัติความคงทนกันชื้น และกันน้ำ ซึ่งในการขึ้นโครงเครื่องเขินจะทำมาจากไผ่เสี้ยนเป็นไผ่ที่มีความแข็งแรงทนทานเหมาะแก่การจักสาน ส่วนการทาร์กจะหลายชั้นการทาครั้งแรกเพื่อขึ้นโครงสร้างของเครื่องเขิน ทาชั้นต่อๆ ไปเพื่อตกแต่งพื้นผิวของเครื่องเขิน ทำให้เครื่องเขินใช้ได้ทนทานและสวยงามเพราะยางรัก

ภาพ 17 หลอมข้าว (ยุงฉาง) บ้านต้นแห่น้อย

ด้านสุนทรียภาพ

จากการศึกษา พบว่า เรือนไทเขินนอกจากแฝงไปด้วยภูมิปัญญาของช่างสล่าชาวไทเขินแล้วนั้น สิ่ง que เห็นประจักษ์ คือ ตัวเรือนที่อยู่อาศัยและหลอมข้าว (ยุงฉาง) ของชาวไทเขินที่ยังคงสภาพตัวเรือนที่สร้างจากไม้สักที่มีอายุของเรือนแต่ละหลังไม่ต่ำกว่า 50 ปี ขึ้นไป ที่ยังสวยงาม มีความเป็นเอกลักษณ์บ้านเรือนแบบไทเขิน และคงความสมบูรณ์ไว้ไม่ต่ำกว่า 20 หลังที่ยังมีให้เห็นที่บ้านต้นแห่น้อยแห่งนี้

ความงามที่ยังแสดงออกถึงความเป็นไทเขินอีกอย่างหนึ่ง คือ ผ้าทอที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทเขินบ้านต้นแห่น้อย ซึ่งในส่วนของผ้าทอจะมีการทอผ้าในชุมชนไว้ใช้เองในครอบครัว แต่เดิมจะทอเป็นผ้าเช็ดหน้า ต่อมาได้นำมาทอเป็นส่วนหนึ่งของการแต่งกาย โดยนำผ้าทอมาทำเป็นผ้าพาดบ่าทั้งผู้ชายและผู้หญิงด้วยมีหลากหลายลายเช่น ลายดอกขอลายนก ลายลา ลายช้าง ลายม้า ลายเรือสำเภา ลายสิงห์แดง ลายสิงห์ดำ ลายนกยูง ลายตะเกียง และลายกาะพฤษ์ เป็นต้น และยังนำไปทำเป็นผ้าปูที่นอน ผ้าห่ม ปัจจุบันการทอผ้าในบ้านต้นแห่น้อยเหลือเพียงไม่กี่คนที่ทอได้ส่วนใหญ่เป็นผู้อยู่ในช่วงวัยกลางคน ดังนั้นจึงมีชาวบ้านต้นแห่น้อยเก็บรักษาไว้เป็นของแทนคุณค่าทางจิตใจและพยายามฟื้นฟู (อำนวย แก้วอินต๊ะ, สัมภาษณ์เมื่อ 7 กันยายน 2557)

ภาพ 18 ผ้าทอพาดป่าของชาวไทเขิน

นอกจากผ้าทอที่กล่าวมาข้างต้นยังมีเครื่องเขินยังเป็นภาชนะที่มีความสวยงามด้วยการลงรักปิดทองเป็นลวดลายหรือการขูดลายบนเครื่องเขิน ซึ่งทำให้เครื่องเขินถูกใช้เป็นภาชนะที่จะใช้ในงานพิธี งานมงคล ซึ่งเครื่องเขินที่ใช้ในงานพิธีจะมีความพิเศษยิ่งขึ้นในด้านลักษณะของความสวยงาม เช่น การใช้ทองคำเปลวประดับ บางชิ้นอาจมีการปั้น กดรัก พิมพ์รัก ให้เป็นลวดลาย เป็นต้น แต่ปัจจุบันเครื่องเขินไม่ได้ถูกนำมาเป็นเครื่องใช้แล้ว เนื่องจากมีกระบวนการที่ทำยาก ใช้เวลานาน จึงไม่เกิดการสืบต่อการทำงานเครื่องเขินในหมู่บ้านต้นแหนนน้อยแห่งนี้ ทำให้เครื่องเขินเหลือเพียงแต่ของเก่าที่คนรุ่นก่อนทำไว้เท่านั้น ช่างไม้ที่ทำเคียนไม้แบบเครื่องเขินซึ่งความต่างกันตรงส่วนที่เครื่องเขินจะใช้ไม้ไผ่ แต่เคียนไม้จะใช้จำพวกไม้ยืนต้น เช่น ไม้สัก ไม้ยาง ไม้มะม่วง และไม้ขนุน มาเข้าเครื่องกลึงหรือเครื่องเคียนให้เป็นรูปเป็นร่างที่ต้องการ จากนั้นนำมาประกอบกันโดยใช้กาวไม้เป็นตัวประสานให้ติดกัน และก็นำมาลงสี เขียนลายหรือลงเคลือบ (ชาลี ปัญญาวิชิโรภาส, สัมภาษณ์เมื่อ 7 กันยายน 2557)

ด้านสังคม

จากการศึกษา พบว่า ชาวไทเขินที่อาศัยอยู่ในสันป่าตอง เกิดเอกลักษณ์คุณค่าของชาติพันธุ์ เช่น ด้านภาษาพูดของไทเขินของชุมชนต้นแหนนน้อย มีเอกลักษณ์ของไทเขิน โดยแบ่งจากสำเนียงการพูด ชุมชนบ้านต้นแหนนน้อยเป็น “เขินก่อ” (เป็นสำเนียงการพูดที่ลงท้าย

ด้วยคำว่า ก่อ) ซึ่งเขตอำเภอสันป่าตองมีชาวไทเขินอีกหลายสำเนียง เช่น เขินแต่ เขินอุ เขินสตาบ เขินหว่า เป็นต้น มีการดำรงวิถีชีวิตยังคงสภาพคล้ายกับชุมชนชาวไทเขินที่เชียงใหม่เป็นอย่างมาก (ฐาปนีย์ เครือระยา, 2553) และภาษาพูดของไทเขินบ่งบอกถึงความเป็นชาติพันธุ์ถึงแม้ว่าชาวไทเขินจะมีการรับวัฒนธรรมการแต่งกายที่เปลี่ยนไปแต่สำเนียงการพูดยังแสดงให้เห็นถึงชาติพันธุ์ที่ยังรู้ว่าเป็นชาวไทเขิน อีกทั้งมีการจัดทำพิพิธภัณฑ์ไทเขินที่รวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ อุปกรณ์การเกษตร เครื่องเขิน อาวุธสมัยโบราณ และเครื่องเสียง เป็นต้น ซึ่งสิ่งของเหล่านี้ในพิพิธภัณฑ์ถูกรวบรวม โดยคุณอเนก ปวงคำ ที่เก็บสะสม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2505 เพราะเห็นถึงคุณค่าของเหล่านี้อยากเก็บไว้ให้เห็นถึงคนรุ่นหลังต่อไป

ด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษา พบว่า ในแง่ของเศรษฐกิจชุมชนบ้านต้นแห่น้อยมีอาชีพรับราชการครู การทำเกษตรกรรม ทำนาปลูกข้าว ปลูกลำไย และมีการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวชมชนบ้านต้นแห่น้อยเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยได้เปิดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการศึกษาดูงานทางด้านวัฒนธรรมให้แก่เด็กนักศึกษา หรือกลุ่มผู้สนใจด้านวัฒนธรรม ซึ่งให้บริการในเรื่องของอาหารและที่พักแบบหมู่คณะ ทำให้พื้นที่มีรายได้จากดูงาน และยังมีส่งเสริมให้เป็นหมู่บ้านโฮมสเตย์ที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาพัก เพื่อที่จะสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้มากขึ้น จึงดำเนินการด้วยกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน พร้อมทั้งได้สร้างที่พักอาศัยให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่

1.8 วัดศรีนวรรัฐ บ้านทุ่งเสี้ยว

ภาพ 19 วัดศรีนวรรัฐ

ตาราง 27 แสดงคุณค่าทางวัฒนธรรมของวัดศรีนวรรัฐ บ้านทุ่งเสี้ยว

ด้าน	รายละเอียด
ประวัติศาสตร์	เป็นวัดที่เจ้าหลวงองค์สุดท้ายของเมืองเชียงใหม่มาบูรณปฏิสังขรณ์
สุนทรียภาพ	ความสวยงามของจิตรกรรมฝาผนัง
สังคม	ศูนย์รวมทางจิตใจ
เศรษฐกิจ	การท่องเที่ยวทำให้วัดได้รับการพัฒนา

ด้านประวัติศาสตร์

จากการศึกษา พบว่า วัดศรีนวรรัฐแห่งนี้เป็นวัดเก่าในสมัยล้านนา แต่ไม่ทราบแน่ชัดว่าสร้างในปี พ.ศ. ไหน แต่สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยพระเจ้ากาวิละที่ได้กวาดต้อนเชลยศึกเข้ามาไว้ที่สันป่าตอง โดยวัดแห่งนี้ถูกสร้างด้วยชาวไทเขินที่อพยพมาและเลื่อมใสในพุทธศาสนา เนื่องจากชาวทุ่งเสี้ยวเป็นชาวไทเขิน มีชื่อว่า วัดหลวงทุ่งเสี้ยว เป็นวัดที่มีมาก่อนที่พลตรีเจ้าแก้วมรวรรัฐ

เจ้าผู้ครองเมืองเชียงใหม่ (พ.ศ.2456-2482) และยังคงฐานะเจ้าครองนครองค์สุดท้ายของเชียงใหม่ เข้ามาบูรณะปฏิสังขรณ์และเปลี่ยนชื่อ ให้เป็นวัดศรีนครรัฐ เนื่องจากเป็นวัดที่พระราชมารดาของเจ้าแก้วนครรัฐหม่อมบัวเขียวมีถิ่นกำเนิดเป็นคนบ้านทุ่งเสี้ยว อำเภอสันป่าตอง ดังนั้นพระองค์จึงเสด็จมาสันป่าตอง และเสด็จมาเพื่อร่วมฉลองงานปอย หลวงของวัดเกือบทุกปี พระองค์จึงสร้างคุ่มเจ้าแก้วนครรัฐไว้อยู่ตรงบริเวณหน้าวัด อีกทั้งพื้นที่สันป่าตองก็ยังเป็นเมืองที่เป็นฐานผลิตข้าวส่งให้เมืองเชียงใหม่ ทำให้เจ้าแก้วนครรัฐเสด็จเยือนสันป่าตองหลายครั้ง และบ้านทุ่งเสี้ยวเป็นชุมชนที่การอยู่อาศัยของชาติพันธุ์ไทเขินอีกพื้นที่หนึ่งในสันป่าตอง ทั้งนี้พระองค์ได้ทรงอัญเชิญ “พระพุทธรูปไม้สัก พระเจ้าออกปลิง” พระพุทธรูปที่ถูกทิ้งร้างบริเวณเวียงท่ากานหน้าตัดกว้าง 32 นิ้ว สูง 56 นิ้ว มาประดิษฐานที่วัดแห่งนี้

ภาพ 20 พระเจ้าออกปลิง พระพุทธรูปไม้

ด้านสุนทรียภาพ

จากการศึกษา พบว่า วัดศรีนครรัฐ มีภาพจิตรกรรมฝาผนังในวิหารหลวง เป็นภาพวาดที่ถูกวาดขึ้นในช่วงรัชสมัย รัชกาลที่ 5 ต้นรัชกาลที่ 6 ปัจจุบันภาพในวิหารแห่งนี้เหลือประมาณ 20 ภาพ ซึ่งประกอบไปด้วย ภาพเรื่อง พระสุธน มโนราห์ ภาพพระอินทร์ขี่ช้างเอราวัณสามเศียร และภาพขบวนแห่เทวดา ที่แสดงถึงฝีมือการวาดของช่างศิลป์ในยุคสมัย

นั้น ความงามของภาพมององค์ประกอบรวมของภาพยังมีความสวยงามหลงเหลืออยู่ ถึงแม้จะเลือนลางตามกาลเวลา แต่กรมศิลปากรก็ได้เข้ามาช่วยเหลือบูรณะในส่วนของจิตรกรรมผนังให้กับวัดอีกด้วย

ภาพ 21 ภาพจิตรกรรมผนัง ภาพพระอินทร์ขี่ช้างเอราวัณสาม (ซ้าย)
พระสุธน มโนราห์ (ขวา)

ด้านสังคม

จากการศึกษา พบว่า วัดศรีนารัฐแห่งนี้เป็นวัดที่ชาวบ้านในอำเภอสันป่าตองเคารพศรัทธา ซึ่งนอกจากวัดศรีนารัฐจะเป็นพื้นที่ที่กิจกรรมทางศาสนา พื้นที่แห่งนี้ยังจะใช้เป็นพื้นที่จัดงานประเพณีและพิธีกรรมสำคัญๆ ของหมู่บ้านและอำเภอสันป่าตองอีกด้วย จึงเปรียบเสมือนที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนชาวบ้านทุ่งเสี้ยวและพื้นที่ใกล้เคียง

ด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษา พบว่า การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นภายในวัดศรีนารัฐไม่สามารถวัดค่าเศรษฐกิจในเชิงรายรับเหมือนแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ได้ แต่ที่วัดได้จากการท่องเที่ยว คือ การพัฒนาของวัดในรูปแบบสิ่งของอำนวยความสะดวก ที่จะเข้ามาพร้อมกับการท่องเที่ยว และการมีชื่อเสียงของวัด

1.9 โบราณสถานเวียงท่ากาน

ภาพ 22 โบราณสถานเวียงท่ากาน

ตาราง 28 แสดงคุณค่าทางวัฒนธรรมของโบราณสถานเวียงท่ากาน

คุณค่า	รายละเอียด
ประวัติศาสตร์	เมืองที่เกิดขึ้นก่อนเมืองเชียงใหม่ และเป็นเพียงเมืองหน้าด่านหรือเมืองบริวาร
สุนทรียภาพ	ร่องรอยของศิลปะในโบราณสถาน
สังคม	การรวมกลุ่มเพื่อปกป้องโบราณสถาน
เศรษฐกิจ	สร้างรายได้จากการท่องเที่ยว

ด้านประวัติศาสตร์

จากการศึกษา พบว่า โบราณสถานเวียงท่ากาน เป็นเมืองที่ถูกสันนิษฐานจาก นักวิชาการพร้อมกับการสืบค้นจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และทางโบราณคดีว่าเป็นพื้นที่ ที่มีคนเข้ามาอาศัยตั้งถิ่นฐาน ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 14-16 ร่วมสมัยกับแคว้นหริภุญไชย เป็นหัวเมืองบริวารที่ผลิตเสบียงอาหารให้กับหริภุญไชยและยังคงความสำคัญสืบต่อมาจนถึง สมัยล้านนา โดยมีชื่อเรียกในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ว่า “เวียงพันทนาการ” ซึ่งในตำนานพื้นเมือง กล่าวถึงก่อนการสร้างเมืองเชียงใหม่ของพญามังราย (ช่วงเวลา พ.ศ. 1804-1854) ได้ให้ ความสำคัญกับเมืองแห่งนี้ด้วยการนำดินโพธิ์หนึ่ง ในจำนวนสี่ตันจากลังกาทวิปมาปลูกไว้ที่ เวียงท่ากาน ทั้งนี้เป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลการเผยแพร่ศาสนาพุทธเข้ามาในล้านนา นอกจาก เมืองหริภุญไชยที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านพุทธศาสนาอยู่ก่อนแล้ว ทำให้เวียงท่ากานเป็น พื้นที่ 1 ใน 4 ที่พญามังรายทรงเลือกเป็นหัวเมืองที่ให้ความสำคัญ ต่อมาในสมัยพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ.1984-2030) ได้ต้อนรับเชลยศึกษาชาวเงี้ยว (ไทใหญ่) ไปไว้ที่เวียงท่ากาน และในปี พ.ศ. 2101 เมืองเชียงใหม่ถูกพม่าเข้ายึดครองในสมัยพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนอง ทำให้เวียงท่ากาน เป็นหนึ่งในหัวเมืองของเมืองเชียงใหม่ถูกปกครองโดยพม่าเช่นเดียวกันเป็นเวลาถึง 200 กว่าปี และถูกทิ้งร้างไปบ้างช่วง ทำให้ในสมัยพระยาภาววิละที่ได้ตีเมืองเชียงใหม่คืนจากพม่า ผู้คนได้เริ่ม เข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่กันมากขึ้น ในช่วงยุคนี้เองที่พระยาภาววิละได้ทำการปรับปรุงเมือง เชียงใหม่หรือประมาณ ปี พ.ศ. 2339 พระองค์ได้กวาดต้อนผู้คนจากเมืองที่พระองค์เข้าไปตี หลากหลายพื้นที่ โดยเฉพาะเมืองยองที่ไปตีแล้วเกณฑ์ผู้คนจากเมืองแห่งนั้นกลับเข้ามายังเมือง เชียงใหม่และนำคนไทยองมาไว้ที่เวียงท่ากานบางส่วนทำให้คนที่อาศัยอยู่รอบเวียงท่ากาน ส่วนใหญ่เป็นคนไทยอง

นอกจากประวัติศาสตร์ที่ถูกจารึกไว้แล้วนั้น เวียงโบราณแห่งนี้ยังถูกค้นพบ โบราณวัตถุ สิ่งของ เครื่องใช้ พระเครื่อง งานสถาปัตยกรรม เครื่องปั้นดินเผา ที่มีศิลปะและ สถาปัตยกรรมของที่อื่น ได้แก่ ศิลปะหริภุญไชย ศิลปะจากต่างประเทศ เช่น จีน และอินเดีย เป็นต้น (กรมศิลปากรที่ 4 เชียงใหม่ กองโบราณคดี, 2532) ทำให้เวียงโบราณแห่งนี้ มีความเจริญรุ่งเรืองทางการติดต่อค้าขาย หรือสัมพันธ์ทางการทูตกับต่างประเทศเหล่านี้ ก่อเกิดวัฒนธรรมในการสร้างสรรค์เมืองหลงเหลือเป็นโบราณสถานและโบราณวัตถุ

ด้านสุนทรียภาพ

จากการศึกษา พบว่า โบราณสถานเวียงท่ากาน เป็นสถานที่ที่ถูกบูรณะในส่วน ของซากโบราณสถานจากกรมศิลปากรที่ 8 เชียงใหม่ ได้นำชิ้นส่วนโบราณสถานมาประกอบ และจำลองให้เป็นดังอดีตของเมือง ทำให้ทราบถึงอาณาบริเวณของเมืองเก่าแห่งนี้ รวมถึง วิวัฒนาการของศิลปะทวารวดี ศิลปะหริภุญไชย ศิลปะล้านนาที่หลงเหลือและคงความงดงาม ในรูปแบบของโบราณวัตถุประเภทพระพุทธรูป เครื่องใช้ และโบราณสถานเจดีย์วัด ที่ถูกบูรณะ และจำลองขึ้นมาใหม่จากเอกสารหลักฐาน

ด้านสังคม

จากการศึกษา พบว่า ในปัจจุบันโบราณสถานแห่งนี้รวมจิตใจของคนในพื้นที่ สันป่าตอง และแหล่งหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งให้ก่อให้เกิดการปกป้องและอนุรักษ์รักษา สมบัติของชาติให้เป็นสถานที่ของการศึกษาเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นหลังจากโบราณสถาน และ โบราณวัตถุ ทำให้ชาวบ้านที่อาศัยอยู่บ้านท่ากาน หมู่บ้านใกล้เคียง หรือที่มีตั้งบ้านใกล้กับเวียง ท่ากานรวมกลุ่มกันขึ้นมา เพื่อปกป้องโบราณสถานแห่งนี้ให้พ้นจากการขโมยของมีค่าหรือการ ขุดเจาะที่จะก่อให้เกิดการทำลายโบราณสถาน พร้อมทั้งช่วยกันดูแลรักษา จึงมีการจัดตั้งกลุ่ม กันเกิดเป็นกลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นในการดูแลรักษามรดกทางศิลปวัฒนธรรม (อ.ส.ม.ส) ที่จะ คอยดูแลสถานที่แห่งนี้ ซึ่งกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากกรมศิลปากรที่ 8 ในการฝึกอบรมและ สร้างความเข้าใจในการอนุรักษ์อีกด้วย (สุวิทย์ อาทิตย์, ผู้ให้สัมภาษณ์ 29 มิถุนายน 2558)

ด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษา พบว่า ทางองค์การภาครัฐได้มีการผลักดันแหล่งให้เป็นสถานที่ ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และเป็นสถานที่ที่ดูงานของกลุ่มคนที่สนใจ ซึ่งในปัจจุบันมีบริการเยี่ยม ชมสถานที่ที่มีโดยบรรดาของโบราณสถานไว้บริการไปยังจุดอื่นๆ ของโบราณสถานที่มีระยะห่าง กันออกไป พร้อมทั้งมีการจัดตั้งร้านจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก และมีการจัดการโดยชาวบ้าน ท่ากาน

2. การประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

เครื่องมือในการศึกษาผู้วิจัยได้ประยุกต์แบบประเมินจากการประเมินมาตรฐาน คุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของสำนักงานพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 3) ด้านการเข้าถึง 4) ด้านกิจกรรม 5) ด้านการจัดการ

การประเมินศักยภาพชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ทำการประเมิน 9 แห่งตามแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ คือ 1) การตีมีด บ้านร่องตีมีด 2) โบราณสถานเวียงท่ากาน บ้านท่ากาน 3) การแกะสลักไม้ บ้านกิวแลน้อย 4) การทำตุ๊กตาบ้านดงขี้เหล็ก 5) การปั้นสิงห์ บ้านเปียง 6) กาดวัว กาดควาย (ตลาดนัดทุ่งฟ้าบด) เทศบาลตำบลยู่หวา 7) การทำกระดาษสา บ้านดงป่าซาง 8) หมู่บ้านไทเขิน บ้านต้นแห่น้อย และ 9) วัดศรีนวลรัฐ บ้านทุ่งเลี้ยง ผลคะแนนการประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตองมีรายละเอียด ดังนี้

ศักยภาพด้านสิ่งดึงดูดใจที่ระดับคะแนนเต็ม 15 คะแนน ที่มีศักยภาพด้านนี้มากที่สุด คือ การทำตุ๊กตาบ้านดงขี้เหล็ก (9.30 คะแนน) รองลงมาคือ โบราณสถานเวียงท่ากาน บ้านท่ากาน (9.00 คะแนน) และวัดศรีนวลรัฐ บ้านทุ่งเลี้ยง (7.05 คะแนน) ตามตาราง 30

ศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่ระดับคะแนนเต็ม 25 คะแนน ที่มีศักยภาพด้านนี้มากที่สุดคือ โบราณสถานเวียงท่ากานบ้านท่ากาน (16.00 คะแนน) รองลงมาคือ การแกะสลักไม้บ้านกิวแลน้อย (15.50 คะแนน) และการทำตุ๊กตาบ้านดงขี้เหล็ก (14.75 คะแนน) ตามตาราง 31

ศักยภาพด้านการเข้าถึงที่ระดับคะแนนเต็ม 15 คะแนน ที่มีศักยภาพด้านนี้มากที่สุดคือ โบราณสถานเวียงท่ากานบ้านท่ากาน (8.40 คะแนน) รองลงมาคือ วัดศรีนวลรัฐ บ้านทุ่งเลี้ยง (6.90 คะแนน) และการทำตุ๊กตาบ้านดงขี้เหล็ก (5.85 คะแนน) ตามตาราง 32

ศักยภาพด้านกิจกรรมที่ระดับคะแนนเต็ม 15 คะแนน ที่มีศักยภาพด้านนี้มากที่สุดคือ การทำตุ๊กตาบ้านดงขี้เหล็ก (11.00 คะแนน) รองลงมาคือ การแกะสลักไม้บ้านกิวแลน้อย (10.50 คะแนน) และ การตีมีด บ้านร่องตีมีดกับวัดศรีนวลรัฐ บ้านทุ่งเลี้ยง (8.50 คะแนน) ตามตาราง 33

ศักยภาพด้านการจัดการที่ระดับคะแนนเต็ม 30 คะแนน ที่มีศักยภาพมากที่สุดคือ โบราณสถานเวียงท่ากานบ้านท่ากาน (19.56 คะแนน) รองลงมาคือ การแกะสลักไม้บ้านกิวแลน้อย กับหมู่บ้านไทเขินบ้านต้นแห่น้อย (17.11 คะแนน) และการทำตุ๊กตา บ้านดงขี้เหล็ก (15.78 คะแนน) ตามตาราง 34

ดังนั้น ศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ แหล่งท่องเที่ยวแหล่งที่มีศักยภาพมากที่สุดคือ โบราณสถานเวียงท่ากาน บ้านท่ากาน คิดเป็น 64.75 คะแนน ระดับศักยภาพปานกลางรองลงมาคือ การทำตุ๊กตา

บ้านดงขี้เหล็ก คิดเป็น 57.80 คะแนน ระดับศักยภาพปานกลางและการแกะสลักไม้บ้านกิวแลน้อย
คิดเป็น 56.45 คะแนน ระดับศักยภาพปานกลาง ตามตาราง 35

ตาราง 30 แสดงการประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
จำแนกตามสิ่งอำนวยความสะดวก

ลำดับ	เกณฑ์การประเมิน	สถานที่								
		การตีมีด บ้านร้องตีมีด	โบราณสถานเรียงท่ากาน บ้านท่ากาน	การแกะสลักไม้บ้านกิวแลน้อย	การทำตุ๊กตา บ้านดงซี้เหล็ก	การปั้นสิ่งทอ บ้านเปียง	การถักทอผ้าทอ (ตลาดนัดทุ่งฟ้าปด) เทศบาลตำบลยุหว่า	การทำกระดาษสา บ้านดงป่าซาง	หมู่บ้านไทเขิน บ้านต้นหมื่นน้อย	วัดศรีนครรัฐ บ้านทุ่งเสียว
1	ชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ได้แก่ น้ำและไฟฟ้า	2.75	3.75	3.25	2.75	2.50	2.25	2.00	3.25	3.50
2	ชุมชนมีจุดบริการห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว	0.75	2.25	1.75	1.75	1.00	1.25	1.25	1.50	1.75
3	ชุมชนมีร้านอาหารและเครื่องดื่ม บริการแก่นักท่องเที่ยว	0.25	0.50	1.25	0.25	0.25	1.25	0.25	0.75	1.00
4	ชุมชนมีสินค้าของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว	1.50	0.50	2.25	3.50	0.50	2.00	1.00	0.75	0.25
5	มีบริการมัคคุเทศก์ท้องถิ่นบริการในชุมชน	0.75	2.00	1.50	1.00	0.00	0.00	0.25	0.25	0.00
6	ชุมชนมีระบบให้บริการด้านความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว	0.00	1.00	0.50	0.00	0.00	1.25	0.25	0.25	0.50
7	สิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชนมีความกลมกลืนกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว	2.00	3.00	2.25	3.00	0.75	0.75	1.00	2.25	3.00
8	มีเส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชนที่เหมาะสม และครบถ้วน	2.50	3.00	2.75	2.50	1.25	1.50	1.00	2.50	2.25
	รวม	10.50	16.00	15.50	14.75	6.25	10.25	7.00	11.50	12.25

ตาราง 31 แสดงการประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
จำแนกด้านการเข้าถึง

ลำดับ	เกณฑ์การประเมิน	สถานที่								
		การตีมีด บ้านร่องตีมีด	โบราณสถานร้างที่บ้านท่ากาน	การแกะสลักไม้บ้านแก้วแสน้อย	การทำตุ๊กตาบ้านดงฮีเหล็ก	การปั้นลึงค์ บ้านเปียง	ภาควัฒนคดี (ตลาดนัดทุ่งฟ้าปด) เทศบาลตำบลยุหว่า	บงกชแปงดงบ้านสะบายะดง	หมู่บ้านไทเขินบ้านต้นหมื่นน้อย	วัดศรีรัตนราษฎร์ บ้านทุ่งเงี้ยว
1	ถนนมีความสะดวกสบายสามารถเข้าถึงได้ง่าย	1.20	1.95	1.95	1.95	1.65	1.20	1.05	1.65	1.80
2	มีความพร้อมด้านการขนส่งมวลชนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	0.30	1.50	0.45	0.45	0.30	1.95	0.15	0.45	1.35
3	มีที่จอดรถเพียงพอสำหรับการรองรับการท่องเที่ยว	0.30	1.50	0.90	1.05	0.15	0.75	1.35	0.90	1.65
4	มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางที่ชัดเจน	0.45	1.65	0.90	0.75	0.00	0.45	0.45	0.90	0.90
5	มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้สื่อไอที เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงและรับรู้	0.15	1.80	0.75	1.65	0.15	0.30	1.20	1.20	1.20
รวม		2.40	8.40	4.95	5.85	2.25	4.65	4.20	5.10	6.90

ตาราง 32 แสดงการประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
จำแนกด้านกิจกรรม

ลำดับ	เกณฑ์การประเมิน	สถานที่								
		การตีพิมพ์ บ้านรุ่งอรุณ	โบราณสถาน แบบบ้าน แบบบ้านแก้วน้อย	การแกะสลัก ไม้บ้านแก้วน้อย	การทำตุ๊กตา บ้านดงฮีเหล็ก	การสืบค้น บ้านเปียง	การวัด วัดป่าตอง (ตลาดนัดทุ่งพาด)	เทศบาล ตำบลเมืองพร้าว	ศูนย์ พัฒนา ตำบล บ้านดงฮีเหล็ก	ศูนย์ พัฒนา ตำบล บ้านดงฮีเหล็ก
1	กิจกรรมการท่องเที่ยวแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน	1.95	1.50	1.65	2.10	1.05	0.75	1.05	1.20	1.20
2	กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้	0.90	0.45	1.20	1.35	0.75	0.30	1.20	0.90	1.05
3	มีกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงกันกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในชุมชนได้	1.35	1.20	1.50	1.50	0.60	0.60	0.90	0.90	1.05
4	กิจกรรมการท่องเที่ยวมีการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรม	0.90	1.80	1.95	1.65	0.75	0.15	0.90	1.65	1.80
	รวม	5.10	4.95	6.30	6.60	3.15	1.80	4.05	4.65	5.10

ตาราง 33 แสดงการประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่
จำแนกด้านการจัดการ

ลำดับ	เกณฑ์การประเมิน	สถานที่									
		การตีพิมพ์ บ้านร้องตีพิมพ์	โบราณสถานสมัยโบราณที่บ้านแบบปกนก	การแกะสลัก บ้านกึ่งแก้วน้อย	การทำตุ๋นที่บ้านดงฮีเหล็ก	การปั้นลึงค์ บ้านเปียง	ภาควิชาภาควิชา (ตลาดนัดตั้งที่ป่าตอง)	เทศบาลตำบลสุเทพ	การทำประติมากรรมที่บ้านดงเปียง	หมู่บ้านไทใหญ่ บ้านต้นหมื่นน้อย	วัดศรีเมรุมาศ บ้านทุ่งเสียว
1	คนในชุมชนมีการวางแผนการท่องเที่ยวร่วมกัน	2.10	4.50	3.00	2.70	0.90	1.50	1.80	3.30	3.60	
2	มีการจัดตั้งชมรม /กลุ่มที่เกี่ยวข้องในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวของในชุมชน	3.30	4.50	4.20	1.80	2.70	0.90	3.90	2.10	1.50	
3	มีการจัดการกับรายได้จากการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนอย่างชัดเจน	0.90	1.80	2.70	1.80	0.90	0.90	3.60	4.50	1.80	
4	มีการจัดการด้านการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเหมาะสม	1.50	0.90	2.10	1.20	0.90	0.90	1.20	2.70	2.10	
5	มีความร่วมมือระหว่างชุมชนและองค์กรที่สนับสนุนด้านการท่องเที่ยว	1.20	3.00	2.70	3.90	1.20	1.50	2.10	2.40	2.40	

ตาราง 33 (ต่อ)

ลำดับ	เกณฑ์การประเมิน	สถานที่								
		การตีมีด บ้านร้องตีมีด	โบราณสถานเรียงท่ากาน บ้านท่ากาน	การแกะสลัก บ้านแก้วแล่น้อย	การทำตุ๊กตา บ้านดงชี้เหล็ก	การปั้นสิงห์ บ้านเปียง	ภาควิวภาคคทาย (ตลาดนัดทุ่งฟ้าบด) เทศบาลตำบลพู่หว่า	การทำกระดาษระดะเบง บ้านดงเปียง	หมู่บ้านไทเขิน บ้านต้นหม่นน้อย	วัดศรีนวงรัฐ บ้านทุ่งเสี้ยว
6	ชุมชนมีการส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการท่องเที่ยว	1.20	3.60	1.80	1.80	2.70	0.60	1.80	1.50	2.10
7	มีการส่งเสริมให้เกิดการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมให้ชุมชนสามารถดำรงรักษาวัฒนธรรมไว้ได้	2.40	4.20	3.30	4.20	2.40	0.90	2.70	3.60	3.30
8	มีการติดตามประเมินผลทางการท่องเที่ยวเพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้น	0.60	1.20	0.60	1.80	0.00	0.60	1.20	0.90	0.60
9	ชุมชนมีการจัดการวางแผนในการรองรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมต่อขีดความสามารถทางการท่องเที่ยวของชุมชน	0.90	2.70	2.70	2.10	0.00	0.90	1.50	2.10	2.70
รวม		14.10	26.40	23.10	21.30	11.70	8.70	19.80	23.10	20.10

ตาราง 34 แสดงภาพรวมการประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	สถานที่	เกณฑ์การประเมิน					รวม	แปลความหมาย
		ด้านสิ่งดึงดูดใจ	ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	ด้านการเข้าถึง	ด้านกิจกรรม	ด้านการจัดการ		
		15	25	15	15	30		
1	การตีมีด บ้านร้องตีมีด	6.15	10.50	2.40	5.10	14.10	38.25	ต่ำ
2	โบราณสถานเวียงท่ากาน บ้านท่ากาน	9.00	16.00	8.40	4.95	26.40	64.75	ปานกลาง
3	การแกะสลัก บ้านก๊วแลน้อย	6.60	15.50	4.95	6.30	23.10	56.45	ปานกลาง
4	การทำตุ๊กตา บ้านดงขี้เหล็ก	9.30	14.75	5.85	6.60	21.30	57.80	ปานกลาง
5	การปั้นสิงห์ บ้านเปียง	3.60	6.25	2.25	3.15	11.70	26.95	ต่ำ
6	กาดวัวกาดควาย (ตลาดนัดทุ่งฟ้าบด) เทศบาลตำบลลยุหว่า	4.95	10.25	4.65	1.80	8.70	30.35	ต่ำ
7	การทำกระดาษสา บ้านดงป่าซาง	4.20	7.00	4.20	4.05	19.80	39.25	ต่ำ
8	หมู่บ้านไทเขิน บ้านต้นแห่น้อย	6.75	11.50	5.10	4.65	23.10	51.10	ปานกลาง
9	วัดศรีนารัฐ บ้านทุ่งเสี้ยว	7.05	12.25	6.90	5.10	20.10	51.40	ปานกลาง

ผลการวิจัยที่ 3 แนวทางการปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

สามารถนำเสนอแนวทางการปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลด้านศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เก็บข้อมูลด้วยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม และสัมภาษณ์แหล่งท่องเที่ยว จำนวน 20 คน มาวิเคราะห์ร่วมกับศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ในการจัดการประเมินแหล่งของชุมชน ทั้ง 9 แหล่ง และสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวไทยและชาวต่างชาติ จำนวน 140 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกับการทบทวนเอกสารงานวิจัย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แล้วจัดประชาคม สรุปตามความคิดเห็น ความต้องการ และข้อเสนอแนะร่วมกันของผู้ร่วมประชุมเสนอออกมาเป็นแนวทางการปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ผลสรุปดังต่อไปนี้

3.1 แนวทางการปรับใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านสิ่งดึงดูดใจ

(Attraction)

การปรับใช้ด้านสิ่งดึงดูดใจให้เกิดคุณค่าทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง มี 5 ด้าน ดังนี้

3.1.1 ด้านประวัติศาสตร์

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตองควรมีการส่งเสริมให้จัดนิทรรศการเรื่องราวของอำเภอสันป่าตองเน้นใช้วัสดุท้องถิ่นหรืออัตลักษณ์ท้องถิ่นมาเป็นตัวนำเสนอหรือเล่าเรื่องราวของพื้นที่โดยเฉพาะงานฝีมือทางหัตถกรรมที่เป็นอาชีพของคนในพื้นที่เป็นทางเลือกในการเข้าร่วม เช่น การแกะสลักไม้เล่าเรื่องสันป่าตอง การทำตุ๊กตาวิถีชีวิตของคนสันป่าตอง เป็นต้น เพื่อให้คนในพื้นที่ นักท่องเที่ยวและผู้ที่มีสนใจเกิดการตระหนัก เข้าใจ และประทับใจถึงคุณค่าของประวัติศาสตร์พื้นที่สันป่าตอง พร้อมทั้งพัฒนาสู่การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์หรือทางวัฒนธรรมของอำเภอต่อไป

2) หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวมีการจัดอบรมหรือสัมมนา เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพทางด้านการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นแก่

ชุมชน ซึ่งบางแหล่งท่องเที่ยวมีการจัดทำพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น แต่ยังไม่สามารถจัดองค์ประกอบให้มีความสวยงามและการถ่ายทอดที่ชัดเจน

3.1.2 ด้านวิทยาศาสตร์

ทางองค์การภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์หรือต่อยอดทางภูมิปัญญา เพื่อให้ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของชุมชนมีการสืบสานกันต่อไป เช่น การหาเครือข่ายพันธมิตรทางด้านวิชาการ อาทิเช่น การพัฒนาคิดค้นเหล็กที่มีคุณสมบัติเหนียวคงทนเหมาะสำหรับการตีมีด การคิดค้นปูนที่มีคุณสมบัติที่เหนียวไม่แห้งเร็วและซ้าจนเกินให้เหมาะสำหรับการปั้น การคิดค้นลวดลายใหม่เพื่อช่างแกะสลักที่สามารถสื่อถึงเอกลักษณ์ในพื้นที่ เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาปัจจัยที่ทำให้ภูมิปัญญาหรือองค์ความรู้ของชุมชนหายไปและไม่มีการสืบทอดนั้น ไม่ได้เพียงแต่วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของคนในพื้นที่เท่านั้น แต่มีเรื่องของวัตถุดิบและอุปกรณ์ที่หมดตามไป

3.1.3 ด้านสุนทรียภาพ

1) ทางภาครัฐ และเอกชนส่งเสริมให้ในท้องถิ่นใช้เอกลักษณ์ หรือลักษณะเด่นของชาติพันธุ์ในการมาปรับใช้ในการแต่งกาย เพื่ออนุรักษ์และรักษาชาติพันธุ์

2) มีการนำเอกลักษณ์ลักษณะเด่นของพื้นที่แต่ละพื้นที่มาตกแต่งภูมิทัศน์เพื่อแสดงออกในลักษณะของสัญลักษณ์สื่อความหมายทางพื้นที่ให้เกิดความสวยงามและสร้างการรับรู้และความประทับใจ เช่น การแกะสลักโคมไฟในการประดับเส้นทางของอำเภอสันป่าตอง ทำตุ๊กตาไทเขินตั้งไว้ตรงหน้าหมู่บ้านต้นแห่น้อย เพื่อนักท่องเที่ยวที่รู้ว่าเดินทางมาถึงสถานที่ เป็นต้น

3.1.4 คุณค่าด้านสังคม

1) ส่งเสริมให้โรงเรียนมีกิจกรรมของนักเรียนในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา สามเณร หรือสร้างเป็นวิชาหัตถกรรมพื้นบ้านสันป่าตองและสอดแทรกการอนุรักษ์ในวัฒนธรรม เช่น การทำตุ๊กตา การแกะสลักไม้ การปั้นปูน การตีมีด ซึ่งอาจจะต้องมีการนำแผนนโยบายสู่กระทรวงการศึกษา เป็นการผลักดันให้พื้นที่อำเภอสันป่าตองเป็นพื้นที่นำร่องในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนของนักเรียน นักศึกษา ระดับมัธยมศึกษา หรือประถมศึกษา ด้วยการให้เด็กนักเรียนมีวิชาเรียนศิลปหัตถกรรมพื้นถิ่นในหลักสูตรวิชา รวมถึงฝึกประสบการณ์สามเณรมีการเรียนศิลปหัตถกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่นเดียวกับวัดศรีปันเงิน วัดในอำเภอสันป่าตองที่มีหลักสูตรให้สามเณรไปเรียนการปั้นปูนลวดลายประดับตกแต่งวัดที่บ้านลุงสมานช่างปั้นสิงห์ บ้านเปียง ทุกวันศุกร์ตลอดทั้งเทอมการศึกษา เป็นต้น

2) การสร้างมาตรการหรือข้อตกลงร่วมกันของคนในพื้นที่ทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น การทำหน้าที่เจ้าบ้านที่ดี การบอกหรือแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในแหล่งอื่นของพื้นที่สันป่าตอง ไม่เอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ไม่ตามใจนักท่องเที่ยวโดยที่ขัดกับหลักวัฒนธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายที่ตั้งขึ้นอยู่เคร่งครัด เป็นต้น และในส่วนของกฎกติกาของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในอำเภอสันป่าตอง ทางวัฒนธรรม เพื่อให้ป้องกันการทำลายวัฒนธรรม เช่น การแต่งกายของนักท่องเที่ยวให้เคารพสถานที่ ไม่ลบหลู่กฎระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อของชุมชน เคารพชุมชนเจ้าของบ้าน ทิ้งขยะในสถานที่ที่จัดไว้และรักษาลิงแวดล้อม เป็นต้น

3.1.5 คุณค่าด้านเศรษฐกิจ

1) สร้างจุดจำหน่ายสินค้าชุมชนและของที่ระลึกในเส้นทางถนนสายหลักคือ ถนน 108 เชียงใหม่-ฮอด มีการนำผลิตภัณฑ์ชุมชนในพื้นที่มาจัดวางจำหน่ายเพื่อการโฆษณาพื้นที่ทางการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตองผ่านผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น การทำมีดของบ้านร่องตีมัดให้มีขนาดเล็กลงสวยงามสามารถเป็นของที่ระลึกได้ การทำพวงกุญแจปูนปั้นโบราณสถานเวียงท่ากาน ตุ๊กตาชุดชนเผ่าของบ้านดงป่าซาง สมุดกระดาษสาหรือกระเป๋ากระดาษสาจากบ้านดงป่าซาง เป็นต้น

2) การจัดการเทศกาลของดีของอำเภอสันป่าตองร่วมกับงานข้าวเหนียวของอำเภอสันป่าตองที่มีการจัดขึ้นทุกปี อาจจะมีการสาธิตกระบวนการผลิตเพื่อสื่อถึงคุณค่าของงานหัตถกรรมฝีมือของชุมชน และเป็นเผยแพร่ภูมิปัญญาชาวบ้าน

3) มีการสนับสนุนให้ชุมชน/คนในชุมชนใช้วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ ที่ผลิตขึ้นภายในชุมชน เช่น บ้านร่องตีมัดเป็นผู้ผลิตเครื่องมือในการแกะสลักให้กับชุมชนบ้านกิวแลน้อย

3.2 แนวทางการปรับใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)

3.2.1 ชุมชนมีการจัดการด้านห้องน้ำในพื้นที่ของตนเองโดยสร้างจากวัสดุท้องถิ่น ตกแต่งรายละเอียดด้วยความคิดสร้างสรรค์แสดงออกถึงความเป็นท้องถิ่นแต่ในแต่ละพื้นที่พร้อมทั้งควบคุมดูแลในเรื่องของความสะอาด เพื่อสร้างความประทับใจและความแปลกใหม่

3.2.2 มีบริการอาหารและเครื่องดื่มไว้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยว

1) ชุมชนมีการจัดทำอาหารเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในเมนูท้องถิ่น มีความสะอาด ถูกหลักอนามัย

2) ส่งเสริมร้านอาหารในพื้นที่ให้มีเมนูท้องถิ่นเพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยวในจุดแวะพักของนักท่องเที่ยวเป็นบางเมนู เป็นสร้างการรับรู้ให้แก่นักท่องเที่ยว

3.2.3 มีการจัดการส่งเสริมให้มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำเที่ยว ซึ่งทางด้านลักษณะของมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการนำเที่ยว ต้องมีความรู้ความเข้าใจประเพณี ความเชื่อ สถานที่ท่องเที่ยวที่มีใจรักการบริการ เพื่อป้องกันการสื่อสารที่ผิดพลาดแก่นักท่องเที่ยวก่อให้เกิดทัศนคติด้านลบต่อสถานที่ ซึ่งบุคคลที่นำเที่ยวอาจจะเป็นกลุ่มเยาวชน หรือปราชญ์ชาวบ้าน หรือกลุ่มผู้สูงอายุที่ว่างงานแล้วยังสามารถให้ความรู้ได้ก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนกลุ่มนี้

3.2.4 ระบบรักษาความปลอดภัยของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว

ทางด้านการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ ควรมีการฝึกอบรมคนในชุมชน กรรมการหมู่บ้าน กรรมการด้านการท่องเที่ยว บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของแหล่งทางการท่องเที่ยวให้มีความรู้และทักษะในการดูแลรักษาความปลอดภัย และให้การช่วยเหลือนักท่องเที่ยว รวมทั้งสามารถประสานงานกับสถานีตำรวจในการส่งสายตรวจเข้าไปในแหล่งทางการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

3.2.5 มีการจัดการระบบขยะ

มีการจัดวางถังขยะให้เหมาะสมกับภูมิทัศน์ของพื้นที่ ทั้งนี้วัสดุที่ใช้ควรเป็นวัสดุท้องถิ่นเหมาะกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม และมีเพียงพอต่อการทิ้งขยะ เพื่อป้องกันการทิ้งขยะไม่เป็นที่ และรณรงค์ให้มีการใช้วัสดุท้องถิ่นในการใส่อาหารหรือบรรจุห่อที่สามารถย่อยสลายได้ง่ายเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ใบตองห่ออาหาร กล่องชานอ้อย ถุงกระดาษ เป็นต้น

3.2.6 การทำป้ายสื่อความหมายข้อมูลทางการท่องเที่ยว

1) ควรมีการจัดทำป้ายข้อมูลของแหล่งทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น

1.1) ป้ายข้อมูลประวัติศาสตร์ของอำเภอสันป่าตองตั้งไว้ที่จุดสาธารณะของพื้นที่ เพื่อให้ผู้ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอำเภอสันป่าตอง สามารถบอกนำเสนอประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสันป่าตองได้อย่างเข้าใจ และมีการเชื่อมโยงไปยังสถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่สันป่าตอง

1.2) ป้ายข้อมูลของแหล่งทางการท่องเที่ยวในแต่ละสถานที่ที่สามารถนำเสนอข้อมูลในแหล่งให้นักท่องเที่ยวเข้าใจได้ง่าย

2) ลักษณะของป้ายที่ใช้สื่อความหมายในพื้นที่

2.1) ป้ายควรมีทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาอื่นๆ ที่สามารถจัดทำได้และสื่อสารให้แก่นักท่องเที่ยวเข้าใจ

2.2) ที่ตั้งของป้ายจะต้องไม่บดบังภูมิทัศน์ในจุดสำคัญๆ ของพื้นที่อำเภอสันป่าตองและสังเกตเห็นได้ง่าย

2.3) ป้ายควรมีความเป็นเอกลักษณ์แสดงถึงอำเภอสันป่าตอง เน้นใช้วัสดุท้องถิ่น หาได้ง่ายพื้นที่

2.4) เนื้อหาของป้ายให้ข้อมูลมีเนื้อหาที่ถูกต้อง ชัดเจน เข้าใจง่าย และทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจในสถานที่มากยิ่งขึ้น

3) ควรมีป้ายบอกข้อกำหนดหรือกฎข้อระเบียบในการปฏิบัติตัวของนักท่องเที่ยวในแหล่งทางการท่องเที่ยวให้มีความชัดเจน เพื่อป้องกันการทำลายวัฒนธรรมและสร้างวัฒนธรรมที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว

3.2.7 มีการนำเสนอข้อมูลพื้นที่ทางการท่องเที่ยวในสื่ออื่นๆ เช่น

1) มีการจัดการเรื่องเว็บไซต์ในการประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวอำเภอสันป่าตองที่สามารถให้ข้อมูลเส้นทาง ที่พัก สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง ที่ชัดเจนและเข้าถึงได้ง่าย

2) มีการจัดทำแผนที่ทางการท่องเที่ยวของสันป่าตอง เช่น แผนที่แบบเห็นภาพได้สามมิติ โดยนำสัญลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ใส่ลงไปแทนตัวพื้นที่ ซึ่งแผนที่นี้สามารถทำเป็นรูปแบบของฝากของที่ระลึก และเพิ่ม QR Code ลงไปในตัวแผนที่ เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการเที่ยวทั้งแผนที่กระดาษ หรือแผนที่ออนไลน์

3) มีการจัดทำคู่มือทางการท่องเที่ยวที่มีขนาดพกพาได้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่สนใจ ซึ่งคู่มือทางการท่องเที่ยวจะแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว พร้อมข้อกำหนดในการท่องเที่ยววัฒนธรรมในอำเภอสันป่าตองอย่างถูกต้อง และให้ความรู้

3.3 แนวทางการปรับใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านการเข้าถึง (Accessibility)

3.3.1 ควรมีป้ายบอกทางยังสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้อง สามารถบอกระยะทาง จุดแวะพัก บนเส้นทาง ได้อย่างเข้าใจง่าย เนื่องจากพื้นที่แหล่งทางวัฒนธรรมบางแหล่งของอำเภอสันป่าตองมีเส้นทางและภูมิทัศน์ข้างทางที่คล้ายคลึงกัน อีกทั้งไม่มีป้ายบอกทางที่ชัดเจนและเห็นได้ชัด ทำให้เกิดการหลงทางและเข้าถึงได้ยาก

3.3.2 ในแหล่งทางการท่องเที่ยวควรบริการที่จอดรถให้เพียงพอและเหมาะสมต่อนักท่องเที่ยว เช่น สร้างพื้นที่ศูนย์กลางทางการท่องเที่ยว (Center point) และสามารถจอดรถ

ร่วมกันได้อย่างเพียงพอ แล้วสามารถให้นักท่องเที่ยวใช้บริการรถขนส่งมวลชนพาเที่ยวชมแหล่งทางการท่องเที่ยวในพื้นที่

3.3.3 มีบริการยานพาหนะนำเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยว

1) มีการสนับสนุนให้มีบริการรถขนส่งสาธารณะ ไปยังแหล่งท่องเที่ยวของในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง หรือจัดทำรถที่ให้บริการพาเที่ยวยังสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอสันป่าตอง เช่น รถราง รถขนส่งมวลชน เป็นต้น เพราะบางพื้นที่มีที่จอดรถไม่เพียงพอ

2) มีบริการรถจักรยานให้เช่าในพื้นที่ของอำเภอสันป่าตอง ยานพาหนะทางเลือกที่ตอบสนองต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวบริเวณใกล้เคียง

3.3.4 มีการจัดการเส้นทางที่เชื่อมต่อกับท่องเที่ยว เช่น

1) มีการทำเส้นทางเดินเท้าในแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถเดินได้สะดวกไม่ขัดต่อภูมิทัศน์ทางการท่องเที่ยว และไม่มีสิ่งกีดขวางวางอยู่บนทางเท้า เน้นใช้วัสดุท้องถิ่น

2) บนพื้นผิวถนนควรมีช่องทางสำหรับการปั่นจักรยาน เพื่อเอื้ออำนวยต่อนักท่องเที่ยวที่ปั่นจักรยานในการท่องเที่ยว

3) มีการจัดการหรือมาตรการในใช้เส้นทางทางการท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่อำเภอสันป่าตองถนนส่วนใหญ่จะเป็นเส้นทางผ่านไปยังอำเภออื่นๆ หรือจังหวัดอื่นๆ โดยรถบรรทุกขนาดใหญ่ที่วิ่งผ่าน ก่อให้เกิดพื้นถนนมีการชำรุด หน้าพื้นผิวถนนไม่ราบเรียบและเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย

3.3.5 มีการส่งเสริมให้ใช้สื่อโซเชียลมีเดียและ Social media มาสร้างการประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ โดยมีแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การประกวดหนังสือโดยมีฉากแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตองเป็นจุดร่วม การถ่ายภาพประกวด การถ่ายภาพและแชร์ผ่าน social media อื่นๆ เช่น facebook Instagram line เป็นต้น

3.4 แนวทางการปรับใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านกิจกรรม (Activity)

แนวทางการปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตองทางด้านกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว เน้นการสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตองที่สะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ของคนอำเภอสันป่าตอง มีรายละเอียด ดังนี้

3.4.1 จัดทำเส้นทางทางการท่องเที่ยวเส้นทางประวัติศาสตร์ เน้นเรื่องราวที่มีประวัติศาสตร์เกี่ยวเนื่องกัน หรือเป็นแหล่งที่สามารถเล่าเป็นเรื่องราวเดียวกันหรือเชื่อมต่อกันได้

เช่น นมัสการพระเจ้าออกลังวัดศรีนวรรัฐ ชมภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพระสุธน มโนราห์ แวะเที่ยวเวียงท่ากานโบราณสถานพันปี เดินทางชมสถาปัตยกรรมไทเขินเรือนไม้พื้นถิ่น บ้านต้นแห่น้อย และชิมอาหารไทเขิน เป็นต้น

3.4.2 จัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวศิลปหัตถกรรม และวิถีชีวิต เน้นให้นักท่องเที่ยวสัมผัสวิถีชาวบ้านอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น การแกะสลักไม้ที่บ้านกิวแลน้อย หรือ การทำตุ๊กตาบ้านตุ๊กตาเชียงใหม่ของฝากที่นักท่องเที่ยวทำเองและแวะทำห่อด้วยกระดาษสาบ้านดงป่าซาง เป็นต้น

3.4.3 จัดทำโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวระยะสั้น เที่ยว 1 วัน โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ค้างคืนในพื้นที่ เพราะจากการสำรวจนักท่องเที่ยวนิยมเที่ยวมีกลุ่มที่นิยมไปกลับ และตัวอำเภอสันป่าตองอยู่ไม่ไกลจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ทำให้โปรแกรมเที่ยวระยะสั้นเพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้

3.4.4 จัดโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวระยะยาว โดยเน้นกลุ่มที่เข้ามาศึกษาดูงานในพื้นที่ เพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งการเรียนรู้ทางด้านศิลปวัฒนธรรม

3.4.5 จัดกิจกรรมย้อนรอยอดีตหวนคืนอดีตเมืองสันป่าตอง เช่น การนั่งวัวล้อ เกวียนเที่ยวชมสถานที่วัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง เหมือนกับการนั่งรถม้าชมเมืองลำปาง เป็นต้น

3.4.6 จัดทำปฏิทินเทศกาล หรืองานประเพณี โดยนำเสนอกิจกรรมในแต่ละช่วงฤดูกาลของอำเภอสันป่าตอง ซึ่งเน้นกิจกรรมของแต่ละพื้นที่มารวบรวมเป็นเทศกาลตลอดทั้งปี พร้อมทั้งเชื่อมโยงเข้ากับแหล่งทางการท่องเที่ยวในพื้นที่

3.5 แนวทางการปรับใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ด้านการจัดการ (Management)

3.5.1 มีการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเหมาะสม และส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง

1) จัดตั้งองค์กร หรือชมรมท่องเที่ยวของพื้นที่อำเภอสันป่าตอง โดยผู้นำหลักในการจัดการเป็นคนในพื้นที่ในส่วนของอำเภอสันป่าตอง เนื่องจากชุมชนหลายชุมชนมีความพร้อมและต้องการเข้าร่วมกัน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่อำเภอสันป่าตอง แต่ไม่มีแกนนำหลักในการช่วยผลักดัน และช่วยให้คำปรึกษา

2) องค์กรภาครัฐหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องผลักดันให้มีการสร้างการมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน คนในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง จัดตั้งกลุ่มหรือ

องค์การทางการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง โดยเน้นเอื้อประโยชน์ให้กับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยชุมชนเป็นขับเคลื่อนให้เกิดและสามารถต่อยอดหรือเชื่อมโยงเข้ากับกลุ่มย่อยในพื้นที่กลุ่มอื่นๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง

3) ผลักดันให้กลุ่มคณะกรรมการชุมชนในการดูแลจัดสรรเรื่องราวได้จากการท่องเที่ยวของพื้นที่อย่างยุติธรรม

4) ควรมีการเก็บสถิตินักท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง เพื่อดูแลสุขภาพการบริการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง

5) มีการจัดการควบคุมดูแลเรื่องความสะอาดของพื้นที่สาธารณะและในแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสะอาด มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

3.5.2 มีการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและสืบทอดกิจกรรมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในพื้นที่สันป่าตอง

1) มีการจัดตั้งโดยกลุ่มหรือชมรมเพื่อการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีโดยผลักดันให้กลุ่มเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม

2) ส่งเสริมให้จัดกิจกรรมสืบสาน ตามรอยวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ตระหนักถึงคุณค่า เกิดการคงอยู่ และสืบทอดต่อไป

3) กลุ่มองค์กรภาครัฐหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีการจัดการให้องค์ความรู้ทางด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างถูกต้องและถูกวิธี

บทที่ 5

บทสรุป

จากการศึกษาเรื่อง “การปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อจัดทำแนวทางการปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการศึกษาวิจัยแบบผสมผสานเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย วัตถุประสงค์ที่ 1 ศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยประเมินจากนักท่องเที่ยว

แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยประเมินจากนักท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการสุ่มโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) มีวิธีการคัดเลือกแบบบังเอิญ (Accidental sampling) เนื่องจากกลุ่มประชากร คือนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในช่วงตั้งแต่ 1 มิถุนายน-31 กรกฎาคม 2558 พื้นที่อำเภอสันป่าตอง ซึ่งทางพื้นที่ไม่มีการเก็บสถิติจำนวนนักท่องเที่ยว ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นเก็บนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในช่วงเวลาดังกล่าวของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อดูศักยภาพของทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุตั้งแต่ 21-30 ปี มีการรับรู้ข้อมูลเพื่อเดินทางท่องเที่ยวโดยเพื่อน มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งชอบเดินทางมากับเพื่อน แหล่งที่ชอบเดินทางมาท่องเที่ยวที่อำเภอสันป่าตองและแหล่งพื้นที่ใกล้เคียงคือแหล่งธรรมชาติ วัด และแหล่งศิลปหัตถกรรม ใช้จ่ายต่อครั้งที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอสันป่าตองต่ำกว่า 1,000 บาท พาหนะที่ใช้ในการเดินทางคือรถยนต์ส่วนตัว มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ พบว่า ชุมชนมีความเป็นเจ้าบ้านที่ดีมีมิตรไมตรีต้อนรับอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.94$) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพียงพอต่อการบริการทางการท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำ, ไฟ

อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$) ด้านการเข้าถึง พบว่า ถนนมีความสะดวกสบายเข้าถึงได้ง่ายอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$) ด้านกิจกรรม พบว่า กิจกรรมที่ทำร่วมกันได้ทั้งคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$)

สรุปผลการวิจัย วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และแบบประเมินศักยภาพ พร้อมการทบทวนเอกสารทางวิชาการ ตำรา รายงานหนังสือ บทความ รายงานวิจัยจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่าพื้นที่ทางวัฒนธรรม จำนวน 9 แหล่ง ได้แก่ 1) การตีมีด บ้านร้องตีมีด 2) การแกะสลักไม้ บ้านกิวแลน้อย 3) การทำตุ๊กตา บ้านดงขี้เหล็ก 4) การปั้นสิงห์ บ้างเปียง 5) กาดวัวกาดควาย (ตลาดนัดทุ่งฟ้าบด) เทศบาลตำบลยุหว่า 6) การทำกระดาษสา บ้านดงป่าซาง 7) หมู่บ้านไทเขิน บ้านต้นแห่น้อย 8) โบราณสถานเวียงท่ากาน บ้านท่ากาน 9) วัดศรีนารัฐ บ้านทุ่งเลี้ยวในประเด็นต่อไปนี้

1.คุณค่า (Value)

จากการเก็บรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม คือ ตัวแทนจากแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กลุ่มผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 45 คน ในประเด็นของด้านคุณค่าสามารถแบ่งออกได้ดังนี้ คือ ด้านประวัติศาสตร์ ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านสุนทรียภาพ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลการศึกษาดังนี้

การตีมีด บ้านร้องตีมีด ด้านประวัติศาสตร์ คือ ความสำคัญของมีดกับวิถีชีวิตคนล้านนา ทางด้านวิทยาศาสตร์ในเรื่องของภูมิปัญญาและความชำนาญต่อกระบวนการสร้างคมมีด ด้านสุนทรียภาพรูปทรงของมีดที่เหมาะสมสำหรับการใช้งานที่ต่างกัน รวมถึงการสร้างเครื่องหล่อหุ้มใบมีดและด้ามจับของมีด อีกทั้งด้านสังคมการทำงานร่วมกันของช่างตีมีดและการสืบทอด และด้านเศรษฐกิจเป็นการสร้างรายได้จากการผลิตมีด

การแกะสลักไม้ บ้านกิวแลน้อย ด้านประวัติศาสตร์ คือ การกำหนดการแกะสลักไม้ในอำเภอสันป่าตอง ส่วนด้านวิทยาศาสตร์ การคัดสรรคุณสมบัติของไม้ที่ใช้ในการแกะสลัก ด้านสุนทรียภาพ คือ ฝีมือช่างในการสลักลวดลายบนผืนไม้ ด้านสังคม คือ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนต่อการแกะสลัก ด้านเศรษฐกิจ การสร้างรายได้จากการแกะสลักไม้

การทำตุ๊กตา บ้านดงขี้เหล็ก ด้านวิทยาศาสตร์ คือ การผลิตตุ๊กตาด้วยดินที่ผลิตเซรามิค ด้านสุนทรียภาพ คือ ความงามของเครื่องแต่งกายของชุดตุ๊กตา ด้านสังคม คือ

สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่นผ่านการแต่งกายของชุดตุ๊กตา ด้านเศรษฐกิจ คือ การจ้างงานภายในชุมชนคงชีพเหล็ก

การปั้นสิงห์ บ้างเปียง ด้านประวัติศาสตร์ คือ ความสำคัญของงานปั้นสิงห์ในล้านนา ด้านวิทยาศาสตร์ คือ เทคนิคของช่างในการทำให้ปูนแห้งเร็ว ด้านสุนทรียภาพ คือ ลวดลายและความอ่อนช้อยของรูปปั้น ด้านสังคม คือ ความเชื่อของคนล้านนาต่อสิงห์ประจำวัด ด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างรายได้

กาตวัวกาตควาย (ตลาดนัดทุ่งฟ้าบด) เทศบาลตำบลยุหว่า ด้านประวัติศาสตร์ คือ จุดแลกเปลี่ยนการค้าขายในสมัยอดีต ด้านสุนทรียภาพ คือ บรรยากาศของการซื้อขายแลกเปลี่ยนวัวควายและสินค้าท้องถิ่นพื้นถิ่น ด้านสังคม คือ วัว ควาย กับวิถีชีวิตคนล้านนาที่ถูกลดความสำคัญ ส่วนทางด้านเศรษฐกิจ คือ จุดแลกเปลี่ยนสินค้าท้องถิ่นของพื้นที่

การทำกระดาษสา บ้านดงป่าซาง ด้านประวัติศาสตร์ คือ ความสำคัญของกระดาษสาในพุทธศาสนาของล้านนา ด้านวิทยาศาสตร์ คือ การนำวัสดุพืชมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ ด้านสุนทรียภาพ คือ ประยุกต์ลวดลายเพื่อความสวยงามจากธรรมชาติบนผลงาน ด้านสังคม คือ การรวมกลุ่มของคนในชุมชน ด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างรายได้

หมู่บ้านไทเขิน บ้านต้นแห่น้อย ด้านประวัติศาสตร์ คือ การเข้ามาของชาติพันธุ์ไทเขินในล้านนา ด้านวิทยาศาสตร์ คือ ลักษณะการสร้างที่อยู่อาศัยของชาติพันธุ์ไทเขินและการรักษาด้วยหมอพื้นบ้านหรือหมอเป่า ด้านสุนทรียภาพ คือ ความงามของสถาปัตยกรรมเรือนไทเขินบ้านต้นแห่น้อย และของใช้ของชาวไทเขินที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ในบ้านต้นแห่น้อย เช่น ผ้าทอไทเขิน เครื่องเขิน เครื่องเคียน ด้านสังคม คือ การตระหนักถึงชาติพันธุ์ไทเขินในพื้นที่ล้านปาดองด้วยเอกลักษณ์ภาษาพูดไทเขินที่มีในพื้นที่บ้านต้นแห่น้อย ด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว

โบราณสถานเวียงท่ากาน บ้านท่ากาน ด้านประวัติศาสตร์ คือ เมืองที่เกิดขึ้นก่อนเมืองเชียงใหม่ และเป็นเพียงเมืองหน้าด่านหรือเมืองบริวาร ด้านสุนทรียภาพ คือ ร่องรอยของศิลปะในโบราณสถาน ด้านสังคม คือ การร่วมแรงร่วมใจในการปกป้องโบราณสถานของกลุ่ม อ.ส.ม.ส. ด้านเศรษฐกิจ คือ สร้างรายได้จากการท่องเที่ยว

วัดศรีนารัฐ บ้านทุ่งเสี้ยว ด้านประวัติศาสตร์ คือ เป็นวัดที่เจ้าหลวงองค์สุดท้ายของเมืองเชียงใหม่มาบูรณปฏิสังขรณ์ ด้านสุนทรียภาพ คือ ความสวยงามของจิตรกรรมฝาผนัง ด้านสังคม คือ ศูนย์รวมทางจิตใจ ด้านเศรษฐกิจ คือ การท่องเที่ยวทำให้วัดได้รับการพัฒนา

2. การประเมินศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลหลัก จำนวน 5 คน คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปวัฒนธรรม ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ตัวแทนจากพัฒนาการอำเภอสันป่าตอง และตัวแทนจากสมาคมมัคคุเทศก์เชียงใหม่ พบว่า การจัดการศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ การทำตุ๊กตาบ้านดงขี้เหล็ก เป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพที่สุด 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โบราณสถานเวียงท่ากาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพมากที่สุด 3) ด้านการเข้าถึง โบราณสถานเวียงท่ากาน บ้านท่ากาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพมากที่สุด 4) ด้านกิจกรรม การทำตุ๊กตาบ้านดงขี้เหล็ก เป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพที่สุด 5) ด้านการจัดการ เข้าถึง โบราณสถานเวียงท่ากาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพมากที่สุด

สรุปผลการวิจัย วัตถุประสงค์ที่ 3 จัดทำแนวทางการปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

จากการประชาคมเพื่อหาแนวทางการปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดังนี้

ด้านสิ่งดึงดูดใจ ทางด้านประวัติศาสตร์มีการจัดทำพิพิธภัณฑ์ในระดับอำเภอและระดับท้องถิ่นพร้อมทั้งการส่งเสริมจากภาครัฐในของการเก็บรักษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทางด้านวิทยาศาสตร์มีการผลักดันสร้างองค์ความรู้ใหม่การคงอยู่ของแหล่งทรัพยากรและการสร้างวัตถุประสงค์ก่อนให้เกิดการคงอยู่และต่อยอดทางปัญญา ด้านสุนทรียภาพนำเสนอความงามที่เป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่นำเสนอในรูปแบบการแต่งกายและภูมิทัศน์ของพื้นที่ ทางด้านสังคมส่งเสริมนักเรียนให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าในสิ่งที่ท้องถิ่นและอนุรักษ์รักษาสืบทอดต่อไป พร้อมทั้งการสร้างวัฒนธรรมในการปฏิบัติตัวของเจ้าบ้านกับนักท่องเที่ยวในปฏิบัติตนในพื้นที่ทางวัฒนธรรม และทางด้านเศรษฐกิจผลักดันให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนมีการซื้อขายในด้านของที่ระลึก และสนับสนุนให้ใช้วัสดุ เครื่องมือทางการผลิต ที่ผลิตขึ้นในพื้นที่อำเภอสันป่าตองพร้อมทั้งพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวให้เกิดการหมุนเวียนของเศรษฐกิจในพื้นที่

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก จัดการเรื่องของสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้มีความสะดวกสบายเอื้ออำนวยต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ อาหารเครื่องดื่ม มัคคุเทศก์นำเที่ยว การรักษาความปลอดภัย และการจัดการเรื่องขยะ การทำป้ายสื่อความหมายทางการ

ท่องเที่ยวในพื้นที่ การนำเสนอข้อมูลพื้นที่ทางการท่องเที่ยวในสื่ออื่นๆ เพื่อส่งเสริมและรองรับนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ เหมาะสม ไม่ขัดกับวิถีชีวิต ภูมิทัศน์ของคนในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง และเกิดการใช้วัตถุดิบท้องถิ่น

ด้านการเข้าถึง ควรมีการจัดทำสื่อให้สามารถเข้าไปถึงแหล่งทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตองให้มากขึ้น เช่น บ้ายบอกทาง สถานที่จอดรถอย่างเพียงพอและเอื้ออำนวย มีบริการรถขนส่งสาธารณะ เพื่อไปยังสถานที่ท่องเที่ยว มีเส้นทางที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์โดยสื่อทัศน์และ Social media เพื่อให้เกิดการเข้าถึงพื้นที่มากยิ่งขึ้น

ด้านกิจกรรม จัดทำเป็นเส้นทางทางการท่องเที่ยวเส้นทางประวัติศาสตร์ เส้นทางศิลปหัตถกรรม การจัดโปรแกรมระยะสั้นสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่ค้างคืนและโปรแกรมระยะยาวสำหรับกลุ่มศึกษาดูงาน อีกทั้งจัดทำกิจกรรมย้อนรอยอดีตเพื่อให้ตระหนักถึงประวัติศาสตร์ในพื้นที่ และจัดทำปฏิทินเทศกาลประเพณี โดยเน้นให้กิจกรรมที่มีเกิดตลอดทุกๆ เดือนของปี โดยมุ่งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวที่มาร่วมกัน

ด้านการจัดการ มีการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเหมาะสม และส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง เช่น การจัดตั้งองค์กรทางการท่องเที่ยว การบริหารจัดการภายในชุมชนและแหล่ง การสร้างเครือข่ายองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และการสร้างความเชื่อมโยงของกลุ่มย่อย การผลักดันให้ชุมชนมีส่วนร่วมและบริหารจัดการด้วยชุมชน ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม พื้นฟู และสืบทอดกิจกรรมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในพื้นที่สันป่าตอง

อภิปรายผลการวิจัย วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยประเมินจากนักท่องเที่ยว

ศักยภาพของทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จากนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุตั้งแต่ 21-30 ปี มีการรับรู้ข้อมูลเพื่อเดินทางท่องเที่ยวโดยเพื่อน มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว ชื่นชอบเดินทางมากับเพื่อน แหล่งที่ชอบเดินทางมาท่องเที่ยวที่อำเภอสันป่าตองและแหล่งพื้นที่ใกล้เคียงคือ แหล่งธรรมชาติ วัด และแหล่งศิลปหัตถกรรม ใช้จ่ายต่อครั้งที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอสันป่าตอง ต่ำกว่า 1,000 บาท พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง คือ รถยนต์ส่วนตัว มีความคิดเห็นต่อที่มีต่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจพบว่า ชุมชนมีความเป็นเจ้าบ้านที่ดีมีมิตรไมตรีต้อนรับอยู่ใน

ระดับมาก ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก พบว่า มีสิ่งแวดล้อมความสะดวกขั้นพื้นฐานเพียงพอต่อการบริการทางการท่องเที่ยว ได้แก่ น้ำ, ไฟ อยู่ในระดับมาก ด้านการเข้าถึง พบว่า ถนนมีความสะดวกสบายเข้าถึงได้ง่ายอยู่ในระดับมาก ด้านกิจกรรม พบว่า กิจกรรมที่ทำร่วมกันได้ทั้งคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชุสิทธิ์ัน จันท์เชื้อ และคณะ (2556) ในเรื่องการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรม ในประเด็นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการบริการที่ได้รับในด้านต่างๆ ในพื้นที่โดยเฉพาะด้านการให้บริการ (Service) ที่เปี่ยมไปด้วยอัธยาศัยไมตรี การสร้างความอบอุ่น ความสำนึกในความเป็นเพื่อนมนุษย์ และทางด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มีศักยภาพในการรองรับ เชื่อมโยงโครงข่ายทางการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมลงตัว ก่อให้เกิดการวางแผนของพื้นที่ เพื่อพัฒนาสู่การท่องเที่ยว ดังนั้นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมพื้นที่ควรมีการส่งเสริมทางด้านกิจกรรมในพื้นที่ให้หลากหลายมากขึ้น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวกับตัวชุมชน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยว และยังคงสอดคล้องกับมานิตา มัตนาวี, 2544 (อ้างอิงใน สุจิตตราภา พันธุ์วิไล, 2545) ผลผลิตขั้นสุดท้ายของการท่องเที่ยว คือ “ความรู้สึกที่ดี” ภายหลังจากการท่องเที่ยวเป็นการจะสร้าง “ความฝัน” หรือ “ความรู้สึกที่ดี” ให้แก่นักท่องเที่ยวนั้นจะต้องเน้นที่การวางแผนทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในทุกๆ ด้าน ด้วยการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบันให้ได้ โดยที่ มีการจัดการทรัพยากรต่างๆ เพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ในขณะที่ยังคงสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศไว้ด้วย

อภิปรายผลการวิจัย วัตถุประสงค์ที่ 2 ศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง มีความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตท้องถิ่น แหล่งโบราณสถาน และศาสนสถาน ทำการรวบรวมและทำการศึกษา เพื่อหาศักยภาพของทรัพยากร และทำการวิเคราะห์ออกมาในมิติทางด้านประวัติศาสตร์ ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านสุนทรียภาพ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ ซึ่งทำให้เห็นถึงการเชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์ สะท้อนถึงรูปแบบของวัฒนธรรมที่ถูกปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวิถีชีวิต และการรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามา เพื่อการดำรงชีพของคนในชุมชน พร้อมทั้งเกิดการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม ก่อให้เกิดวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่ต่างออกไปจากเดิม แต่ยังคงหลงเหลือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต บางส่วนที่ยังคงเปลี่ยนแปลงไปไม่หมด

ดังนั้น จึงเกิดการตระหนักความเปลี่ยนแปลงนี้ และทำให้มั่นคงอยู่ถึงแม้ว่าจะไม่เหมือนเดิมเช่นในอดีต แต่ปรับให้เข้ากันกับวิถีวัฒนธรรมในสังคมปัจจุบัน พร้อมทั้งการอนุรักษ์สิ่งเดิมที่ยังคงหลงเหลืออยู่ ซึ่งสอดคล้องกับนิติ ภัครพันธุ์ (2556) ที่ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมที่ต่างกันเข้าสองวัฒนธรรมมาประสมกัน จะเรียกว่า การคลุกเคล้าทางวัฒนธรรม จนเกิดความกลมกลืนที่คนในท้องถิ่นนั้นมีวัฒนธรรมร่วมกัน เป็นวิถีชีวิตที่ในอีกด้านหนึ่งมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง มีความแตกต่างไม่มากนักน้อย จากวัฒนธรรมข้างเคียง ซึ่งอีกด้านหนึ่งก็มีการเปลี่ยนแปลงจากการปรับตัวกับสิ่งใหม่ๆ และอิทธิพลต่างๆ ที่เคลื่อนเข้ามาจากภายนอก ดังนั้นชีวิตผู้คนในท้องถิ่นในแต่ละแห่ง จึงมีความซับซ้อนเป็นชีวิตที่มีความยืดหยุ่น เคลื่อนไหวอยู่เสมอ เพื่อตอบรับการเปลี่ยนแปลง และยังสอดคล้องกับ กระทรวงวัฒนธรรม (2556) ที่กล่าวว่า วัฒนธรรมคือ วิถีการดำเนินชีวิต (The Way of Life) ของคนในสังคม นับตั้งแต่การกิน การอยู่ การแต่งกาย การทำงาน การพักผ่อน การแสดงอารมณ์ การสื่อความ การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ การแสดงความสุขทางใจ และหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต โดยแนวทางการแสดงถึงวิถีชีวิตนั้นอาจจะมาจากเอกชน หรือคณะบุคคลทำเป็นตัวอย่าง และคนส่วนใหญ่ก็ปฏิบัติตามสืบต่อกันมา วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลา เมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ วิธีใหม่ที่ใช้แก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า ซึ่งอาจทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยม และในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมเดิม

ดังนั้นความหลากหลายของวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในอำเภอสันป่าตองที่ได้กล่าวมาสามารถนำไปสู่มรดกทางวัฒนธรรม และศักยภาพของทรัพยากรที่จะนำไปสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของพื้นที่ในด้านการท่องเที่ยว แต่ทั้งนั้นในบางพื้นที่ยังต้องมีการพัฒนาศักยภาพด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น สิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก การเข้าถึง กิจกรรม และการจัดการ ให้ถูกหลักกระบวนการพร้อมทั้งคงอยู่สืบต่อไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมว่าจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ให้สามารถสืบต่อไปถึงคนรุ่นหลัง มีการจัดการอย่างยั่งยืน ทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือกระทบน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ รพีพงศ์ อินตะสีบ (2550) ที่ได้กล่าวถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่ ต้องศึกษาความเป็นไปได้ของพื้นที่ก่อนที่จะวางแผนนำการท่องเที่ยวสู่พื้นที่ โดยการประเมินความพร้อมของปัจจัยภายในและภายนอกก่อนที่จะส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทางด้านสิ่งดึงดูดใจที่ตระหนักถึงคุณค่าทางลักษณะกายภาพไม่เหมือนกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ในส่วนของด้านการเข้าถึงนั้น ตระหนักถึงความยากง่าย

ในการคมนาคม ความคุ้มค่าในการเดินทาง ความปลอดภัย และในด้านสิ่งแวดล้อม โดยตระหนักถึงโครงสร้างพื้นฐานทางด้านการท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกัน เช่น ที่พัก ร้านอาหาร เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อจัดทำแนวทางการปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

แนวทางการปรับใช้ทรัพยากรทางการวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จะมุ่งเน้นการใช้วัตถุโบราณในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งแวดล้อม ความสะดวก ด้านการเข้าถึง ด้านกิจกรรมและส่วนด้านการจัดการ มีการบริหารจัดการพื้นที่อย่างเหมาะสม และส่งเสริมการท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง พร้อมทั้งผลักดันให้ชุมชนมีส่วนร่วมและบริหารจัดการด้วยชุมชน ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม พื้นฟู และสืบทอดกิจกรรมประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในพื้นที่สันป่าตอง ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของกับ ธนิก เลิศชาญฤทธิ (2554) ในเรื่องของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนที่สามารถแบ่งออกเป็น 3 เรื่อง คือ การใช้ (Use) การพัฒนา (Development) การพิทักษ์และดูแลรักษา (Protection/Maintenance) ซึ่งทั้งสามเป็นแนวทางที่ซับซ้อนกันและเป็นสิ่งที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ในแง่ของการใช้ประโยชน์ โดยต้องคำนึงถึงสมรรถนะการรองรับของทรัพยากรนั้นเป็นที่ยั่งยืน การพัฒนาเพื่อหาวิธีที่เหมาะสม หรือการคิดค้นวิธีที่ดีและถูกต้อง เพื่อรองรับการใช้ทรัพยากรให้สอดคล้องกับสมรรถภาพการรองรับของทรัพยากร และการรักษาทรัพยากรวัฒนธรรมไม่ให้เกิดเสื่อมสภาพ ถูกทำลาย หรือสูญหาย และยังคงสอดคล้องแนวคิดของเกรียงไกร เกิดศิริ (2551) ในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม คือ การที่ชุมชนเข้าใจ ตระหนักถึง เรียนรู้ และเห็นคุณค่า มีจิตมุ่งอนุรักษ์รักษาไว้ และยังคงสอดคล้องกับแนวคิดของ Australia ICOMOS (2013), วิชชุรย์ เหลียวรุ่งเรือง (2552) ในการจัดการมรดกวัฒนธรรมในประเด็นของการประเมินคุณค่า ทั้งคุณค่าในภาพรวม และคุณค่าเฉพาะแต่ละด้าน เช่น คุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางวิทยาการ คุณค่าทางสุนทรียภาพ คุณค่าทางโบราณคดี คุณค่าทางศิลปกรรม คุณค่าทางสถาปัตยกรรม และการศึกษาคุณค่าในเรื่องของ ขนาด โครงสร้าง และวัสดุ เพื่อนำมาต่อยอดทางเศรษฐกิจด้วยการปรับใช้หรือการประยุกต์ตามหลักแนวคิดด้านการประยุกต์ของ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2554) ที่ว่าด้วย “การประยุกต์” คือ การนำสิ่งใดมาปรับใช้อย่างเหมาะสมกับบริบทแวดล้อมที่เป็นอยู่ ซึ่งอาจจะนำมาปรับใช้นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่เดิม เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ด้วยความคิดสร้างสรรค์ก่อให้เกิดสิ่งใหม่ และถูกใช้ประโยชน์ต่อบุคคลในวงกว้าง

อย่างไรก็ตามสิ่งเหล่านี้จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย ถ้าขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในพื้นที่สันป่าตอง ซึ่งสอดคล้องกับ นิรมล พงศ์สถาพร (2551) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษาแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาว ตำบลห้วยขุนราม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี พบว่าลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นลักษณะการรวมตัวกันของคนในหมู่บ้านโป่งมะนาว ทั้งที่เป็นกลุ่มทางการและไม่ทางการ โดยที่กิจกรรมต่างๆ ของแต่ละกลุ่มที่เกิดขึ้นนั้น เป็นไปตามแต่ละลักษณะของกลุ่มโดยที่มีกลุ่มแกนนำ คือ ชุมชนอนุรักษ์แหล่งโบราณคดี เกิดขึ้นก่อนที่จะพัฒนาก่อเกิดกลุ่มอื่นๆ ตามมา โดยเน้นการพัฒนาที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยวต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นขั้นตอนและกระบวนการของการมีส่วนร่วมที่สร้างขึ้น โดยมีปัจจัยชัดเจน คือ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดอาชีพใหม่ คือ จัดทำของที่ระลึกสร้างรายได้ให้กับกลุ่มแม่บ้านโป่งมะนาวเป็นอย่างมาก ส่งผลต่อรายได้โดยรวมของหมู่บ้านที่สูงขึ้น และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในหมู่บ้านโป่งมะนาว และสอดคล้องของ รัฐกรณ์ แสงโชติ (2554) ได้กล่าวถึงประชาชนด้านการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเทศบาลตำบลปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าข้อจำกัดด้านเวลาเป็นปัญหาที่สำคัญสุดในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว และมีการประชาสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐผู้ประกอบการ ประชาชนกลุ่มเดิม (อาศัยอยู่ที่นี้มากกว่า 15 ปี) และประชาชนกลุ่มใหม่ (อพยพมาอยู่และเข้ามาทำงาน) ที่ประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงและไม่มีการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการ ซึ่งจากการประเมินมีส่วนร่วมของทั้ง 4 กลุ่ม มีระดับการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และทุกกลุ่มเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและประเพณี ทำให้เห็นว่าภาครัฐควรที่จะเข้ามาบริหารจัดการ และให้ความสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พร้อมกับเป็นผู้ที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะเทศบาลเมืองปายที่เป็นองค์กรส่วนท้องถิ่นจะต้องทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ กับผู้ประกอบการมีความเข้าใจตรงกัน และเข้ามาจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาวิจัย พบว่า การปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรม จะเกิดขึ้นได้อย่างประสบความสำเร็จ ประชาชน กลุ่มผู้นำชุมชน องค์กรภาครัฐ และหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องมีส่วนร่วมในการเข้ามาพัฒนาอย่างจริงจัง และเข้ามาช่วยเหลือทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. จากการศึกษาวิจัย พบว่า พื้นที่อำเภอสันป่าตองเป็นสังคมเมืองกึ่งชนบท ทำให้พื้นที่ได้รับอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ก่อให้เกิดการเลือนหายวิถีชีวิตชุมชน ดังนั้น ควรส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม เพื่อการอนุรักษ์และไม่ให้เลือนหาย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรที่จะทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้ทั้งภาครัฐและท้องถิ่นมีความเข้าใจที่ตรงกัน

2. ควรทำการศึกษากลุ่มวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในอำเภอสันป่าตองที่ยังคงหลงเหลืออยู่กระจัดกระจายไปตามพื้นที่ของอำเภอสันป่าตอง เพื่อพัฒนาสู่การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และทางประวัติศาสตร์ของอำเภอสันป่าตอง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรรณิกา พิมพ์ศรี. (2554). **ระเบียบวิธีวิจัยและการพัฒนาทางการท่องเที่ยว**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ..
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). **ประกาศคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ เรื่อง แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2559**. กรุงเทพฯ.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2556). **การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม** สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2555, จาก <http://www.m-culture.go.th/index.php/th/2013-07-03-04-45-31>
- กฤษดา ชูย์อารักษ์. (2552). **การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาบ้านลวงเหนือ ตำบลลวงเหนือ อำเภออดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่**. ค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- เกรียงไกร เกิดศิริ. (2551). **ชุมชนกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: อุษาคเนย์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2554). **การคิดเชิงประยุกต์** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ชัดเชส มีเดีย จำกัด.
- ไกรยุทธ ไชยพรหม. (2554). **ทัศนคติของประชาชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวหาดสะกอม อย่างยั่งยืน**. ค้นคว้าแบบอิสระ รป.ม., มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาเชิงหัตถกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2557). **ท่องเที่ยวเรียนรู้ภูมิปัญญาล้านนาเชิงหัตถกรรม**. สืบค้นเมื่อ 3 กันยายน 2555, จาก <http://www.handicrafttourism.com>
- จิราวรรณ กาวิละ. (2544). **ทางเลือกของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาหมู่บ้านวัลลาย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- จุฑามาศ คงสวัสดิ์. (2550). **การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เมืองโบราณอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ.
- ชูสิทธิ์ จันทร์เชื้อ และคณะ. (2556). **การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรม**. โครงการวิจัยร่างฉบับสมบูรณ์, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), กรุงเทพฯ.

- ชูวิทย์ ศิริโชคเวชกุล. (2544). การท่องเที่ยวเชิงชุมชนและการจัด Home Stay (Community Based Tourism and Home Stay). **จุลสารการท่องเที่ยว (เม.ย.-มิ.ย.2554)**, ฉบับที่ 20.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. (2544). **รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มน้ำแม่วาง**. โครงการวิจัย, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. เชียงใหม่.
- ชาวลิต สัยเจริญ. (2557). การตั้งถิ่นฐานและที่อยู่อาศัยชาวล้านนา. ใน โครงการล้านนาคดีศึกษา, **ล้านนาคดีศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 1, หน้า 270-277)**. เชียงใหม่: สุเทพการพิมพ์.
- ฐาปนีย์ เครือระยา. (2553). **พัฒนาการของรูปแบบเรือนไม้พื้นถิ่นและความเชื่อเกี่ยวกับเรือนไทเขิน เปรียบเทียบระหว่างเมืองเชียงใหม่ สหภาพมากับอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณิชาพันธ์ เอี่ยมเพ็ชร. (2555). **การท่องเที่ยวไทยในอาเซียนและทิศทางหลังเปิด AEC**. สืบค้นเมื่อ 19 กรกฎาคม 2556, จาก <http://www.thai-aec.com/518>
- ดิษฐ์ ดันตาไพบุลย์. (2552). **พื้นเผ่าพันธุ์คนเมือง (พิมพ์ครั้งที่ 1)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงเทพ.
- เต็มสิริ บุญยสิงห์. (2532). **ตุ๊กตาไทย. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน**. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2558, จาก <http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=13&chap=6&page=t13-6-l.htm>
- ธนิช เลิศชาญฤทธ์. (2554). **การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 1)**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ธัญญ์กมล ทองดีษา. (2550). **การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ตำบลแม่พูล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์**. โครงการวิจัย, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- นิติกร ภัครพันธุ์. (2556). **ชีวิตถิ่นที่คลุกเคล้า ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี, พหุวัฒนธรรมนิยม (พิมพ์ครั้งที่ 1, 205-229)**. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- นิรมล พงศ์สถาพร. (2551). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษาแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาว ตำบลห้วยขุนราม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร. (2555). **การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย: คุณสมบัติการวัดเชิงจิตวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 1)**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุรุษรักษ์ กาญจนวรรณิชย์. (2558). **ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ “เถ้าแกลบของเหลือสารพัดประโยชน์”**. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2558,

จาก <https://www.mtec.or.th/index.php/2013-05-29-09-06-21/2013-05-29-09-39-49/865->

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพฯ: บริษัท เพรสแอนด์ดีไซน์ จำกัด.
- บุปผา วงษ์พันธุ์ทา. (2544). **การประเมินศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- แผ่นดิน อุณจะนำ, (2552). **การส่งเสริมอัตลักษณ์พื้นที่ถิ่นของกาต้าวควายทุ่งฟ้าบดเชียงใหม่เพื่อการท่องเที่ยวชุมชน**. วิทยานิพนธ์ สศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ฝ่ายวิจัยไม้กรมป่าไม้. (2558). **องค์ความรู้ไม้สักไทย**. สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2558, จาก forprod.forest.go.th/forprod/KM/PDF/teak.pdf
- พรพิไล เลิศวิชา และอรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. (2546). **ชุมชนหมู่บ้านลุ่มน้ำขาน** (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: ธารปัญญาเอ็ดดูเคชั่น.
- พีชเกษตรไทย. (2558). **รวมสาระด้านพืชเกษตร และเทคนิคต่างๆ**. สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2558, จาก <http://puechkaset.com/%E0%B8%95%E0%B9%89%E0%B8%99%E0%B8%88%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B8%88%E0%B8%B8%E0%B8%A3%E0%B8%B5/>
- ภูสวัสดี้ สุขเลี้ยง. (2545). **การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยโป่งผาลาด อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- มธุรส ปราบไฟรี. (2543). **ศักยภาพของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว: กรณีศึกษาชุมชนไทยทรงดำ บ้านเขาย้อย ตำบลเขาย้อย อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี**. ค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2555). **วัฒนธรรมกับการท่องเที่ยว** (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- รพีพงศ์ อินตะสีบ. (2550). **การศึกษาศักยภาพของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวชนบท: กรณีศึกษาชุมชนบ้านสามขา ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง**. ค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

- รัฐกรณ์ แสงโชติ. (2554). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในเทศบาลตำบลปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน**. ค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- จำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2547). **หลักการจัดการการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน**. สืบค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2555, จาก <http://lib.dtc.ac.th/article/tourism/0010.pdf>
- รุ่งรัตน์ หัตถกรรม. (2545). **แนวทางการพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวใหม่ ตำบลนาโพธิ์ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ละเอียด ศิลาน้อย. (2550). **การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร.
- วาลิกา แสนคำ. (2545). **การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วิฑูรย์ เหลือวงรุ่งเรือง. (2552). **การอนุรักษ์การจัดการมรดกวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: ศูนย์การบริหารจัดการการศึกษาทั่วไป, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิลักษณ์ ศรีป่าซาง. (2547). **ดาดเมือง** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: ปิรมิต.
- ศูนย์บริการข้อมูลการลงทุน จังหวัดเชียงใหม่. (2554). เรื่อง การตลาดท่องเที่ยวเชิงรุก 2555-2556. **สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่**. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2555, จาก <http://www.tisccm.m0c.go.th/group7.php>
- ศูนย์บริการข้อมูลการลงทุน จังหวัดเชียงใหม่. (2554). เรื่อง สถิตินักท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2553. **สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงใหม่**. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2555, จาก <http://www.tisccm.moc.g0.th/group7.php>
- ศูนย์สถาปัตยกรรมล้านนาเชียงใหม่. (2558) **ประติมากรรมรูปสัตว์** สืบค้นเมื่อ 22 สิงหาคม 2558, จาก <http://www.lanna-arch.net/art/architecture1>
- สมโชติ อ่องสกุล. (2558). **ชุมชนช่างในเวียงเชียงใหม่: ประวัติศาสตร์ชุมชน** (พิมพ์ครั้งที่ 1). เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- สร้อยสวัสดิ์ อ่องสกุล. (2552). **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). เรื่อง ภาวะเศรษฐกิจไทย ไตรมาสที่ 1/2555 และแนวโน้มปี 2555. **สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ**. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2555, จาก <http://www.nesdb.g0.th/Default.aspx?tabid=487555> และแนวโน้มปี 2555

- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (1 มีนาคม 2554). **นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2555–2559.**
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 1. (2556). (20 สิงหาคม 2558). **แผนการพัฒนามากุ่มจังหวัด.** สืบค้นเมื่อ 22 สิงหาคม 2558
จาก http://www.osmnorth-n1.moi.go.th/new/index_2
- สุจิตราภา พันธุ์วิไล. (2545). **รูปแบบการจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา บ้านหล່อซา (อาซ่า) ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย.** การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สุดชีวัน นันทวัน ณ อยุธยา. (2551). **การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง.** ค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สุวิภา จำปาวัลย์. (2550). **ศักยภาพและการจัดการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์วัฒนธรรมในตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน.** โครงการวิจัย, เครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, กรุงเทพฯ.
- สุวิภา จำปาวัลย์. (2557). **ศิลปหัตถกรรมล้านนา. ใน โครงการล้านนาคดีศึกษา, ล้านนาคดีศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 1, หน้า 270–277).** เชียงใหม่: สุเทพการพิมพ์.
- หน่วยกรมศิลปากรที่ 4 เชียงใหม่ กองโบราณคดี (2532). **เวียงท่ากาน 1 รายงานการขุดแต่งและบูรณะโบราณสถาน (พิมพ์ครั้งที่ 1).** กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์สมพันธ์ จำกัด.
- อนุ เนินหาด. (2557). **อดีต สันป่าตอง (พิมพ์ครั้งที่ 1).** เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์.
- อุษณีย์ กิตกำธร. (2558). **ระบบออนไลน์ หน่วยวิจัยการประยุกต์ใช้ความรู้ทางโลหะวิทยาสำหรับการขึ้นรูปโลหะ (IMIARU).** สืบค้นเมื่อ 5 สิงหาคม 2558.
จาก http://personal.sut.ac.th/heattreatment/context/Strengthening_In_Steels.html
- Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of Psychological Test (5th ed.).** New York: Harper Collins.
- McIntosh, Robert W. and Goeldner, Charles R. (1986). **Tourism Principles, Practices, Philosophies. (5th ed.).** New York : John Wiley and Sons, Inc.
- Australia ICOMOS. (2013). **The Burra Charter: The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance.** Burwood: Deakin University.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง
จังหวัดเชียงใหม่ โดยการประเมินจากนักท่องเที่ยว

ประกอบการทำวิทยานิพนธ์

เรื่อง การปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง: แบบประเมินศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการประเมินจากนักท่องเที่ยว เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต เรื่อง การปรับใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

แบบประเมินมีทั้งหมด 3 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล
2. พฤติกรรมนักท่องเที่ยว
3. ศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ดังนั้นผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์เวลาของท่านเพื่อช่วยตอบแบบสอบถาม ซึ่งจะนำผลที่ได้ไปเป็นส่วนประกอบของงานวิทยานิพนธ์ และผู้ตอบมีอิสระในการตอบตามความเป็นจริง โดยเติมเครื่องหมาย ✓ ใน เพื่อแสดงถึงความคิดเห็นของท่านลงในแบบสอบถาม

ขอแสดงความนับถือ

อำพร กันทา

นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยพะเยา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ

- 1) ชาย 2) หญิง

2. อายุ

- 1) อายุต่ำกว่า 20 ปี 2) อายุตั้งแต่ 21 – 30 ปี
 3) อายุตั้งแต่ 31 – 40 ปี 4) อายุตั้งแต่ 41 – 50 ปี
 5) อายุตั้งแต่ 51 – 60 ปี 6) อายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพ

- 1) โสด 2) สมรส
 3) คบกันแบบแฟน 4) หย่าร้าง
 5) แยกกันอยู่ 6) หม้าย

4. ระดับการศึกษา

- 1) ประถมศึกษา 2) มัธยมศึกษาตอนต้น
 3) มัธยมศึกษาตอนปลาย 4) ปวส./ อนุปริญญา
 5)ปริญญาตรี 6)ปริญญาโท
 7)ปริญญาเอก 8) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

5. เฉลี่ยระดับรายได้ต่อเดือน

- 1) ต่ำกว่า 5,000 บาท 2) 5,001-10,000 บาท
 3) 10,001-15,000 บาท 4) 15,001-20,000 บาท
 5) 20,001-25,000 บาท 6) 25,001-30,000 บาท
 7) 30,001-35,000 บาท 8) 35,001-40,000 บาท
 9) 40,001-45,000 บาท 10) 45,001 บาท ขึ้นไป

6. อาชีพ

- 1) นักเรียน/นักศึกษา 2) ข้าราชการ
 3) พนักงานบริษัทเอกชน 4) ธุรกิจส่วนตัว
 5) เกษียณอายุ 6) แม่บ้าน
 7) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

7. สัญชาติ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมนักท่องเที่ยว

8. การรับรู้ข้อมูลเพื่อเดินทางท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1) บริษัทนำเที่ยว	☐ 2) โทรทัศน์/วิทยุ
☐ 3) ครอบครัว	☐ 4) เพื่อน
☐ 5) เว็บไซต์	☐ 6) สื่อสิ่งพิมพ์
☐ 7) อื่นๆ (โปรดระบุ).....	

9. วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1) เลือกซื้อสินค้าของที่ระลึก	☐ 2) เดินทางท่องเที่ยว
☐ 3) ประชุม/สัมมนา/ศึกษาดูงาน	☐ 4) ติดต่อธุรกิจ
☐ 5) เยี่ยมญาติ/เพื่อน	☐ 6) เป็นทางผ่านเพื่อไปยังสถานที่อื่นๆ
☐ 7) อื่นๆ (โปรดระบุ).....	

10. ลักษณะการท่องเที่ยวในครั้งนี้

☐ 1) มาคนเดียว	☐ 2) มากับครอบครัว
☐ 3) มากับเพื่อน	☐ 4) มากับกลุ่มทัวร์
☐ 5) มาทำงาน	☐ 6) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

11. ท่านชอบเดินทางท่องเที่ยวในอำเภอสันป่าตองจำนวนกี่คน

☐ 1) จำนวน 1 คน	☐ 2) จำนวน 2- 5 คน
☐ 3) จำนวน 6 - 10 คน	☐ 4) จำนวน 11- 15 คน
☐ 5) จำนวน 16-20 คน	☐ 6) จำนวน มากกว่า 20 คน ขึ้นไป

12. แหล่งท่องเที่ยวที่ท่านชอบเดินทางมาท่องเที่ยวในอำเภอสันป่าตอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1) วัด	☐ 2) หมู่บ้าน
☐ 3) แหล่งทางศิลปะ ทัศนกรรม	☐ 4) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
☐ 5) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	☐ 6) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

13. การใช้จ่ายเงินต่อครั้งที่มาท่องเที่ยวในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนเฉลี่ยเท่าไร

☐ 1) ต่ำกว่า 1,000 บาท	☐ 2) 1,001- 1,500 บาท
☐ 3) 1,501 - 2,000 บาท	☐ 4) 2,001-2,500 บาท
☐ 5) 2,501-3,000 บาท	☐ 6) 3,001-3,500 บาท
☐ 7) 3,501-4,000 บาท	☐ 8) 4,001-4,500 บาท
☐ 9) 4,501-5,000 บาท	☐ 10) มากกว่า 5,001 ขึ้นไป

14. ในการเดินทางมาท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ท่านได้ไปพักที่ไหน

- 1) โรงแรม/รีสอร์ท 2) บ้านญาติ
- 3) บ้านเพื่อน 4) เกตส์เฮาส์
- 5) โฮมสเตย์ 6) วัด
- 7) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

15. พาหนะที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

- 1) รถมอเตอร์ไซด์ 2) รถยนต์ส่วนตัว
- 3) รถตู้ 4) รถรับจ้าง
- 5) รถประจำทาง 6) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ลำดับที่	ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว	ค่าความสำคัญ				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1.ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction)						
1.1	มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นทางวัฒนธรรม					
1.2	มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์					
1.3	มีบรรยายกาศที่ทำให้ซึมซับถึงวัฒนธรรมวิถีชีวิตของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
1.4	ชุมชนมีความเป็นเจ้าบ้านที่ดี มีมิตรไมตรีต้อนรับ					
2.ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก						
2.1	มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพียงพอต่อการบริการทางการท่องเที่ยว อันได้แก่ น้ำ, ไฟ					
2.2	มีจุดให้บริการห้องน้ำสะอาดและเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว					
2.3	มีร้านอาหารและเครื่องดื่มเพียงพอต่อการบริการแก่นักท่องเที่ยว					
2.4	สามารถบริการข้อมูลการจองทัวร์ผ่านทางโทรศัพท์และทางอินเทอร์เน็ต					
2.5	มีบริการมัคคุเทศก์นำเที่ยวในชุมชน					

ตาราง (ต่อ)

ลำดับที่	ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว	ค่าความสำคัญ				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
2.6	สิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชนมีความกลมกลืนกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม					
2.7	มีเส้นทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่เหมาะสม และครบถ้วน					
2.8	มีสิ่งอำนวยความสะดวกบริการแก่ผู้สูงอายุและผู้พิการด้วย เช่น ห้องน้ำ					
3. ด้านการเข้าถึง (Accessibility)						
3.1	ถนนมีความสะดวกสบายเข้าถึงได้ง่าย					
3.2	มีความพร้อมของด้านการขนส่งมวลชนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เช่น รถประจำเส้นทางท่องเที่ยว, รถราง, เป็นต้น					
3.3	มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางชัดเจน					
3.4	สถานที่จอดรถมีบริการที่เพียงพอต่อการท่องเที่ยว					
3.5	สถานที่ท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล					
3.6	มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้สื่อไอที					
4. ด้านกิจกรรม (Activity)						
4.1	กิจกรรมการท่องเที่ยวแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน					
4.2	เป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันได้ทั้งคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว					
4.3	เป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้และการตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม					
4.4	ในพื้นที่ทางการท่องเที่ยวมีความหลากหลายทางด้านกิจกรรม					
4.5	มีกิจกรรมที่ทำให้ตระหนักถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรม					

ตาราง (ต่อ)

ลำดับที่	ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวน	ค่าความสำคัญ				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
5. ด้านการบริหารจัดการ						
5.1	ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม					
5.2	มีการจัดการเรื่องขยะและจัดเก็บ					
5.3	มีการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนในชุมชน					
5.4	มีการจัดการด้านการสื่อความหมายของพื้นที่ เช่น การทำป้ายสัญลักษณ์, การคู่มือนำเที่ยว เป็นต้น					
5.5	มีการจัดการดูแลและฟื้นฟูแหล่งทางการท่องเที่ยว					

ข้อเสนอแนะ

**Opinions on Cultural Tourism of San Pa Tong District, Chiang Mai Province
For Thesis**

**Title: Cultural Tourism Resources Adaptation, San Pa Tong District, Chiang Mai
Province**

Introduction: Questionnaire for Opinions on Cultural Tourism of San Pa Tong District, Chiang Mai Province. This questionnaire is part of a Master's Thesis in Title: Cultural Tourism Resources Adaptation, San Pa Tong District, Chiang Mai Province, Program in Hotel and Tourism Management, School of Management and Information Science, University of Phayao

This *questionnaire consists of* three sections

1. Personal Details
2. Tourist's Behavior
3. Opinions on Cultural Tourism of San Pa Tong District, Chiang Mai Province in

Rating Values

Therefore, researcher would like to invite you take part in this *research* which will be in the Thesis. This questionnaire allows you to choose your true opinions. Please tick ✓ appropriate boxes in all questions. Thank you for taking the time to complete this survey.

Yours truly

Amporn Kanta

Researchers

School of Management and Information Sciences

University of Phayao, Phayao Province.

**Opinions on Cultural Tourism of San Pa Tong District,
Chiang Mai Province.**

Part 1 Personal Details

1. Gender

- 1) Male 2) Female

2. Age

- 1) Under 20 2) 21 – 30
 3) 31 – 40 4) 41 – 50
 5) 51 – 60 6) 61 and upper

3. Marital Status

- 1) Single 2) Married
 3) In a relationship 4) Devorced
 5) Separated 6) Widow

4. Education

- 1) Primary School 2) Secondary School
 3) High School 4) Diploma
 5) Bachelor Degree 6) Master Degree
 7) Doctor / Ph.D. 8) Others (Please Specify).....

5. Monthly Income (Approximately)

- 1) Less than 5,000 THB 2) 5,001–10,000 THB
 3) 10,001–15,000 THB 4) 15,001–20,000 THB
 5) 20,001–25,000 THB 6) 25,001–30,000 THB
 7) 30,001–35,000 THB 8) 35,001–40,000 THB
 9) 40,001–45,000 THB 10) 45,001 THB or more

6. Occupation

- 1) Student 2) Government Officer
 3) Employee 4) Business Owner
 5) Retired 6) House Wife
 7) Others (Please Specify).....

7. Nationality (Please Specify).....

Part 2 Tourist's Behavior

8. Source of information about travelling to San Pa Tong District? (You can select more than 1 answer)

☐ 1) Travel Agency	☐ 2) Television / Radio
☐ 3) Family	☐ 4) Friends
☐ 5) Websites	☐ 6) Printed Articles; Magazine, Banner, Newspaper
☐ 7) Others (Please specify).....	

9. Reasons for visiting San Pa Tong District? (You can select more than 1 answer)

☐ 1) To buy local products / souvenirs	☐ 2) Sight Seeing
☐ 3) Meeting / Conference / Excursions	☐ 4) Business trip
☐ 5) Visiting Family and Friends	☐ 6) Travelling through
☐ 7) Others (Please specify).....	

10. Type of tourism? (You can select more than 1 answer)

☐ 1) Travelling alone	☐ 2) Travelling with family
☐ 3) Travelling with friends	☐ 4) Travelling with a tour group
☐ 5) Intention of working	☐ 6) Others (Please specify).....

11. How many people would you prefer to travel with in San Pa Tong District?

☐ 1) 1 person	☐ 2) 2– 5 people
☐ 3) 6 – 10 people	☐ 4) 11– 15 people
☐ 5) 16–20 people	☐ 6) More than 20 people

12. What are your favourite places in San Pa Tong? (You can select more than 1 answer)

☐ 1) Temples	☐ 2) Local Villages
☐ 3) Arts and Handicraft Area	☐ 4) Culture Study Centre
☐ 5) Nature sights	☐ 6) Others (Please specify).....

13. How much money have you spent overall for your trip to San Pa Tong District?

☐ 1) Less than 1,000 THB	☐ 2) 1,001– 1,500 THB
☐ 3) 1,501 – 2,000 THB	☐ 4) 2,001–2,500 THB
☐ 5) 2,501–3,000 THB	☐ 6) 3,001–3,500 THB
☐ 7) 3,501–4,000 THB	☐ 8) 4,001–4,500 THB
☐ 9) 4,501–5,000 THB	☐ 10) More than 5,001THB

14. Where do you stay in at San Pa Tong District?

- 1) Hotel/Resort
 2) Relative's/family's house
 3) Friend's house
 4) Guesthouse
 5) Home Stay
 6) In a temple
 7) Others (Please specify).....

15. What form of transportation did you use to get to San Pa Tong District?

- 1) Motorcycle / Scooter
 2) Personal car
 3) Van
 4) Taxi
 5) Public transport
 6) Others (Please specify).....

Part 3 Opinions on Cultural Tourism of San Pa Tong District, Chiang Mai Province.

Rating Values: 5 = excellent / 4 = good / 3 = average / 2 = below average / 1 = poor

No.	Tourist's Opinions	Rating				
		5	4	3	2	1
1. Attraction						
1.1	The attraction's cultural uniqueness					
1.2	The attractions are important to Thai history					
1.3	How much does San Pa Tong District make you feel you are experiencing part of the real Thai culture?					
1.4	How friendly and welcoming are the local people?					
2. Facilities						
2.1	Are there enough standard basic facilities such as water and electricity provided?					
2.2	Amount of toilets and bathroom provided for tourists.					
2.3	Are there enough dining facilities?					
2.4	Bookings availability and information via telephone and internet?					

No.	Tourist's Opinions	Rating				
		5	4	3	2	1
2.5	Availability of local guides in the surrounding villages?					
2.6	How do the local villages facilities fit in with the natural surroundings?					
2.7	Standard of roads and footpaths inside the villages?					
2.8	Facilities provided for disabled and elderly people?					
3. Accessibility						
3.1	Standard of roads getting to San Pa Tong District?					
3.2	Readiness of public transportations to access San Pa Tong District?					
3.3	Road side directions such as signs to get to San Pa Tong District?					
3.4	Are there enough car parking area?					
3.5	Attractions can be visited in any seasons?					
3.6	Standard of advertising and availability of information for San Pa Tong District?					
4. Activity						
4.1	How much the activities represent the local's uniqueness?					
4.2	How much do you feel the activities integrate both local people and visitors together?					
4.3	Shares knowledge and awareness to protect Cultural Resources?					
4.4	Are there various activities provided?					
4.5	The activities help people to realize about Cultural preservation?					
5. Management						
5.1	How much do you feel the local communities are participating in managing cultural tourism in their areas?					

No.	Tourist's Opinions	Rating				
		5	4	3	2	1
5.2	Is the area kept clean?					
5.3	Amount local staff and volunteers share and exchange cultural knowledge?					
5.4	Teaching of local ways, communications and meanings such as signs banner, guidebook, etc.					
5.6	Level of maintenance for the attractions?					

More Suggestions ?

ภาคผนวก ข แบบประเมินศักยภาพของชุมชนด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ประเมินศักยภาพของชุมชนด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ แบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 3) ด้านการเข้าถึง 4) ด้านกิจกรรม 5) ด้านการบริหารจัดการ โดยการนำคะแนนที่ได้ไปเทียบระดับมาตรฐานศักยภาพชุมชน

ระดับมาตรฐานศักยภาพชุมชน

ค่าคะแนน (ร้อยละ)	ระดับมาตรฐาน	องค์ประกอบ	สัดส่วน (ร้อยละ)	คะแนนเต็ม	ค่าคะแนนที่ได้	คะแนนประเมิน
ระดับคะแนน 81 – 100	ดีมาก	1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ	15	18		
ระดับคะแนน 66-80	ดี	2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	25	24		
ระดับคะแนน 51-65	ปานกลาง	3) ด้านการเข้าถึง	15	15		
ระดับคะแนน 50 หรือน้อยกว่า	ต่ำ	4) ด้านกิจกรรม	15	12		
		5) ด้านการบริหารจัดการ	30	27		
		รวม	100	96		

เกณฑ์การให้คะแนน

การให้คะแนนพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยว มีศักยภาพของชุมชน และคุณสมบัติตรงตามดัชนีชี้วัดข้อใดมากที่สุดและจะให้คะแนนในข้อที่เห็นว่ามีศักยภาพในข้อนั้นเพียงข้อเดียว ทั้งนี้จะมีค่าการให้คะแนนตั้งแต่ 0 คะแนน ถึง 3 คะแนน หรือ 0 คะแนน ,1 คะแนน และ 3 คะแนน หรือ 0 คะแนน และ 3 คะแนน โดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมาย รอบหมายเลขที่ต้องการในช่องคะแนน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน

รายการข้อมูลตามเกณฑ์การประเมิน	รายละเอียดข้อมูล
ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	
ผู้ประเมิน	
ที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว	
ประเมินเมื่อ วันที่ เดือน พ.ศ.	

ตอนที่ 2 เกณฑ์การประเมินมาตรฐานแยกรายดัชนี

รายการดัชนี	มาตรดัชนี	ค่าคะแนน	รายละเอียด
1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ	1.1 แหล่งท่องเที่ยวมีความสมบูรณ์ทางด้านวัฒนธรรม	0	ไม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
		1	เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
		2	เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และเป็นพื้นที่ที่หาดูได้ยาก
		3	เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม พร้อมกับเป็นศูนย์การเรียนรู้และมีอนุรักษ์สืบทอดต่อไป
	1.2 แหล่งท่องเที่ยวมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก	0	ไม่เป็นที่รู้จัก
		1	ระดับท้องถิ่น
		2	ระดับชาติ
		3	ระดับนานาชาติ

ตอนที่ 2 (ต่อ)

รายการดัชนี	มาตรดัชนี	ค่าคะแนน	รายละเอียด
	1.3 แหล่งท่องเที่ยวมีความงดงามทาง ศิลปวัฒนธรรม	0	ไม่มี
		1	มีความงดงาม ประทับใจ น้อย
		2	มีความงดงาม ประทับใจ ปานกลาง
		3	มีความงดงาม ประทับใจ มากที่สุด
	1.4 แหล่งท่องเที่ยวมีความสำคัญทาง ประวัติศาสตร์	0	ไม่มีความชัดเจนของประวัติศาสตร์
		1	ไม่มีรายละเอียดการเชื่อมกับประวัติศาสตร์ของเมือง แต่มีความสำคัญกับ ประวัติศาสตร์ในหมู่บ้าน
		2	มีรายละเอียดเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการสร้างเมืองเชียงใหม่
		3	มีรายละเอียดเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาก่อนการสร้าง เมืองเชียงใหม่
1.5 มีบรรยายภาคที่ทำให้นักท่องเที่ยวซึมซับถึง วัฒนธรรม วิถีชีวิตของแหล่งท่องเที่ยว	0	ไม่สามารถรับรู้ได้ถึงบรรยายภาคของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	
	1	นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมกับแหล่งทางการท่องเที่ยวด้วย การมอง	
	2	นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้ถึงวัฒนธรรมกับแหล่งทางการท่องเที่ยวด้วย ได้แก่ การมอง การสัมผัส และการได้กลิ่น	
	3	นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมกับแหล่งทางการท่องเที่ยวด้วย การมอง การสัมผัส การได้กลิ่น และการรับรส เป็นต้น	

ตอนที่ 2 (ต่อ)

รายการดัชนี	มาตรดัชนี	ค่าคะแนน	รายละเอียด
	1.6 มีรายละเอียด เรื่องราวข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวที่ทำให้เกิดความน่าสนใจ	0	ไม่มีรายละเอียดเรื่องราว
		1	มีรายละเอียดเรื่องราว แต่ไม่เกิดความน่าสนใจ
		2	มีรายละเอียดเรื่องราว และที่น่าสนใจ
		3	มีรายละเอียดเรื่องราว ที่น่าสนใจ และยังสามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	2.1 ชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ได้แก่ น้ำและไฟฟ้า	0	ไม่มีน้ำและไฟฟ้า
		1	มีน้ำ และไฟฟ้า แต่ยังไม่ครอบคลุม
		2	มีน้ำ และไฟฟ้า อย่างทั่วถึงภายในชุมชน
		3	มีน้ำ และไฟฟ้า อย่างทั่วถึงภายในชุมชนและสามารถบริการทางการท่องเที่ยวได้
	2.2 ชุมชนมีจุดบริการห้องน้ำที่สะอาดและเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว	0	ไม่มีห้องน้ำบริการ
		1	มีห้องน้ำบริการ
		2	มีห้องน้ำบริการอย่างเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว
		3	มีการบริหารจัดการความสะอาด มีจำนวนเพียงพอและรองรับนักท่องเที่ยวที่มีลักษณะพิเศษ เช่น ผู้พิการและผู้ชรา
	2.3 ชุมชนมีร้านอาหารและเครื่องดื่ม บริการแก่นักท่องเที่ยว	0	ไม่มีบริการอาหาร
		1	มีร้านอาหารบริการ
		2	ร้านอาหาร มีความสะอาด และบริการที่ดี
		3	ร้านอาหาร มีความสะอาด บริการที่ดีและราคาไม่แพง

ตอนที่ 2 (ต่อ)

รายการดัชนี	มาตรฐานนี้	ค่าคะแนน	รายละเอียด
	2.3 ชุมชนมีร้านอาหารและเครื่องดื่ม บริการแก่นักท่องเที่ยว	0	ไม่มีบริการอาหาร
		1	มีร้านอาหารบริการ
		2	ร้านอาหาร มีความสะอาด และบริการที่ดี
		3	ร้านอาหาร มีความสะอาด บริการที่ดีและราคาไม่แพง
	2.4 ชุมชนมีสินค้าของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว	0	ไม่มีสินค้าของที่ระลึกบริการ
		1	มีของที่ระลึกบริการ แต่ไม่มีความหลากหลาย
		2	มีของที่ระลึกไว้บริการ และมีความหลากหลาย แต่ไม่เน้นเรื่องความมีเอกลักษณ์
		3	มีของที่ระลึกที่หลากหลายและให้ความสำคัญกับการมีเอกลักษณ์ของชุมชน
	2.5 มีบริการมัคคุเทศก์ท้องถิ่นบริการในชุมชน	0	ไม่มีบริการมัคคุเทศก์
		1	มีบริการมัคคุเทศก์
		2	มัคคุเทศก์มีความเชี่ยวชาญ หรือมัคคุเทศก์น้อย
		3	มัคคุเทศก์มีความความเชี่ยวชาญและสื่อสารมากกว่า 2 ภาษา
	2.6 ชุมชนมีระบบให้บริการด้านความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว	0	ไม่มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย
		1	มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย บางเวลา
		2	มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยอยู่ที่ป้อมยามตลอดเวลา
		3	มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำตำแหน่งต่างๆ ที่สำคัญ

ตอนที่ 2 (ต่อ)

รายการดัชนี	มาตรดัชนี	ค่าคะแนน	รายละเอียด
	2.7 สิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชนมีความกลมกลืนกับภูมิทัศน์วัฒนธรรม สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว	0	ไม่มีความกลมกลืนทางวัฒนธรรม
		1	มีความกลมกลืนทางด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่
		2	มีความกลมกลืนทางด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่ และตอบสนองความต้องการของแหล่งท่องเที่ยว
		3	มีความกลมกลืนทางด้านภูมิทัศน์วัฒนธรรม สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในพื้นที่ ตอบสนองความต้องการของแหล่งท่องเที่ยว และมีความสวยงาม
	2.8 มีเส้นทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่เหมาะสม และครบถ้วน	0	ไม่มีเส้นทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน
		1	มีเส้นทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนไม่กี่เส้นทาง
		2	มีเส้นทางการท่องเที่ยวครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวบ้างแต่ยังไม่ครบถ้วน
		3	มีเส้นทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนไปยังแหล่งท่องเที่ยวและความสะดวกสบาย
3. ด้านการเข้าถึง	3.1 ถนนมีความสะดวกสบายสามารถเข้าถึงได้ง่าย	0	พื้นผิวถนน ขรุขระและมีฝุ่นตลอดทาง
		1	พื้นผิวถนน ขรุขระบ้าง และมีฝุ่นบ้าง
		2	พื้นผิวถนนเรียบเป็นส่วนใหญ่
		3	พื้นผิวถนนเรียบตลอดเส้นทางไปถึงตัวแหล่งท่องเที่ยว และไปยังแหล่งอื่นๆ
	3.2 มีความพร้อมด้านการขนส่งมวลชนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว	1	มีรถสาธารณะผ่านจนถึงปากทางแหล่ง และต้องจ้างรถรับจ้างเข้าแหล่งท่องเที่ยว
		2	มีรถสาธารณะผ่านจนถึงตัวแหล่งท่องเที่ยวเพียงไม่กี่ช่วงต่อวัน
		3	มีรถสาธารณะผ่านจนถึงตัวแหล่งท่องเที่ยว ตลอดทั้งวัน

ตอนที่ 2 (ต่อ)

รายการดัชนี	มาตรดัชนี	ค่าคะแนน	รายละเอียด
	3.3 มีที่จอดรถเพียงพอสำหรับการรองรับการท่องเที่ยว	0	ไม่มีที่จอดรถ
		1	มีที่จอดรถ ไม่ทั่วถึง
		2	มีที่จอดรถเพียงพอต่อนักท่องเที่ยวและมีความสะอาด
		3	มีที่จอดรถเพียงพอต่อนักท่องเที่ยว มีความสะอาด และตอบสนองต่อบุคคลกลุ่มพิเศษ เช่น ผู้พิการและผู้สูงอายุ
	3.4 มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางที่ชัดเจน	0	ไม่มีป้ายสัญลักษณ์
		1	มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางบ้าง แต่ไม่ทั่วถึง
		2	มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางที่ชัดเจน และสัญลักษณ์ที่บอกเส้นทางชัดเจน
		3	มีป้ายสัญลักษณ์บอกทางที่ชัดเจน และสัญลักษณ์ที่บอกเส้นทางชัดเจน มากกว่า 2 ภาษา
	3.5 มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารของแหล่งท่องเที่ยวโดยใช้อีเมลเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงและรับรู้	0	ไม่มีการประชาสัมพันธ์
		1	มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เพียงอย่างเดียว
		2	มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์
		3	มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และสื่อโทรทัศน์
	4.ด้านกิจกรรม (Activity)	4.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน	0
1			มีความเป็นเอกลักษณ์ชุมชน แต่ยังไม่โดดเด่น
2			มีความเป็นเอกลักษณ์ชุมชน โดดเด่น
3			มีความเป็นเอกลักษณ์ โดดเด่น และหายาก

ตอนที่ 2 (ต่อ)

รายการดัชนี	มาตรฐาน	ค่าคะแนน	รายละเอียด
	4.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมได้	0	ไม่มี ได้เพียงชม
		1	นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมได้ แต่ไม่ทั้งหมด
		2	นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมได้ทั้งหมด
		3	นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมได้ทั้งหมดและเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม
	4.3 มีกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงกันกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในชุมชนได้	0	ไม่มี
		1	กิจกรรมสามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ภายในชุมชน
		2	กิจกรรมเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นภายในชุมชน อีกทั้งยังพัฒนาเป็นกิจกรรมใหม่ได้
	4.4 กิจกรรมการท่องเที่ยวมีการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวตระหนักถึงการอนุรักษ์วัฒนธรรม	0	ไม่มีกิจกรรม
		1	กิจกรรมส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวอนุรักษ์วัฒนธรรมแต่ยังไม่ถูกต้องนัก
		2	กิจกรรมส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีแต่ยังไม่ได้ทุกด้าน
		3	กิจกรรมมีการเน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรม และสอนให้ตระหนักถึงการอนุรักษ์
	5. ด้านจัดการ	5.1 คนในชุมชนมีการวางแผนการท่องเที่ยวร่วมกัน	0
1			มีการจัดทำแผนไว้ในแผนชุมชน
2			มีการจัดทำแผนไว้ในแผนชุมชน และยังมีการนำเสนอไปยังแผนของเทศบาล
3			มีการจัดทำแผนไว้ในแผนชุมชน และยังมีการนำเสนอไปยังแผนของเทศบาล และแผนของอำเภอ

ตอนที่ 2 (ต่อ)

รายการดัชนี	มาตรดัชนี	ค่าคะแนน	รายละเอียด
	5.2 มีการจัดตั้งชมรม /กลุ่มที่เกี่ยวข้องในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวของในชุมชน	0	ไม่มีการจัดตั้งกลุ่ม
		1	มีการจัดตั้งกลุ่มได้เพียง 1 ปี
		2	มีการจัดตั้งกลุ่มมาแล้ว ไม่ต่ำกว่า 5 ปี แต่ไม่เกิน 10 ปี
		3	มีการจัดตั้งกลุ่มมากกว่า 10 ปีมาแล้ว
	5.3 มีการจัดการกับรายได้จากการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนอย่างชัดเจน	0	ไม่มี
		3	มี
	5.4 มีการจัดการด้านการกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างเหมาะสม	0	ไม่มี
		1	มีการจัดการด้านการกระจายผลประโยชน์ เฉพาะกลุ่ม
		3	มีการกระจายผลประโยชน์อย่างทั่วถึง
	5.5 มีความร่วมมือระหว่างชุมชนและองค์กรที่สนับสนุนด้านการท่องเที่ยว	0	ไม่มี
		1	มีการร่วมมือกันในระดับท้องถิ่น
		2	มีการร่วมมือกันในระดับจังหวัด
		3	มีการร่วมมือกันในระดับประเทศ
	5.6 ชุมชนมีการส่งเสริมให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการท่องเที่ยว	0	ไม่มี
		1	เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมบางกิจกรรม
		2	เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น แต่ไม่ทำทุกกิจกรรม
3		เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน	

ตอนที่ 2 (ต่อ)

รายการดัชนี	มาตรฐานนี้	ค่าคะแนน	รายละเอียด
	5.7 มีการส่งเสริมให้เกิดการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมให้ชุมชนสามารถดำรงรักษาวัฒนธรรมไว้ได้	0	ไม่มี
		1	ชุมชนมีการส่งเสริมให้อนุรักษ์วัฒนธรรม
		2	ชุมชนมีการส่งเสริมให้อนุรักษ์วัฒนธรรมและมีการสืบทอด
		3	ชุมชนมีการส่งเสริมให้อนุรักษ์วัฒนธรรมและมีการสืบทอด พร้อมกับการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน
	5.8 มีการติดตามประเมินผลทางการท่องเที่ยวเพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้น	0	ไม่มี
		1	มีการติดตามประเมินผลบ้าง 1 ครั้งต่อปี
		2	มีการติดตามประเมินผล 1 ครั้งต่อเดือน
		3	มีการติดตามประเมินผล 1 ครั้งต่อสัปดาห์
	5.9 ชุมชนมีการจัดการวางแผนในการรองรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมต่อขีดความสามารถทางการท่องเที่ยวของชุมชน	0	ไม่มี
		1	มีการจัดวางแผนการรองรับการท่องเที่ยว
		2	มีการจัดวางแผนการท่องเที่ยว ให้อยู่ในแผนการดำเนินงานของชุมชน
		3	มีการจัดวางแผนการท่องเที่ยวและแผนการดำเนินงาน ของชุมชน และสร้างเป็นกฎภายในชุมชน

ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์

ตัวแทนจากแหล่งทางการท่องเที่ยว

1. คุณอินตา ปันใต้
2. คุณมานพ ปันใต้
3. คุณอินชัย กั้นยากอง
4. คุณอำพร ศรีหาตา
5. คุณสมาน ชาวสิงห์
6. คุณบัวผิน สอมศรี
7. คุณวงศ์พันธุ์ ต๊ะมา
8. คุณอเนก ปวงคำ
9. คุณชาลี ปัญวโรภาส
10. คุณอำนาจ แก้วอินโต๊ะ
11. คุณสุวิทย์ อาทิตย์
12. คุณยุทธนา บุญประคอง
13. พระครูถาวรพรวิสุ
14. คุณสีทอง กาวิละ
15. คุณธนพงศ์ โปธา
16. คุณวิศาล ทาจ้อย
17. คุณไพฑูรย์ ปัญญา

กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

1. คุณธนวัฒน์ สิงห์กัณฑ์
2. คุณบุศรา สมศรี
3. คุณสมบูรณ์ กุ้ยด้วง
4. คุณเพชร ยะอนันต์
5. คุณทวี ทนารัตนวลี
6. คุณสมเพชร อนุวงศ์
7. คุณทองคำ ผัดตัน

ภาคผนวก จ ภาพกิจกรรมการลงพื้นที่

ลงเก็บสัมภาษณ์ข้อมูลคุณอำพร ศรีหาดา แกะสลักบ้านกิ้วแล่น้อย

ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินแหล่งท่องเที่ยวศักยภาพของพื้นที่
อำเภอสันป่าตอง ทั้ง 9 ที่ ในวันที่ 20 สิงหาคม 2558

การจัดเวทีประชาคมในวันที่ 6 ตุลาคม 2558 ณ ห้องประชุมจามจุรี โรงแรมแก้วไม้ล้านนา
อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวอำพร กันทา
วัน เดือน ปี เกิด	13 มีนาคม 2531
ที่อยู่ปัจจุบัน	55/7 หมู่ 1 ซอยช่างเคียน ตำบลช่างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาควิชาชีพ เชียงใหม่
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2552	ศศ.บ. (สาขาวิชาการท่องเที่ยว) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ภาควิชาชีพ เชียงใหม่
ผลงานการตีพิมพ์	
ที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์	
	อำพร กันทา. (2558). ศักยภาพทรัพยากรทางวัฒนธรรมทางการท่องเที่ยวของ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน “The 12 th National Conference”. 8-9 ธันวาคม 2558.